

2012.

**AZ ERDŐTÜZEK OKAINAK SZOCIOLÓGIAI VIZSGÁLATA
BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN**

**EMPIRIKUS KUTATÁSOK ÉS
ELEMZÉSEK**

Dr. Szabó-Tóth Kinga

Dr. Havasi Virág

Mihályi Helga

Dr. Urbán Anna

Miskolci Egyetem

Szociológiai Intézet

TARTALOM

Vezetői összefoglaló	3
Bevezető	6
I. Kvalitatív interjúk kutatás	
I. 1. Szakértői interjúk	7
I. 2. Esettanulmányok a településekről	23
I. 2. 1. A vizsgált településekről	23
I. 2. 2. Esettanulmányok	24
II. Kvantitatív, kérdőíves kutatásunk eredményei	71
II. 1. A kérdőíves kutatás módszertana	71
II. 2. A kérdőíves kutatás eredményei	72
III. Összegzés, következtetések és intézkedési javaslatok	88
Mellékletek	95
Melléklet 1. Interjúvázlatok	96
Melléklet 2. Kérdőív	104
Melléklet 3. Erdő- és vegetációtüzek száma településenként	112

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

2012. áprilisában kaptunk megbízást a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivaltól arra vonatkozóan, hogy szociológiai felmérést végezzünk a B.-A.-Z. megyei erdőtüzek hátterének vizsgálatára. A kutatás apropóját az adta, hogy a megyében indokolatlanul sok a tűzeset és ezeknek háttere, kialakulások oka sokszor ismeretlen. A megbízás két tanulmány elkészítésére vonatkozott a téma kapcsán. Ebben a második tanulmányunkban empirikus kutatásaink eredményeit mutatjuk be, valamint az ezen eredményekre épülő következtetéseinket és intézkedési javaslatainkat.

Kutatásaink során mintegy 160 interjút készítettünk a témában jártas szakértőkkel, a bevont települések (összesen 18 településen két kistérségben) formális és informális vezetőivel, terepmunkát végeztünk, dokumentumokat elemeztünk, meglévő statisztikák másodelemzését hajtottuk végre valamint kérdőíves vizsgálatot készítettünk (mintegy 600 fős mintán) a probléma komplex feltárása érdekében.

A kutatás eredményeképpen a következő, összegző megállapításokat tehetjük:

- A faállomány és a földrajzi adottságok nem indokolják a kimagaslóan sok erdőtüzet megyénkben.
- Az erdei szalonnasütők és a kirándulók ritkán okoznak tüzet és a vágás-takarítás közbeni, illetve a vágástéri hulladékégetés következtében kialakuló tűz is ritka.
- Az erdők jelentős része magántulajdonban van. Az emberek kárpótlás alapján vették az erdőt, mert láttak benne fantáziát vagy mert vadásztársaságok tagjai akartak lenni és ez volt ennek a feltétele. Sokan azonban csak kihasználják az erdőt saját gyarapodásuk érdekében: nem fektetnek kellő energiát annak művelésébe, nincsenek jelen a településeken, elérhetetlenek, amikor tűz van.
- A tűz nem lehet érdeke általában véve a tulajdonosoknak, mivel ez jelentős anyagi kárt okozna számukra és általában biztosításuk sincsen a területre. Esetleg azért állhat érdekükben az erdőtűz, mert a sérült, lopáskáros erdőre letermelési engedélyt lehet kapni (érdekes, hogy a tüzek legnagyobb része valóban a magánerdőkben történik).
- Sok az osztatlan közös tulajdonban álló erdő, némelyikben nem is folyik erdőgazdálkodás. Többen megkísérelték már, hogy tömbösítéssel, cserével rendezzék a helyzetet - eddig eredménytelenül. Ez a rendezetlen jogi helyzet is eredményezheti, hogy a területeken nem érdemes erdőgazdálkodást folytatni és ez a rendezetlenség komoly veszélyforrás az erdőtüzek terjedésében is.
- Sok problémát jelent a tulajdonos kilétének a kiderítése, erről sincsen egy egységes, elérhető nyilvántartás. A szakszerű és gyors beavatkozásnak ez is akadálya.
- Az elhagyott, műveletlen területek magas aránya (pld. a település előregedése miatt) is egy fontos tényező a tüzek kialakulásánál - ez a legtöbb vizsgált településre jellemző.

- A tüzek jelentős részét emberek szándékosan idézik elő. Ennek oka rendkívül összetett. Egyrészt megjelenik az irigység, a szándékos károkozás másoknak. Másrészt sokan heccből, unalomból gyújtogatnak – ez főleg a fiatalokra jellemző. Harmadrészt a tüzek oka egyszerűen az, hogy „szép zöld gyepre” vágynak az emberek és így gondolják ezt megvalósítani – majd ezek a tüzek áterjednek az erdőkre. Negyedrészt a földalapú támogatásban részesülők nem minden esetben gondolják a rájuk bízott területet, hanem úgy vélik: egyszerűbb évente egyszer-kétszer felgyújtani azt (főleg, amikor tűzgyújtási tilalom van, mert akkor eleve jobban ég...)
- A földtulajdonosokat és a támogatásokat igénybe vevőket a helyszínen ellenőrizni kellene, hiszen sok esetben ez az államnak is felesleges pénzkiadás, és nemhogy nem történik értékteremtő gazdálkodás, hanem a „gyufával gazdálkodók” által okozott tüzek az erdőkben kárt tesznek. Fel kell őket világosítani a tulajdonjoggal járó kötelezettségekről is. Arról, hogy hogyan kell rendben tartani területüket, a tűzpászta fontosságáról, a másik tulajdonának tiszteletéről. Azt is tisztázni kellene velük, hogy ha ezeket nem tartják be, azért komoly szankció jár (vagy legalábbis kellene járnia).
- Sajnos az is gond, hogy régen bányászatból, erdészetből, iparból éltek az emberek, most meg nincsen semmi: a fiataloknak nincsenek céljaik, nincsen előttük egy egységes, követendő normarendszer, egy megfelelő jövőkép - vélik az informátorok - így sokan csak úgy, unalom-üzésből gyújtogatnak, aztán, ha jön a tűzoltóság, legalább történik valami a faluban.
- Egyes föld- és erdőtulajdonosok rendszeresen tesznek feljelentést ismeretlen tettes ellen. A falusiak sok helyen tudják is, ki a gyújtogató, de ellene nem vall senki sem - kerülnek a konfliktust. Így ezek az ügyek sajnos eredménytelenül zárulnak.
- Több településen van mezőőr, neki kellene jelentenie, hogy kik vannak a területen, de olyan is van, hogy a mezőőr összejátszik a fatolvajokkal, tűzgyújtókkal, vagy csak egyszerűen fél és nem jelent.
- Az erdőtulajdonosok és a lakosság közti harmonikus viszony megteremtése, visszaállítása fontos lenne. A magántulajdon szent, de jó lenne, ha legalább az állami erdők újra lehetővé tennék, hogy családok bizonyos területeket megkapjanak tisztításra, felügyelet mellett - mégha ez nem rentábilis is. Ha ez párosul energiahatékonysági beruházásokkal, brikettálással, akkor még nagyobb hatásfokúvá válhat, és nem csak az erdők állapotát érintő javulás érhető el.
- A fakitermelés után maradt fahulladék általában pocsékba megy, azaz ezt általában elégetik, pedig ez olyan fa, ami elvileg hasznosítható. Az erdőbirtokosnak azonban egyszerűbb a fahulladékot elégetni, mert feladata, hogy úratelepítés időben megtörténjen. Kevés az ideje arra, hogy megvárja, amíg ezt az emberek, rászoruló elvigyék. Több időt kellene hagyni a kitermelés és úratelepítési kötelezettség között.
- Az emberek érzékelik, hogy B.-A.-Z. megyében komoly probléma a vegetációtűz, de sok részlet-kérdéssel nincsenek tisztában. Nem tudják például, hogy kié az erdő- és földtulajdon, nem tudják, hogy hova és milyen feltételekkel lehet bejárni, mit és hogyan lehet gyűjtögetni, nincsenek tisztában azzal, hogy a tüzek mekkora károkat okoznak az állat- és növényvilágban, nem ismerik fel a növendék erdőt, hanem azt gazos (és ezért felgyújtandó) területnek vélik, stb.

- A tűzgyújtási tilalmat általában jól kommunikálják helyi szinten is, de ez a tüzesetek számát nem igazán befolyásolja. Egyrészt a lakosság egy részét nem érdekli a tilalom, nem is igazán tudják, hogy az mire vonatkozik pontosan. Másrészt pedig sokszor akkor is érvényben van a tilalom, amikor az már nem is indokolt.
- Az erdőtüzek megelőzése érdekében az önkormányzat sok helyen már tett lépéseket. A helyi tévékben voltak magazin jellegű műsor-sorozatok a tüzek okairól és káros hatásairól. A tűzoltóság által készített anyagokat pedig az iskolákban adták közre, osztályfőnöki óra keretében. Néhány helyen azonban beszámoltak róla, hogy ez éppen ellenkező hatást váltott ki: éppenhogy növelte a tüzek számát a településen, hiszen ami tilos, az mindig izgalmas. Ennek ellenére azt javasoljuk, hogy rendszeresen kellene a gyerekeknek az iskolákban olyan foglalkozásokat tartani, ahol újból megszeretnék, megismernék az erdőt és a természetet.
- Nagyobb együttműködésre lenne szükség a települési szereplők, illetve a települések között, főként a tapasztalatok megosztásában, a jó gyakorlatok átvételében.
- Mindenhol kellene szakszerűen tűzpáztákat kialakítani illetve felügyelet mellett, szakszerűen, tervezett égetni a tarlót.
- A közmunkásokat a megelőző, tűzfigyelő szolgálatban is alkalmazni lehetne, valamint a tényleges tűzoltásban is tudnának segíteni.
- A falopások kapcsán elmondható, hogy - köszönhetően az utóbb évek szigorításának, - jelentősen csökkent a számuk a vizsgált településeken.
- A falopások egy része megélhetési falopás, de sok a visszaélés is és a szervezett bűnözés kategóriájába sorolható cselekmény.
- Az illegális fakitermelés ellen több önkormányzat úgy próbál védekezni, hogy szociális tüzelő juttatást és Távhő hozzájárulást ad a rászorulóknak. Ebből azonban számos esetben visszaélések történtek.
- A falopások megelőzése érdekében az is jó lenne, ha az erdőtulajdonosok fokoznák a jelenlétüket területükön, hiszen sokan évekig nem járnak ki azokra.
- Az is előfordul, hogy a tulajdonos maga vágatja ki illegálisan az erdőt és falopásnak tünteti fel: megbíz ezzel valakit, majd fizet neki valamennyit és az erdőt teljességgel letermeli.
- Több településen a kisebbségi önkormányzat emberei nem tudják elérni, hogy az erdőkből a gallyakat vagy elszáradt ágakat legalább össze lehessen szedni a romáknak: a falopások miatt a tulajdonosok nem állnak szóba vele.
- A településeken élők elmondják, hogy sok esetben a falopás és tűzgyújtás együtt jár: felgyújtják az erdőt, amit így utána „ki lehet már termelni”, mivel sérült a tűzben.
- A szakértők kifejezetten jónak látják a jelenlegi szabályozásokat és úgy vélik, hogy jelentős előrelépés történt az 5-6 évvel ezelőttihez képest. Hiányos ugyanakkor a 2009-es Erdőtörvény által meghatározott szervezetek felállítása.
- Általános összegzésként is megállapítható, hogy a vizsgált területeken jellemzően intenzív erdőhasználat van - rendezetlen jogi háttérrel. Ez utóbbin (is) lehetne javítani: harmonikusabb, mindkét félre nézve hasznos együttműködést és együttélést kialakítani a tulajdonosok (legyen az akár az állam) és a települési lakosok között.
- Az erdőtüzek okai változatosak. Van, amelyiket érdek vezérel, van, ahol tudáselemek (hiánya) és mindenhol értékdöntések állnak mögöttük. A megelőzésre tett javaslatok egy része túlmegy az erdészeti hatóság hatáskörén, de mivel a probléma komplex, a megoldásnak is annak kell lennie.

BEVEZETŐ

2012 áprilisában kaptunk megbízást a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivataltól arra vonatkozóan, hogy szociológiai felmérést végezzünk a B.-A.-Z. megyei erdőtüzek hátterének vizsgálatára. A kutatás apropóját az adta, hogy a megyében indokolatlanul sok a tüzeset és ezeknek háttere, kialakulások oka sokszor ismeretlen.

A kutatás és megbízás két tanulmány készítésére vonatkozott. Az első tanulmányunk májusban készült el és részletesen tartalmazta kutatásunk tervezetét, az alkalmazott módszertant, valamint előzetes elemzéseket a vegetációtüzek általános és a két, a kutatás során kiválasztásra kerülő kistérség (ózdai és edelényi) jellemzőinek bemutatását illetve a 10, a terepmunka helyszínéül kiválasztott település (a két kistérségben) jellegzetességeinek feltárását, leírását.

A mostani tanulmány kvalitatív és kvantitatív kutatásunk eredményeiről számol be, valamint intézkedési javaslatokat fogalmaz meg a vegetációtüzek megelőzésére, visszaszorítására.

Kutatásunk kvalitatív részében (melyet részletesen bemutatunk jelen tanulmány I. fejezetében) interjúkutatást és terepmunkát végeztünk az erdőtüzek helyszínein, valamint a témához kapcsolódó, a téma szempontjából releváns dokumentumokat és adatbázisokat tanulmányoztuk. Ennek keretében 12 szakértői interjút készítettünk az érintett katasztrófavédelmi, rendőrségi, tűzoltósági valamint erdészeti szervek, igazgatóságok vezető szakembereivel, illetve 10 kiválasztott településen a két kistérségben belül esettanulmányok készültek 2012 nyarán. Az esettanulmányok elkészítése érdekében a helyi formális és informális vezetőkkel, valamint a helyi lakosokkal közel további 150 interjút készítettünk, azért, hogy a kutatási problémát komplex módon elemezni, vizsgálni tudjuk.

Emellett kvantitatív, kérdőíves kutatást is végeztünk az erdőtüzek helyszínein (ennek eredményeit a II. fejezet mutatja be) 2012 őszén. Ezen munka során további, az erdőtüz szempontjából kiemelten kockázatos településeken (8 településen) lakossági mintán (602 fős) kérdőíves kutatást hajtottunk végre. A kérdőíves felmérés elvégzése a lakosság tűzgyújtási szokásainak, attitűdjeinek, informáltságának, tájékozottságának felmérését célozta meg.

Az intézkedési javaslatokban (III. fejezet) összegeztük mindazon javaslatokat a tüzek megelőzésére, visszaszorítására, melyek kvalitatív és kvantitatív kutatásaink alapján körvonalazódtak.

I. KVALITATÍV INTERJÚS KUTATÁS

Ahogy a bevezetőben írtuk, munkánk ezen szakasza két nagy részre osztható: a témában közvetlenül érintett szakértőkkel folytatott beszélgetésekre, valamint a két kistérség 10 településén, interjú terepkutatásunk segítségével készített esettanulmányokra.

I. 1. Szakértői interjúk

A kutatás során az alábbi szervek, szervezetek képviselőivel készítettünk interjúkat (összesen 12 interjú) annak érdekében, hogy nagyobb rálátással rendelkezünk a témára:

- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
- Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
- Bükk Nemzeti Park Igazgatósága
- Északerdő Zrt. Keletbükk Erdészeti Igazgatóság
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Ózdi Hivatásos Tűzoltóság
- Kazincbarcikai Hivatásos Tűzoltóság
- Szendrői Hivatásos Tűzoltóság
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság
- Ózdi Rendőrkapitányság

A szakértői interjúk során arról kérdeztük az interjúalanyt, hogy mi állhat a vegetációtüzek hátterében, mekkora károk keletkeztek, mennyire hatékony a tűzoltók munkája a megkérdezettek szerint, mit lehet tenni a megelőzés érdekében (az interjúvázlatot lásd a mellékletben).

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságánál az egyik vezetőt kérdeztük meg.

Ő is azzal a megállapítással kezdi, hogy a faállomány és a földrajzi adottságok nem indokolják a kimagaslóan sok erdőtüzet megyénkben. Az erdőtüzek oka általában a tavaszi szárazfű és a parlagterületek felgyújtása. Az erdei szalonnasütők elmondása szerint szinte soha nem okoznak tüzet és a vágás-takarítás közbeni, illetve a vágástéri hulladékégetés következtében kialakuló tűz is ritka. Az idős erdőben tarvágás tisztítást végeznek, helyette

„Arra a kérdésre, hogy mit lehetne tenni az elkövetőkkel, az a válasza, hogy súlyosbítani kellene a szankciókat.”

csemetéket hagynak, a vékony fákat csomóba teszik, de ez is szabályozva van, a tűzoltóknak ezt be kell jelenteni. Ebből is kevés a tűz szerinte. Főleg a Bükkben jellemző az úgynevezett „felújító vágás”, 30-40 év alatt többszöri alkalommal. Az így kitermelt fát ott hagyják és elkorhad. A bükki, aggteleki és zempléni területeken jellemző elmondása szerint a

parlagégetés, főleg tavasszal - a nyári aszály inkább az Alföldön okoz tüzet.

A lakosság magatartása az egyik meghatározó tényező: gyakori a szárazfű égetéséből eredő tűz és ez nem feltétlenül áll kapcsolatban az igazgató szerint a lakosság etnikai összetételével, annál inkább a műveletlenséggel (pl. az unatkozó munkanélküliek begyűjtják a száraz fűvet).

Arra a kérdésre, hogy van-e valamilyen közös vonása az érintett településeken tapasztalt tüzeknek, Bánhorvátit és az Upponyi hegységet hozza fel példának.

A 2012-ben kimagaslóan sok erdőtűz volt a vidékükön. Mint ahogyan az interjúalany is megerősítette, az erdőtüzek után a magántulajdonosoknak 2 éven belül fel kell újítaniuk az erdőt. Mivel a cél az eredeti potenciál helyreállítása, a tűz nem lehet érdeke a tulajdonosoknak, mivel ez jelentős anyagi kárt okozna számukra (elveszne az előző 20 év hozama).

Az általunk megkérdezett szakértő azt is elmondja, hogy az elhagyott, műveletlen területek magas aránya is egy fontos tényező a tüzek kialakulásánál - ez a legtöbb településre jellemző. Kérdésünkre elmondta, hogy pontos adattal nem rendelkezik a 2012-ben kiemelkedően magas erdőtüzek okozta károkról.

Megerősítette, hogy a tüzek okát az esetek 99 százalékában nem tudják beazonosítani. Az erdőgazdálkodóknak jelentési kötelezettsége van, de ők utólag szereznek tudomást általában a tüzről. Ha kipusztult az állomány, az erdőgazdálkodónál (pl. ÉSZAKERDŐ) van szakszemélyzet akik az interjúalany elmondása szerint jól végzik a munkájukat.

A szakértő elmondása szerint jellemzőbb az avartűz, ami szerinte erdészeti szakmai beavatkozást többnyire nem igényel, a faállomány többnyire megmarad, ritkábban fordul elő a koronatűz és a faállomány elpusztulása. Arra a kérdésre, hogy mit lehetne tenni az elkövetőkkel, az a válasza, hogy súlyosbítani kellene a szankciókat.

Elmondása szerint nem az esetleges kompenzáció vagy biztosítás miatt gyűjtogatnak, mivel általában nem kötnek biztosítást az erdőtulajdonosok.

A szakértő kifejezetten jónak látja a jelenlegi szabályozásokat, úgy véli, hogy jelentős előrelépés történt az 5-6 évvel ezelőttihez képest. Jónak látja a veszélyeztetettség kategóriák bevezetését is és azt, hogy tűzvédelmi tervet kell benyújtani a katasztrófavédelemnek, valamint hogy legyen elérhetőség fokozott tűzveszély esetén.

A tilalmat szerinte jól kommunikálják helyi szinten is (pld helyi tv hirdetés), de ez a tüzesetek számát nem befolyásolja. Március elején tűzégetési tilalom idején az ÉSZAKERDŐ még égetett volna, mert a területén még hó volt. Így előfordulhat, hogy a „normálisan” gazdálkodókat a tilalom hátráltatta/hátráltatja.

A lakosság azonban szerinte (is) csekély mértékben van tisztában az égetés és az oltás szabályaival. Kivételt képeznek az olyan falvak, ahol a település 50-60 százaléka erdő, abból élnek az ott lakó emberek. Ezért ezeken a településeken jobban tisztában vannak a teendővel az ott élők. Példaként Bükszentkeresztet vagy a Zemplént említi, ahol szerinte hagyománya van az összefogásnak.

Sokszor az emberek szerinte bosszúból is gyűjtogatnak, ha az erdészet valakit megfog, vagy razzia van, vagy ha a természetvédelmi őr valakit megállít. Elmondja ezzel kapcsolatban saját gyakorlatából, hogy húsz év alatt a cigánytelepen élők 1 köbméter fát összesen nem vettek, de folyamatosan tüzelnek fával. Minden nap egy fa 6 hónapon át nagy mennyiséget tesz ki, sok kicsi sokra megy - de ezek az esetek nem bizonyíthatóak. Ezek a helyzetek szerinte kezelhetetlenek mert mások a normák. Ezt a helyzetet a felvilágosító kampány kevésbé oldaná meg, de ha a hátrányos helyzetű lakosságot bevonhatnák az erdei munkába - az többet segíthet. Ez hasznos elfoglaltságot és rendszert jelentene az életükben.

Arra a kérdésre, hogy mit javasolna a falopások megelőzése érdekében, elmondja, hogy a szabálysértési őrizetbe vétel érezhetően visszaszorította a lopásokat. Jónak látja az erdővédelmi szolgálatot a 2009-es erdővédelmi törvényben. Azonban sajnálattal jegyzi meg, hogy anyagi okok miatt nem állították fel a jogszerűen gazdálkodó, hatósági munkát ellátni képes erdővédelmi rendszert.

A Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságán is készült szakértői interjú az egyik vezetővel. A hatóság 8600 hektár erdőterületet felügyel. Illetékessége alá tartozik Ózd környéke, az EGERERDŐ területei.

„...Ekkor tértek át az ingyenes faszedésre. Először a vékonyabb erdőket, utána már az öregebb erdőket is szedték. Kialakult egy orgazda láncolat, éjszaka összeszedték, reggel pedig a gyerekek mentek ki összeszedni a büntetőhatár alatti mennyiséget, de mindez nagy tételt tett ki, üzemi méretekben fogyott a fa. Egyre messzebbre jutottak, a város körüli erdők „le lettek rabolva”...”

A lakosság a szakértő értékelése szerint a 1980-as években átrendeződött. Addig a szénbányászatban dolgozó lakosok a kapott szénnel tüzeltek. Utána a kimerült meddők hulladékát gyűjtötték, majd az 1991-es bányabezárás után már ez sem volt, így Ózd határán erdőket terveztek. Ekkor tértek át az ingyenes faszedésre. Először a vékonyabb erdőket, utána már az öregebb erdőket is szedték. Kialakult egy orgazda láncolat, éjszaka összeszedték, reggel pedig a gyerekek mentek ki összeszedni a büntetőhatár alatti mennyiséget, de mindez nagy tételt tett ki, üzemi méretekben fogyott a fa. Egyre messzebbre jutottak, a város körüli erdők „le lettek rabolva”, ezért megpróbálta az erdőgazdaság földrajzilag védeni a területet.

Rendőrségi feljelentést is tettek. Üzletszerűvé vált a faelhordás az utóbbi években.

Az EGERERDŐ évi 20 millió forintot fizet a vagyonvédő szolgáltatnak, de nem volt 100 százalékos siker, inkább kidobott pénz lett belőle. Így is loptak a szakértő elmondása szerint, kialakult „társaság” volt, nem megélhetésre kellett a fa. A 2009. évi erdőtörvény a legújabb, amelyben garanciát próbálnak adni az ilyen cselekedetek visszaszorítására, de annak végrehajtása még nem minden esetben történik meg.

Régen Ózd és Farkaslyuk egybe tartozott, így közös adatok szólnak az ottani tűzhelyzetről.

Az illegális kitermelők az akácot szeretik, mert az gyorsan nő. Az még egyenlőre a találgatás kategóriájába tartozik, hogy ez az oka-e valójában a gyakori tüzeknek, de azt már tapasztalják, hogy 2-3 erdőtűzzel el lehet érni, hogy ne tudjon visszanozni az őshonos növényzet.

A rendőrség az erdészetre mutogat, de az 20 millió forintot egy millió forintos kárért nem tud kifizetni (őrzésre). Ez egy bűnügyi kérdés is egyben. Beláthatjuk, hogy akinek nincs vesztenivalója (értsd szegény), az elmegy fát lopni – véli az általunk megkérdezett szakértő. Sajnos azonban az egész egy üzletág lett. Mivel a rendőrség és mindenki szemet hunyt a törvényteleniségek felett, a folyamat eszkalálódott – állítja a megkérdezett. Ezt a hálózatot igazán nem derítette fel senki.

A tarlóégetés nem a tudatos égetéshez tartozik szerinte. Ma sokan azért tartják a földet/erdőt,

„Biztosra veszem, hogy ha összehasonlítjuk a B.-A.-Z. megyei erdőtüzek és parlagtüzek darabszámát, a leégett területek nagyságát, az egyes tüzesetek átlagos nagyságát az ország más területeinek adataival, akkor az nincs összhangban a faállomány adatokban, a földrajzi-, éghajlati adottságokban tapasztalható eltérésekkel. Ebből következik, hogy az igazi ok a lakosság magatartásában, összetételében keresendő – véli.”

hogy felmenjen az ára. A műveletlen gyept, a használatlan legelőt legegyszerűbb évente egyszer felgyújtani.

Arló, Ózd, Farkaslyuk esetében lehet tudatosság is a tüzeseteknél – véli interjúalanyunk. Borsodnádásdnál inkább a földtulajdonosok okozhatják a tüzeket, mert nagyobb a településhatár, kevesebb az erdő, sok a szántó vagy a felhagyott legelő.

Elmondása szerint a magántulajdonosoknak normál esetben nem éri meg az erdejük felgyújtása, extra esetben nem kizárható ez sem. Esetleg a szomszéd gyújtja fel (pl. irigységből). Egy ózdi erdőtelepítő a körbevevő gyepterületen pásztákat szántott, de

egy nap múlva égett az erdő. Heves és Borsod megyékben olyan területeket is műveltek, ami nem jellemző. A domboldalak általában nincsenek hasznosítva, ezek nincsenek telepítve. Erre adhat be földtulajdonos EU-s utófinanszírozott támogatási pályázatot, de ez így is kockázatos, mert ha leég az erdő, több pénzt nem kap, legfeljebb nem kell visszafizetni.

Az erdőkre vonatkozó szabályozásokkal a megkérdezett egyetért, a gond szerinte a betartással van. A 2009-es erdőtvényben meghatározott erdővédelmi szolgálatra nagyon nagy szükség lenne, de ennek felállítása nem történt meg (ezzel egybevág a Borsod megyei Erdészeti Hatóság részéről megkeresett interjúalany véleménye is).

A Heves Megyei Erdészeti Hatóság Igazgatója javasolta még *egy szakértő megkeresését, akinek illetékességi területéhez tartozik Ózd és Királd területe.*

Arra a kérdésre, hogy mivel magyarázható megyénkben a sok erdőtüz a következő választ adja a felkeresett szakértő:

„Biztosra veszem, hogy ha összehasonlítjuk a B.-A.-Z. megyei erdőtüzek és parlagtüzek darabszámát, a leégett területek nagyságát, az egyes tüzesetek átlagos nagyságát az ország más területeinek adataival, akkor az eltérés nincs összhangban a faállomány adatokban, a

földrajzi-, éghajlati adottságokban tapasztalható eltérésekkel. Ebből következik, hogy az igazi ok a lakosság magatartásában, összetételében keresendő” – véli.

Véleménye szerint a tüzek oka a feltételezés szintjén a következőkben foglalható össze:

- Az égés három alapvető feltétele: éghető anyag, oxigén, gyulladási hőmérséklet.
- A levegő oxigéntartalma az egész megyében kb. azonos lehet szerinte, ezért csak a másik két feltétel vizsgálata szükséges.
- A tüzek jelentős része az erdőterületen kívül keletkezik.
- A gyepterületeknek csak egy részét legeltetik vagy kaszálják. A többi terület így elgazosodik, száraz időben tűzveszélyesebb, mint a művelt területek. Az ápolatlan területen lévő nagyobb mennyiségű éghető anyag miatt a keletkező tűz nagyobb, terjedése gyorsabb.
- A legeltetett területek kora tavaszi égetése az állattartók érdeke, hiszen így a hamarosan kisarjadó fűvet kényelmesebben legelik az állatok, mintha bozotos területen kellene az „ízletes fűszálakat kiválogatni”.
- Azok a földtulajdonosok, akik nem rendelkeznek állatállománnyal, nem legeltetnek, és nem is kell takarmányról gondoskodniuk, ezért nem is kaszálnak.
- Ha mégis szeretnének támogatást kapni gyepterületük után, ők a terület rendbetételének legkisebb költséggel járó módját választják: felgyújtják.
- A felügyelet nélkül maradó közmunkások, akik az út menti árok kaszálását kapták feladatul, inkább meggyújtják a területet, mert ez számukra kényelmesebb. Azonban a tüzet eloltani, megfékezni nem mindig képesek, hiszen nincsenek ellátva erre alkalmas eszközökkel. Így a tűz tovább halad a szomszédos gyepterület vagy erdő felé.
- Erdő, rét, legelő esetében megítélése szerint szinte minden esetben emberi tevékenység következtében éri el az éghető anyag a gyulladási hőmérsékletet. Ezt az ember gondatlanságból vagy szándékosan is előidézheti. Ilyen eset lehet az eldobott égő cigarettacsikk, a kirándulók által magára hagyott, el nem oltott tűz, amelynél szalonnát sütöttek, vagy csak melegedtek, beszélgettek stb.
- Többször látható, hogy valaki több helyen is próbálta felgyújtani a területet, de nem sikerült, csak néhány négyzetméter égett 1-1 ponton, és elaludt a tűz.
- Olyan esetben is szándékosságra gyanakszik, amikor pl. a domb egyik oldalán még el sem olvadt a hó, a másik oldalán meg már ég a gyepterület vagy a tűzoltók

részvételével eloltott terület még le nem égett része újra meggyullad, majd az ismételt oltás után megint ég.

Arra a kérdésre, hogy a tűzoltók munkáját az érintett településeken hogyan látja, azt válaszolja, hogy az Ózd környékén lévő településeken a tűzoltók munkájának eredményességét, hatékonyságát növelni kellene az országos átlagot meghaladó mennyiségű és területű tüzesetek miatt. Ehhez nyilvánvalóan a létszám és az eszközpark fejlesztése egyaránt szükséges. Minden nagy erdőtűz és parlagtűz kis tűzből keletkezik, ezért nem mindegy, hogy sikerül-e időben eloltani a tüzet, vagy csak akkor ér ki a tűzoltó, amikor már a tűz nagysága miatt más város, más megye (vagy Szlovákia) tűzoltóinak segítségét is kérni kell. A létszám talán közmunkások bevonásával is növelhető lenne, akik a megelőző tűzfigyelő szolgálat terén, és a tényleges tűzoltásban is tudnának segíteni.

„...az Ózd környékén lévő településeken a tűzoltók munkájának eredményességét, hatékonyságát növelni kellene az országos átlagot meghaladó mennyiségű és területű tüzesetek miatt. Ehhez nyilvánvalóan a létszám és az eszközpark fejlesztése egyaránt szükséges.”

A tűzoltóságon rendelkezésre álló drága járművek helyett az erdőtüzek és a parlagtüzek oltásához megfelelő lenne az olcsóbb terepjáró kisteherautó és a négykerekű terepmotor, stb. is. E téren szerzett pozitív tapasztalatairól is látványos bemutatót tartott az érdeklődők számára néhány évvel ezelőtt a szendrői tűzoltóság az akkori parancsnok vezetésével. Tevékenységüket példaértékűnek, e tanulmányban is említésre méltónak tartja a szakértő.

A Heves megyei Erdészeti Igazgatóság igazgatója javaslatára megkérdeztünk egy vezetőt a *Bükki Nemzeti Park* részéről, akinek nagy tapasztatai vannak e téren, hiszen az arlói erdészet egyik vezetőjeként nagy tapasztalatokat szerzett a témában.

Az erdőtűz esetek okait a következőképp rangsorolja a megkeresett interjúalany:

Az első helyen áll a legelőégetés, melyet közvetett szándékosságnak tart, második helyen a szórakozás, harmadikként a bosszú említhető (pld. azért, mert az erdész nem adott engedélyt fagyűjtésre). Negyedik helyen a figyelemelterelés áll (példaként említi, hogy az amúgy is veszélyeztetett völgyben tűz volt, a szakértők kimentek oltani, és ez idő alatt a szomszéd

völgyben ellopták a cseresznyéből a cseresznyefákat). Szerinte a gondatlanság csak a sor legvégén áll.

Az erdőtüzek kialakulásába szerepet játszik szerinte:

- faállomány fiatalsága (könnyen gyullad például a fenyves)
- az éghajlat, mivel „váltógazdálkodás” van: csapadékos évben nincs tűz, buja a növényzet, de ez kiszáradva a következő évben könnyen gyullad
- a lakosság, amely erdőtelepítési szempontból termőhelyi tényező
- az etnikai háttér ugyanúgy szerepet játszik, mint a csapadék és a napsugár

A lakosság, amely hagyományosan erdőből él véleménye szerint tiszteli és óvja az erdőt, ha tűz van, jön segíteni (pl. fuvaros, mészégető). Ilyen pld. Répáshuta, ahol a hagyományokon alapul a védelem. A volt iparterületen élők nem értik, nem segítenek a tüzek oltásában.

Az ózdi tűzoltók szerinte nagyon elkötelezettek, sokáig borsodszentgyörgyi volt a vezető, láthatóan fontos a falubeli kapcsolat. Ha kell, Füzesabony és Eger is hadra fogható.

Arra a kérdésre, hogy mi történt az érintett területeken, elmondja tapasztalatát: „A fenyőt újra telepíteni kell, a lombost vissza lehet vágni. Sokszor

így alakul át a fenyves lombossá, mert nehéz lett volna megtartani a fenyőt. Hosszú távon az újra és újra tűzzel sújtott területeken természeti degradáció lép fel, ennek a vége az akác vagy a talajkopár humusz”.

Véleménye szerint nincs biztosító, aki ilyen helyre biztosítást kötne, túl nagy a kockázat. Az erdőkre vonatkozó szabályozással egyetért, egy megjegyzése azért van: ne akkor hozzák meg az országos tűzgyújtási tilalmat, amikor már leégett több erdő is.

Az erdőtüzek megelőzése érdekében szerinte komolyabb szankciókat kellene kidolgozni, hiszen minden ki van dolgozva, tűzpáztákat hoznak,riadóterveket dolgoznak ki, mégis sok a tűz. A lakossági tájékoztatást hatékonynak tartja, mégis úgy látja: sokan nincsenek tisztában az oltás szabályaival és nem segítőkészek. A hatóságok szerinte hatékonyan végzik munkájukat.

*„A lakosság, amely
hagyományosan erdőből él
véleménye szerint tiszteli és
óvja az erdőt, ha tűz van, jön
segíteni (pl. fuvaros,
mészégető)...
A volt iparterületen élők nem
értik, nem segítenek a tüzek
oltásában.”*

A falopásokat illetően az a véleménye, hogy a „gerjesztő piacot” kellene feltárni. A tüzek és lopások esetén a szankciókat kellene erősíteni véleménye szerint.

Az *ÉSZAKERDŐ Keletbükki Erdészeti Igazgatóságának* munkatársa is az előzőekhez hasonlóan látja a tüzek okait: előfordulhat, hogy gyerekek szándékosan gyújtogatnak, lehet az ok tarlóégetés, vagy keletkezhet tűz elhagyott gyümölcsösökben. Arra is rávilágít, hogy sokszor az erdővel foglalkozók a száraz aljnövényzetet felégetik előre megelőzés céljából, nem hivatalosan, mert nem tudják, ki a tulajdonos. Sok problémát jelent a tulajdonos kiderítése, az engedélykérés. Ilyen esetben a tűzoltóknak előre jelentik ezt, hogy ne legyen téves riasztás. A Bükkben fenn nincs tűz, a kirándulókra nem jellemző a gyújtogatás. Ebből is levonható a következtetés, hogy a lakosság magatartása az oka elsősorban a tüzek kialakulásának azon belül is az emberi műveletlenség és a tudatlanság. Olyan változók, mint a kor vagy etnikum nem feltétlenül ad magyarázatot az esetekre. A falopás mostanában nem jellemző, szándékos bosszúból való tűzgyújtásról sincs tudomása. A „fiatalos” begyújtása a legveszélyesebb, ide nem tudnak bemenni a tűzoltók. Példaként említi egy 5 hektáros fiatalos leégését Kondó község határában.

A helyi lakosság többnyire nem segít, passzív, de ellenpéldaként említi, hogy a varbói lelkész és a paraszniai polgármester példásan megszervezték a tűzoltást: sokan mentek lapátokkal segíteni, lokalizálták a tüzet és két éjjelen át őrizték a területet a polgárőrök.

Biztosítás az erdőkre szerinte sem jellemző, az erdészeti potenciál helyreállítására viszont vannak pályázatok, cégük is erre pályázik majd. Az erdőkre vonatkozó szabályozást elégségesnek tartja, talán még sok is. Ő személy szerint, ha látja, hogy kezdődik a szárazfű kialakulása, kiadja a feladatot, hogy munkaidő után is figyeljenek egy-egy speciális helyen, ahol jól be lehet látni a nagy területet. Szükség esetére szerszámraktárakat alakítottak ki, riadóláncuk van és a cég autóival indulnak a veszély elhárítására. A lakosság általában nem túl segítőkész. Megelőzésként a tűzpásztákat megszántják, megtárcsázzák a parlagok szélén. A tárcsázás, leégetés félig engedély nélkül is történik.

Fatolvaj-bűnszervezet tevékenysége következtében emlékei szerint egy fiatalos gyulladt fel, épp csak avertűz volt benne, azt eloltották. Mostanában az ilyen szervezett fatolvajlás nem jellemző. A falopás ellen egyébként nem tudnak mit tenni véleménye szerint.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság részéről szintén készítettünk interjút az egyik vezetővel.

Elmondása szerint az utóbbi időben drasztikusan megnövekedett a hivatásos tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek - a tarló- és avarégetés miatti - tüzesetekhez történő

„A tüzesetek okainak nagy részét a lakosság hanyag magatartásával lehet szerinte magyarázni. Rengeteg az elhanyagolt, gazdátlan, műveletlen terület. Gyakori a tulajdonosok részéről a felügyelet nélküli gyepterületek tavaszi meggyújtása, melynek szabályozása és ellenőrzése nehézségekbe ütközik.”

vonulásainak száma. Ezzel kapcsolatosan elmondja, hogy a tüzesetekhez történő vonulási szám és azzal összefüggésben felmerülő költségek, mintegy 19 millió forintot emésztettek fel, mely az előző év azonos időszakához képest háromszoros pluszkiadást eredményezett a szervezet részére. A tüzesetek okainak nagy részét a lakosság hanyag magatartásával lehet szerinte magyarázni. Rengeteg az elhanyagolt, gazdátlan, műveletlen terület. Gyakori a tulajdonosok részéről a felügyelet nélküli gyepterületek tavaszi meggyújtása, melynek szabályozása és ellenőrzése nehézségekbe ütközik. A

települések vonatkozásában a gazdátlan, vagy a tulajdonos, illetőleg a bérlő által elhanyagolt műveletlen, elgazosodott földeken és erdőterületeken keletkezett tarló és avar tüzeket csak úgy lehet megakadályozni, ha biztosítva van a földterületek rendszeres kaszálása, művelése, legeltetése, tisztán tartása. Hiszen a „jó gazda gondosságával kezelt” területeken problémák nem merülnek fel. Ugyanakkor általános szokássá vált a szemét, az elhullott gaz égetéssel történő megsemmisítése. Amit rendszerint szintén felügyelet nélkül old meg a lakosság, vagy nem teszik meg a szükséges óvintézkedéseket, és már nem tudják uralni az általuk okozott tüzet.

A katasztrófavédelem is úgy tapasztalja, hogy inkább erdő melletti száraz, gazdátlan területek gyulladnak ki. Ők is megemlítik, hogy már próbálták a cigaretta általi begyulladást megfigyelni, ezt kipróbálták ők is, de az nem gyullad meg - ez nem lehet a valódi ok. Lehet egy régi reflex a gáztól való megszabadulásra, mivel az elszállítás költségesebb lenne.

Sokszor részt vettek már kormányhivatallal, szakigazgatási szervvel, erdészettel, földbirtokosokkal szakmai találkozók, vizsgálták, hogyan lehet a tüzeket megelőzni. Úgy

látja, a tulajdonjog alapján lehet nyomon követni, ha másképp nem megy, kényszerkaszálást kell elrendelni. Mindenképp jogi leszabályozás kell: megvédeni védőszántásokkal a területeket. Ellenőrizni kellene, hogy adott időre meglegyenek a tűzpászták.

Ez az erdészetnél is jó lenne, de ez sok pénzbe kerül, így elkerülik. Pedig ők tudják, hogy mely területek égnék le mindig így ott pásztát kellene húzni. Az is gondot jelent a szakértő szerint, hogy az erdők tulajdonjog viszonya problémás: mivel az erdők nagy része magántulajdon, nem tudni, ki a felelős.

Arra a kérdésre, hogy melyek a tüzek okai, interjúalanyunk inkább a lakosság magatartását, összetételét jelöli meg. A hanyagság szerinte ritkábban vezet tüzesetekhez, inkább a gondatlanság, érdektelenség.

Ózd, Sáta, Farkaslyuk környékén sok tűz van. Az erdőtüz attól függ, milyen messze van az erdő a településtől, „sokat kell-e biciklizni odáig a rossz földúton”. Nehéz megmondani a valódi okokat, mert kevés felderített ügy van, kevés feljelentés történik, még kevesebb embert vonnak felelősségre.

A tűzoltók munkáját a megkérdezett minden esetben hatékonnak látja.

Az erdőkre vonatkozó szabályozásokhoz a következőket javasolja:

- a földterületeken a tulajdonviszonyok legyenek beazonosíthatók
- ez legyen online rendszerben elérhető
- kötelezővé kell tenni a földterület művelését, körbeszántását, legyen meg ennek a visszaellenőrzési lehetősége - ehhez apparátus kellene
- ez az idő rövid (3-4 hét évente), ezért felmerül a kérdés, hogy kinek a feladata legyen az ellenőrzés
- a helyi vezetés feladata legyen átláthatóbb (pld. az encsi járás több mint 100 településén az 1-2 fő a szárazfüves időszak alatt a területet nem tudja bejárni)

Meglátása szerint inkább a szárazfű tüzek terjednek át az erdőbe.

Arra a kérdésre, hogy mit tenne az erdőtüzek megelőzése érdekében, a fent felsoroltakat javasolná és ezen kívül nagyon fontosnak tartaná a gondolkodásmód megváltoztatását. A tűzgyújtási tilalmak elrendelése nem hoz kevesebb esetszámot tapasztalata szerint. Nem tudják megelőzni, hogy ne gyújtsak be a tarlót, ezért törvényi szabályozás kellene. És fontos a tulajdonosi gondoskodás. Az embereknél inkább a szankcionálás használna. A tulajdonost érdekeltté kellene tenni, a megelőzésben és az őrzésben is részt kellene vennie, művel(tet)nie kellene a területet.

Interjúkat készítettünk az *Ózdi Hivatásos Tűzoltóság*, a *Kazincbarcikai Hivatásos Tűzoltóság* és a *Szendrőlői Hivatásos Tűzoltóság* vezetésével is.

A fenti tűzoltóságok hatóságához tartozó terület 28 százaléka erdősült, többnyire lábas erdő, a fenyves kevés. A tüzek 30 százaléka vegetációtűz (szárazfű, nádas, tarló, műveletlen terület,

aljnövényzet, avar). Tíz évnél fiatalabb cserjés nincs a környéken. Ennek az az oka, hogy vagy elég, és nem éri meg újratelepíteni, vagy ellopják.

„A helyreállításra vonatkozóan az a tapasztalatuk, hogy nem ott telepítik újjá az erdőt, ahol hiányzik, hanem minél távolabb a lakosságtól. Tudják, hogy nagy munkával, sok munkással, sok pénzzel csak ott van esetleg értelme, mert közelebb vagy leég, vagy ellopják.”

Az erdőtüzek okairól, sajátosságairól beszélgetve egyik szakértőnk megjegyzi, hogy két település között általában nem szokott tűz kigyulladni, inkább a települések közelében.

A helyreállításra vonatkozóan az a tapasztalatuk, hogy nem ott telepítik újjá az erdőt, ahol hiányzik, hanem minél távolabb a lakosságtól. Tudják, hogy nagy munkával, sok munkással, sok pénzzel csak ott van esetleg értelme, mert közelebb vagy leég, vagy ellopják.

A tüzeket kétféleképp csoportosítják:

- hétvégi-házass tüzesetek
- a települések hátrányos helyzetű lakói által okozott tüzek. Ezek általában a társadalom peremén élő emberek.

A tüzesetek többnyire a lakott területek közelében keletkeznek - ez az esetek kétharmada és 80 százalék között mozog. A tűz területe ilyenkor többnyire elenyésző.

A többi eset ritka, de nagy tüzeket tud okozni (pl. autóból kidobott csikk). Bár azt is megjegyzi, hogy többször is próbáltak vizsgálni, milyen könnyen gyullad be az eldobott csikktól a száraz növényzet, de nekik még ez soha nem következett be.

A gázégetést is lehet szándékos tűzgyújtásnak tekinteni véleményük szerint, ha pld. valaki a saját területén akarja leégetni a gázt, de nincs lapátja. Lehet látni a régi parcellákat, de azok is gazosak.

Tetten érése az elmúlt 10 évben kb. kettőről tudnak. Ezt bizonyítani kell, a rendőrség nyomozza, de a megfogás nehéz.

A tavaszi időszakban 8-15 vonulás is volt naponta. Az emberek általában nem mennek oda aktívan segíteni a tűzoltókhoz. Ritkán mennek önszántukból segíteni. Esetleg akkor, ha a polgármester megszervezi a lakosságot és kirendeli a közmunkásokat.

Egyetértenek abban, hogy az esetek 99 százalékában a tüzek oka az emberi hanyagság, felelőtlenség és az esetek 1 százalékában a cigaretta. Nem értenek egyet azzal a feltevéssel, hogy azért gyújtják meg az emberek a száraz tarlót, mert abban hinnének, hogy ettől a táj esztétikusabb lesz. Elmondják, hogy ha az adott területen megjelennek a tűzoltók, szemrebbenés nélkül ellopják az emberek a felszerelést - ha tudnák.

A földalapú támogatást megfelelő módon kellene használni: annak megfelelően művelni a területet. Legyen tisztítva, ne legyen dzsumbuj. De helyette sokan szerintük a következőképpen gondolkoznak: „Vegyél erdőt, egyszer tavasszal felgyújtod, meg is kapod rá a támogatást.” Arra kellene rávenni a tulajdonosokat, hogy legalább egyszer kaszálják le. Tél végén ellenőrizni kellene őket. Felszólítani, hogy csináljanak valamit, szántsák körbe a területet, vagy csináljanak utat. Vagy esetleg már szántsák körbe ősszel.

Célravezető lenne, hogy az utóbbi három évre visszamenőleg készítsenek statisztikát. Ha valakinek a területén volt szárazfű tűz, annak a támogatását el kell venni, függetlenül attól, hogy ki a tulajdonos. Kezelésre kellene kötelezni őket. Aki három kötelezés után sem kezeli, azt közveszélyes helyzet előidézése miatt szankcionálni kellene. Tudják, hogy hol van több tüzeset, ott egyszer szólítanak fel, másodszor már büntetnének. Ősszel, november környékén kellene a védekezési kampány.

A kérdésre, hogy mennyire tartják hatékonynak a tűzoltók munkáját a tüzek oltásában az érintett területeken, azt válaszolják, hogy hatékony, de fölösleges, mert újból begyújtják. Ők ha kell, bármilyen társintézményt kihívnak, fontos, hogy minél gyorsabb legyen az oltás.

Arra a kérdésre, hogy mi történik a tüzek után az érintett területeken, elmondják, hogy egyszer-kétszer újraterlepitik a területet, de felesleges, mert újból begyújtják. Ilyenkor megint bebizonyosodik, hogy messzebb kell telepíteni, mert ott, a településtől távol már nem jellemző az újbóli gyújtogatás.

Az erdőkre vonatkozó szabályokról elmondják, hogy időben el kellene kezdeni a tűzellenes kampányt (január-február). Ez meg is történik ilyenkor a helyi kábeltévében, vagy újságban, vagy hirdetőtáblán. Újból fel kellene hívni a tulajdonosok figyelmét november környékén és januárban. Kazincbarcika, Szendrő és Ózd környékén fokozottan kellene, mert itt az emberek szeretnek gyújtogatni, viszont nem közszolgálati tv-t néznek.

A közmunkásoknak és az erdőbe járóknak is tűzvédelmi képzést kell adni, esetleg le is vizsgáztatni őket és utána ezek az emberek hívják fel a családjaik figyelmét a tűzveszélyre.

„Úgy látják, hogy parancsuralmi rendszer van a gyújtogatásra hajlamos lakosság körében. Saját vezetőiket kellene kiküldeni közéjük, hogy tanítsák őket a helyes viselkedésre – mondják.”

Az országos média mellett meg kellene találni a hangot azokkal az emberekkel, akik gyújtogatnak. Felelősségtudatot kell kialakítani a lakosokban. Úgy látják, hogy parancsuralmi rendszer van a gyújtogatásra hajlamos lakosság körében. Saját vezetőiket kellene kiküldeni közéjük, hogy tanítsák őket a helyes viselkedésre – mondják. Pl. Szendrőládon is van ilyen koordinátor, vagy a

kisebbségi önkormányzat is tud közreműködni. Minél erősebb és hangosabb valaki, annál valószínűbb, hogy hallgatnak rá.

Interjúalanyaink véleménye szerint felvilágosító kampányokkal sokra nem lehet menni, inkább helyes életvitelre kellene nevelni a lakosságot.

Arra a kérdésre, hogy mit javasolnak a falopások ellen és látnak-e összefüggést a falopások és az erdőtüzek között, azt válaszolják, hogy biztonsági örök kellenének ebben az időszakban. Azt is elmondják, hogy a 10-18 éves korosztályra jellemző a gyújtogatás, mivel nincs előttük más követendő példa. Általában nem látnak összefüggést a tüzesetek és a falopás közt. Az ellopott erdő helyén sajnos bozót nő.

Nem tudnak olyan ügyről, ahol a feljelentés után az eljárás fázisába jutott volna az eset.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitánysághoz tartozó szakértőkkel is készítettünk interjúkat (az edelényi, a szendrői, a szendrőládi kapitányságok képviselőivel).

A velük készített beszámoló elején érdemes talán megjegyeznünk, hogy azt tapasztaltuk kutatásunk során, hogy a rendőrség nagyon óvatos és nem szívesen nyilatkozik, ha erről a témáról van szó.

Mivel az edelényi, szendrői és szendrőládi kapitányságok egy összefüggő területet képeznek ezek képviselőinek válaszai is nagyon hasonlóak voltak. A beszélgetés elején elmondták, hogy a vizsgált időszakban (2011-2012) a vidéken nem volt sok tűz. Az idén voltak kisebb tüzek tarlóégetésnél - el is rendelték az erdőig is a tűzgyújtási tilalmat. Inkább avartüzek jellemzőek a szőlőhegyekről. Szándékossággal ritkán vagy inkább soha nem találkoztak

(ennek ellentmondanak azok a helybeliek által tett állítások, miszerint gyakran gyullad be feljük a száraz aljnövényzet, de ezeket általában nem jelentik a rendőrségen).

A három kapitányság képviselői szerint az illetékességi területen betartják a szabályokat. A tüzek okai közé tartozhatnak az eldobott cigarettacsikk, a gondatlanság vagy az összerakott bálák öngyulladása.

Amikor az érintett településeken tapasztalt tüzek közös vonásait vagy eltérőségét kérdeztük a lakosság összetétele, hozzáállása tükrében, a válasz az volt, hogy az összetételre hivatalosan nem nyilatkozhatnak - de valószínűleg úton hozzájuk láthattam, hogy kik is élnek itt. A lakosok sokat járkálnak az erdőben és a települések között is gyalog közlekednek.

Egy esetben tudnak hivatalosan szándékosságról: Balajton a szőlőhegyet gyújtotta be valaki, az átterjedt az erdőre és eljárást is indított az igazgatásrendészet.

Az idős emberek nem művelik az elhagyott területeket, sok a gondozatlan szőlő és gyümölcsös, ezeken a területeken is könnyen lángra lobban a száraz gaz.

Részt vesznek az oltásban a földmunkások, a jelenlévők segítenek, főleg a kisebb falvakban. A bozótirtó közmunkások vagy erdészek kezdik el a tüzeket oltani, nem is kell tűzoltó sok esetben. Azon tulajdonosok, akik körbetárcsázzák a földjüket, nagyon jól teszik, mivel ez védekezést jelent területük számára.

Szerintük az is megoldás lehet, ha az erdészek is használhatnák a közmunkásokat: a feltárcsázást is elvégeztethetnék ezek az emberek. A tüzek megelőzésére azt javasolták, hogy fel kell venni az önkormányzattal a kapcsolatot és megszervezni a tárcsázást és a védekezést.

Az eljárásindításnál a rendőrségnek tudnia kellene a tűzről a tűzoltóságtól. Sokszor kimennek, de nem indítanak vizsgálatot, feljelentést, mert ha a rendőrségnek nem jelentik, a kezük meg van kötve a büntetőeljárásban. Ehhez a tűzoltó által megállapított információra lenne szükség. A lakosság tájékozottságával kapcsolatban elmondják, hogy általában tudják az emberek a szabályokat, tisztában vannak vele és be is tartják. Fontosnak tartják, hogy a tulajdonos vagy az erdészlet tárcsázza körbe a területeket.

„A velük készített beszámoló elején érdemes talán megjegyeznünk, hogy azt tapasztaltuk kutatásunk során, hogy a rendőrség nagyon óvatos és nem szívesen nyilatkozik, ha erről a témáról van szó. (...) Az eljárásindításnál a rendőrségnek tudnia kellene a tűzről a tűzoltóságtól. Sokszor kimennek, de nem indítanak vizsgálatot, feljelentést, mert ha a rendőrségnek nem jelentik, a kezük meg van kötve a büntetőeljárásban. Ehhez a tűzoltó által megállapított információra lenne szükség.”

A falopások megelőzése érdekében javasolják, hogy jó lenne, ha a tulajdonosok fokoznák a jelenlétüket. Sokan éveig nem járnak a területükön. A rendőrség nem győzi az ellenőrzést.

Arra a kérdésre, hogy vannak-e olyan ügyek, amelyek a feljelentés után büntető fázisba jutottak, azt válaszolják, hogy a feljelentések 95 százaléka rongálás miatt történik. A feljelentést elutasítják, ha nincs bizonyíték. Kárérték tekintetében 2012 április 10-től 50 ezer forint a határ, ekkor indítanak büntető eljárást. Ha alatta van az összeg, szabálysértési eljárást kell indítani. Közveszély okozás miatt ritkán indul eljárás, 1-2 eset volt talán.

Szendrőlád, Balajt és Edelény környékén falvanként 1-2 eljárás volt. Nem ismétlődő az előfordulásuk.

Az *Ózdi Rendőrkapitányság* egyik vezető szakembere elmondja, hogy a tüzek nagy része, (95 százalék) gondatlan magatartásból következik. Ezek nagyrészt felderíthetetlenek, tavasszal és késő ősszel következnek be. A tüzesetek között gyakran közös vonás a gondatlanság, trehányosság. A terület hasonló: mindenütt van erdő.

Az ok gondatlanság, így néha nem nyomoznak. Az ügyészség vizsgálhatja a környezetkárosítás bűncselekményt. Majdnem 100 százaléka az eseteknek ismeretlen okból keletkezik hivatalosan.

Az erdőtüzek megelőzése érdekében szerinte a bűnmegelőzés lenne a megoldás, de erre sajnos nincs kapacitás. Mint ahogyan a lakosság tájékoztatása, felvilágosítása is nagyon nagy terheket jelentene a rendőrségnek. Arra a kérdésre, hogy mit javasolna a falopások megelőzése érdekében, felveti, hogy az erdészek hatékonyabb közreműködése lenne fontos. Elsősorban ez az ő feladatuk lenne az interjúalany szerint, de nem vesznek fel több embert, pedig pénzük is lenne rá. Sokszor hosszú hónapok eltelte után jelentik csak a lopást. Furcsa, hogy nem veszi észre a tulajdonos hamarabb. Ők a 4 járőrből nem küldhetnek embert az erdőbe, mert így is kevesen vannak.

Arra a kérdésre, hogy vannak-e olyan ügyek, amelyek a feljelentés után a büntető fázisba jutottak, elmondja, hogy Ózdon 7 büntetőügy volt az utóbbi évben folyamatban, nagyrészt rongálás, kisebb részt környezetkárosítás miatt.

I. 2. Esettanulmányok a településekről

I. 2. 1. A vizsgált településekről

Az ózdi és edelényi kistérségen belül összesen tíz települést választottunk ki, melyeken mélyfúrásokat végzünk az erdőtüzek esetleges szociológiai okainak, hátterének feltérképezésére. A kiválasztás szempontja az erdőtüzek száma volt illetve az erdőtüzek lakosságszámhoz viszonyított aránya. Ezt a két szempontot mérlegeltük, amikor döntést hoztunk arra vonatkozóan, hogy a következő tíz településen folytatunk terepmunkát:

1. TÁBLÁZAT. A TEREPMUNKA HELYSZÍNEI

Település neve	Erdőtüzek száma 2011-ben	Erdőtüzek száma 2012-ben
Ózd (ózdi kistérség)	35	26
Arló (ózdi kistérség)	8	5
Borsodnádasd (ózdi kistérség)	1	6
Farkaslyuk (ózdi kistérség)	6	4
Kelemér (ózdi kistérség)	3	2
Sáta (ózdi kistérség)	5	0
Sajómercse (ózdi kistérség)	3	1
Edelény (edelényi kistérség)	1	2
Szendrő (edelényi kistérség)	4	6
Szendrőlád (edelényi kistérség)	4	7

I. 2. 2. Esettanulmányok

Előljáróban érdemes megjegyezni, hogy az esettanulmány a műfaj jellegéből fakadóan nagyon komplex módszer. Esetünkben alapvetően kvalitatív terepmunkára épült, melynek során interjúkat készítettünk az adott település formális és informális vezetőivel, erdőgazdálkodóival, valamint a helyi lakosokkal, megfigyeléseket végeztünk, illetve adatok, dokumentumok másodelemzését hajtottuk végre. A formális, informális vezetőkkel valamint erdőgazdálkodókkal készített interjúk során megkérdeztük azt, hogy milyen erdők vannak a környéken, mennyi tüzeset volt az utóbbi két évben, kik járnak az erdőben, mi lehet a tüzek oka, kik vesznek részt az oltásban, hogyan hirdetik ki a tűzgyújtási tilalmat, a megelőzésre milyen lehetőségeket látnak (az interjúvázlatokat lásd a mellékletben).

A lakosokkal készített interjú során kíváncsiak voltunk arra, hogy mit tudnak a környező erdőkről a lakosok, mit tesznek, ha tüzet észlelnek, mit tudnak a tűzgyújtási tilalomról, szoktak-e az erdőbe járni, mit gyűjtenek, ha gyűjtenek, miben látják a tüzek okait, jár-e valamilyen haszonnal a vegetációtűz szerintük, jó-e valamire, mit lehetne tenni a megelőzés érdekében (lásd az interjúvázlatot a mellékletben).

I. 2. 2. 1. Ózd (őzdi kistérség)

Ózd a hét völgy városa, azaz rengeteg erdő övezi, öleli körül. Talán a „legtüzesebb” magyar település, 2011-ben 35 volt összesen, 2012-ben a kutatás időpontjáig elérhető adatok alapján 26. A város falvak összekapcsolódásából jött létre. 150 évig adta a kohászkodás és az ehhez kapcsolódó nehézipari tevékenységek a város régi és beköltöző új lakosainak a munkát egészen az 1990-es évekig. Ma közepes cégek és külföldről betelepült elektronikai ipar teremtenek munkalehetőséget - közel sem eleget - a város lakosai számára. A volt iparvárosnak mintegy 35 ezer fő (34395) a lakosa, amelynek a 2010-es népszámlálási adatok szerint 7,4%-a, azaz 2500 fő volt cigány származású. Számos kutatásból tudjuk, hogy a népszámlálási adatok a cigányok arányát az egyes településen igencsak alulbecslik, így Ózd és a többi vizsgált településünk esetén is feltehető, hogy lényegesen több cigány él bennük, mint ahogyan azt a hivatalos adatok azt mutatják.

A város lakosságának majdnem egyharmada nyugdíjas vagy nyugdíjszerű ellátásban részesül, valamivel több, mint 5000 gyerek iskolás, illetve óvodás. 2010-ben a városban több mint 4000 nyilvántartott álláskereső volt - 2314 fő kapott rendelkezésre állási támogatást. A

regisztrált vállalkozások száma 2343, ami azt jelenti, hogy egy lakosra 0.06 vállalkozás jut, ami alacsonyabb, mint a megyei átlag - ami maga is az országos átlag alatt van (az országban ezer lakosra 164, a megyében 108 vállalkozás jut).

„A művelhető részen 238 tulajdonosnak van osztatlan közös tulajdona. Többen megkísérelték már, hogy tömbösítéssel, cserével rendezzék a helyzetet - eddig eredménytelenül.”

2012. június és augusztus folyamán vezetői interjúkat készítettünk a polgármesterrel, az egyik helyi roma vezetővel (aki egyben TASZ-pontot üzemeltet), az egyik magánerdő két tűzoltó emberével valamint 13 lakossal. Ezen a településen a belvárosi részen nehéz volt

megszólítani a lakosságot, nem szívesen álltak meg beszélgetni, úgy mint faluhelyen - talán abból adódóan, hogy a városban más az életritmus. A külvárosokban szívesebben nyilatkoztak - bár itt előfordult, hogy az alanyok megijedtek, hogy rájuk akarjuk fogni a tűzgyújtást. A belvárosban három idős, alacsony iskolai végzettségű asszony (két cigány és egy nem cigány) volt az interjúalany, egy középfokú végzettségű, középkorú nem cigány férfi és két fiatal nem cigány nő, egyik középfokú, másik felsőfokú végzettséggel. A külvárosban egy fiatal, felsőfokú végzettségű férfi, egy idős, középkorú végzettségű nő, három alacsony iskolai végzettségű, idős férfi- valamennyien nem cigányok - és három fiatal cigány nő.

Az egyik vezetői interjúból kiderült, hogy az önkormányzatnak van 49 ha ültetvénye, mely mezőgazdaságilag nem hasznosítható, nehezen művelhető, legeltetésre nem alkalmas terület és lesz 38 ha-on energiaerdeje (4000 dugvány el van helyezve). Van a város körül ezeken kívül még 400 ha erdő, melynek a fele művelésre alkalmas, a többi, ahogyan a megkérdezett vezető fogalmaz - „csak a műholdról látszik erdőnek”, bokros, gázos terület. A művelhető részen 238 tulajdonosnak van osztatlan közös tulajdona. Többen megkísérelték már, hogy tömbösítéssel, cserével rendezzék a helyzetet - eddig eredménytelenül. Vannak erdőbirtokosságok Ózd környékén, akik ha tudnak együttműködni, folytatnak erdőgazdálkodást. Az önkormányzat beruházott egy 20 t/óra teljesítményű aprítógépbe. Már egy erdőgazdálkodóval meg is egyeztek, hogy az ő erdőrészeről a fakitermeléskor képződő gallyakat begyűjtetik a közmunkásokkal és leaprítják. Az apríték egyelőre tárolásra kerül, de lassan az önkormányzat intézményei fűtési módot váltanak és ahhoz használják majd fel. További erdőgazdálkodók is érdeklődnek hasonló szerződés iránt.

Az Ózd környéki erdők őshonos lombos erdők (tölgy, cser, bükk, akác) és telepített fenyvesek. Az energiaültetvény nagy része akác, kisebb része fűz.

A megkérdezett helyi vezető szerint a tüzek egy részének oka a tudatlanság. Az emberek felgyújtják a gáz, hogy szép zöld fű hajtson ki helyette. Nem tudják, hogy a tűzben a gáz megerősödik, ami az előző évben 20-30 cm-es volt, a tűz utáni évben még nagyobbra nő majd. A tűzben nem a gáz, hanem a kicsi fű pusztul el először. Tehát a tüzek egyik oka a néphagyomány, „hogy szép zöld fű vegyen körül minket”, párosulva a tudatlansággal- ami ráadásul nem is az iskolai végzettséggel függ össze. Erre példaként említi, hogy egyszer egy tanár-ember gyújtotta fel a gázos részt, aztán szaladt ő is a tüzet oltani a többi környékbelivel. Jó lecke volt ez mindannyiuknak. Néhány piromán hajlamú ember is van a településen, de a tüzek másik részének fő forrása a földalapú támogatások igénybe vétele. A bérelt vagy tulajdonban álló földeket „gyufával gondozzák” - ahogyan fogalmaz - és ezek a tüzek nem állnak meg az erdő határában.

Olyannal ez a helyi vezető még nem találkozott, hogy direkt erdőt vagy erdőszőlő területet gyújtottak volna fel.

A tüzek után, mint mondja, a természet „visszagógyítja” magát, pld. a Nádújfalu mellett 4-5 éve leégett fenyves mostanra szépen visszazöldült - ha akkor kivágják, rosszabb lett volna, a talajkötés elment volna. Jogi eset erdőtüz kapcsán eddig nem történt.

Erdőhasználati konfliktusok vannak, azzal összefüggésben, ha az egyik használó lezárja sorompóval, betontömbbel, lyukak ásásával a területére vezető utat, amivel akadályoz más tulajdonosokat is az ő saját területükre való eljutásban (pl. a Mihalóczi Csemete kertészetnek és a Sajó-Agrár Zrt.-nek voltak az önkormányzattal és más tulajdonosokkal is vitái).

A falopás a szigorodó fellépés ellenére továbbra is probléma. Megfigyelhető, hogy amikor az ÉMÁSZ és rendőrség közös akcióban kimegy és levágja a vezetéket, megszünteti ugyan az áramlopást, de azután megszorodik a falopás – hiszen addig a lopott árammal fűtötték a házakat az érintett emberek.

Az önkormányzat felvetette az Északerdőnek, mivel állami erdők is vannak a környéken, hogy engedje be a közmunkásokat, de a kérést visszautasították, mondván, hogy a szakszerű kitermelés olcsóbb és gyorsabb.

Az illegális fakitermelés ellen az önkormányzat úgy próbál védekezni, hogy szociális tüzelő juttatást (80-90 millió Ft értékű fát vagy választás szerint szenet) és Távhő hozzájárulást ad a

rászorulóknak. Verseny alapján egy helyi Tüzép bonyolította a tüzelő osztását, de sajnos visszaélések lettek az ügyből tavalý, az önkormányzatot tanúnak be is idézték az ügyben: az emberek a jegyeket eladták, a pénzen mást vettek, a jegyekért meg végül szlovák építési vállalkozók vásároltak cementet és egyéb építő anyagokat.

A hátrányos helyzetű emberek a megkérdezett helyi vezető véleménye szerint nem tudnak gazdálkodni, nem tudják beosztani a tüzelőt - de talán tárolniuk sincs hol, úgyis ellopják.

A város tavasszal és száraz őszön közmunkásokból kerékpáros, távcsöves, mobil telefonnal és gumilapáttal felszerelt figyelőszolgálatot működtet. A kisebb tüzeket a figyelőszolgálat emberei el is oltják, egyébként értesítik a tűzoltókat. Rajtuk kívül a lakosság is szól a tűzoltóságnak, ha tüzet észlel. Egy-egy összeszokott lakóközösség besegít az oltásba is, de ez egyre ritkább.

Az interjúalany szerint gond az is, hogy a tűzoltási tilalmat túl későn hirdetik meg. Ezen a tavaszon egy pénteki napon bejelentették, utána szombaton 48 vonulás volt a megyében, vasárnap 30, aztán fokozatosan egyre kevesebb. Lassan jut el, tudatosodik az emberek fejében. A tilalmat az ózdi tévé is bemondja, fenn van a város honlapján. A helyi sajtó nem releváns a tűzoltási tilalom terjesztése szempontjából, mert az havi egyszer jelenik meg, magazin jellegű, így lassú hírforrás.

Az erdőtüzek megelőzése érdekében az önkormányzat már tett lépéseket. A helyi tévében volt magazin jellegű műsor-sorozat a tüzek okairól és káros hatásairól (biológus és tűzoltó parancsnok meghívottak beszéltek). A tűzoltóság által készített anyagokat pedig az iskolákban adták közre, egyelőre osztályfőnöki óra keretében.

A megkérdezett helyi vezető fontosnak tartaná tájékoztatók, gyakorlati bemutatók, tanulmányi kirándulások szervezését az iskolás gyerekek számára - hisz ők a legmegfoghatóbbak. Ráadásul a gyerekek otthon talán majd elmesélik, hogy mit hallottak az iskolában, a szülők pedig vagy megfogadják az intelmeket, vagy nem. Tudatosítani kellene az emberekkel, hogy mekkora erőket köt le, mennyi pénzbe kerül és milyen ökológiai károkat okoz az erdőtüz. A tűzoltóság emberei tarthatnák ezeket a bemutatókat, képekkel, adatokkal alátámasztva.

A károkozókkal szembeni, precedens értékű fellépésre is szükség lenne.

Az ózdi roma vezető az erdőtüzek okairól keveset tudott, annyit mondott, hogy talán a helyiek, élvezetből gyújtogatnak és szerencsére ezzel nem a cigányokat vádolják. Okkal, hiszen a cigányok gombásznak, makkot, csipkét szednek az erdőben, ők nagyon vigyáznak az erdőre. Tud róla, hogy van tűzfigyelő a városban és nagy erővel, gyorsan kivonulnak a tűzoltók is, ha kell, gyalog mennek.

A megkérdezett roma vezető inkább az erdők kiirtásáról beszélt, a sok tarvágásról, s hogy az erdők 95%-át az egri erdészet vágta ki, vitték a hőerőműbe a fákat. Voltak jogi viták is az erdők kapcsán, rájuk (a cigányokra) fogták például, hogy 150 m³ fát vittek el egy éjjel lovas kocsikkal - ami nem is lehetséges-, ők viszont látták az éjjel a kamionokat, melyek a fát szállították. A cigányok maguk is jelentették, mikor engedély nélküli vágást észleltek, de azt nem tudják, hogy lett-e következménye a dolognak. Régen gyakori volt, hogy tisztításra beengedték a családokat az erdőbe, Hodai Palit, a régi erdészt szeretettel emlegetik: „Kemény, de rendes ember volt”. Ma már egy család van, akit állandóan beengednek az erdőbe, a többieket néha-néha, de sokszor be is csapják őket: az emberek megszedik a fát, összegyűjtik, de a szállítás napján elzavarják őket és mégsem engedik elvinni azt, amit gyűjtöttek. A mostani erdészt nem szeretik az emberek, csak csúfnevén „nagyfejű”-ként emlegetik. Az erdész hetente jár a bíróságra, állandóan jelentgeti az embereket. (Interjúalanyunktól megtudjuk, hogy a farkaslyuki polgármestert is rendszeresen feljelenti ez az erdész, mióta egy területen összevesztek.)

Két megkérdezett, akik a magánerdőkben dolgoznak *erdészeti munkásokként és tűzoltóként is*, beszámolt róla, hogy ha tűz van, hívják őket telefonon, s napi 5 ezer forintot kapnak az oltásért. A tüzek okaiként szándékos gyújtogatást emlegettek - pl. Királdon a tulajdonoson álltak bosszút, mivel nem vette fel dolgozni a kérdéses embereket. Az interjúalanyok szerint a tulajdonosok nem bánják a tüzet, mivel a megégett fákra vágási engedélyt kapnak.

Tüzek leginkább a magánerdőkben vannak, illetve az állami erdők közül a „nagyfejűében”- ami utóbbi arra utal, hogy a rossz viszony miatti bosszú is tüzek okaként szolgálhat.

A tűzoltók szerintük olykor nem azonnal kezdenek neki az oltásnak: „Megyünk reggel, ég az erdő, állnak (a tűzoltók) a lapáttal. Megyünk délben, még mindig ott állnak. Ha van elég kár, nekiállnak oltani” – mondják a fent említett megkérdezettek.

Olykor az erdészeket sem izgatja, hogy tűz van: „A szuhai erdésznek szóltunk, hogy ég az erdő. Jól van, majd elalszik - volt az erdész válasza. Mi meg lapáttal oltottuk.”

Más visszasságokról is beszámoltak az önkéntes tűzoltók, pld. hogy a tulajdonos biztatta őket, hogy döntsék ki a fákat, vigyék haza, s majd „a cigányokra ráfogjuk”. A lopáskáros erdőkre szintén könnyebb vágási engedélyt kapni.

A lakossági interjúkból az derült ki, hogy elég nagy a zavar az emberek fejében az erdők helyzetéről. Vannak, akik szerint az erdők nagy része állami erdő, mások rengeteg magántulajdonosról tudnak. Érdekes módon az erdő-típusokban sem egyeznek a vélemények egymással sem és a valósággal sem: vannak, akik szerint csak kis növendék erdő van a város körül, mások szerint mindenféle korú. A legtöbb interjúalany azt mondta, hogy az erdőkre nem lehet bemenni, nem lehet használni azokat, de azért az emberek gombásznak és a falópók is bemennek.

Az emberek egy része tisztában van a tüzek nagy számával, de voltak, elsősorban a belvárosi interjúalanyok között, akik csak 2-3 tüzesetről tudnak, ráadásul szerintük az utóbbi időben csökken is a számuk. A tüzek okairól a belvárosban nem tudnak a kérdezettek, de előfordult, hogy valaki az erdőben szipuzókra fogta rá a tűz okozását. Voltak, akik a szándékos gyújtogatást hozták fel okként és a gondatlanságot (azokét, akik az erdőt tisztítják). A kertvárosi részek interjúalanyai a tüzek okaiként a szándékos gyújtogatást (a csemetéseket gyújtják így fel), gyerekek csínytevését hozták fel, valamint a helyi lakosok tudatlanságát, azt, hogy szép zöld füvet szeretnének a környezetükben. Főleg a csemetések, a nagy aljnövényzetű erdők égnak, nem a lombosak a környéken. Nagy kárt okoznak, főleg az ott élő állatvilágnak.

A lakosság egy része a tűzoltási tilalommal tisztában van, a tévéből, rádióból, az egyik válaszadó szerint a „Superinfóból” lehet értesülni róla. Szerintük a tilalmat az emberek 70%-ban betartják. A kertvárosi válaszadók kevéssé tudták, mikor van a tűzgyújtási tilalom, de őket nem is érdekli, hiszen, ahogyan megfogalmazták: „Mi nem gyújtogatunk, szalonnát meg a kertben sütünk.” A kerti gáz felügyelet mellett égetik a kertjükben vagy kidobják a kukába. A tűzfigyelőkről és önkéntes tűzoltásról nem tudtak a belvárosi válaszadók, szerintük csak a tűzoltók végzik az oltást. A kertvárosiak beszámoltak róla, hogy az elmúlt egy évben kb. 20 tüzeset volt, kisebb lángolásokkal. Ha tüzet észlelnek, szólnak a tűzoltóknak, de sokszor olyan terület ég, ami meg sem közelíthető, s akkor a helyiek oltanak, lapátokkal. Olykor az erdőkerülőknek szólnak, de „azok csak vállat vonnak”.

A nagyobb iskolai végzettséggel rendelkező interjúalanyok szerint a tüzek után a nádas és a legelő újrահajt, erdőtelepítés viszont csak akkor van, ha valami pályázati pénz akad rá. Az iskolázatlan válaszadók nem tudják, hogy mi történik a tüzek után az erdőkben, vagy ha tudni vélik, azt nyilatkozzák, hogy szerintük semmi. Egy esetről hallottak, amikor megbüntettek valakit tűzokozás miatt, egy férfit, akit elmondásuk szerint 450 ezer forintba büntettek, „talán szalonnát sütött, arról lett a tűz”.

A tüzek megelőzésében van, aki nem lát megoldási lehetőséget, vannak, akik felvilágosító napokat javasolnak, vannak, akik a büntetés szigorúsítását.

I. 2. 2. 2. Arló (Ózdi kistérség)

Arló Ózd szomszédos települése, 2011-ben 8 vegetációtűz volt itt, 2012-ben pedig a kutatás időpontjáig 5.

A múltban elsősorban fakitermeléssel foglalkoztak itt az emberek, majd az ózdi és borsodnádasdi gyárakba jártak dolgozni. Ma sokan a fővárosban és a megyeközpontban találnak munkát. Arlót 4687 fő lakja, a hivatalos adatok szerint harmaduk (a község honlapja szerint 50%-uk) cigány származású. A település a mai nevével valószínűsíthetően a XI. században jött létre. Az emberek a kezdettől foglalkoztak fakitermeléssel, erdőgazdálkodással. Romák a XVII. századtól folyamatosan települtek be a faluba. A település egyik nevezetessége a suvadással keletkezett Arlói tó.

A rendszerváltást megelőzően az Ózdi Kohászati Üzemek, a környéki szénbányák és a Borsodnádas Lemezgyár jelentette mindenki számára a biztos megélhetést – iskolázottságtól függetlenül. Az emberek néhány családon kívül a nehéziparból éltek, így nagy csapát jelentett számukra az üzemek bezárása.

Jelenleg a lakosok 18% nyugdíjas, 12%-a óvodás-iskolás gyerek. 727 regisztrált munkanélküli volt 2010-ben, akik közül 569 RÁT-ban részesült. Az Észak-Magyarországi Regionális Munkaügyi Központ Ózdi Kirendeltsége adatai alapján a munkanélküliek mintegy 40 %-a csak általános iskolai végzettséggel rendelkezik, 15% még azzal sem rendelkezik, 30-35 %-a roma származású és minden második tartósan munkanélküli.

A vállalkozások száma alacsony, 0,02 jut egy lakosra (ez 133 vállalkozást jelent).

Kvalitatív terepmunkánk során 3 interjút készítettünk formális és informális vezetőkkel (polgármesterrel, erdőgazdálkodóval, a Roma Nemzetiségi Önkormányzat vezetőjével) valamint 15 lakossági interjút.

A falu egyik vezetője kimérten, de szolgálatkészen álltak az interjúhoz, látszik rajta, hogy nagy tapasztalatokkal rendelkezik a helyi vezetésben. Arra a kérdésre, hogy jellemezze a települést demográfiai szempontból elmondja, hogy a falut két szélsőség jellemzi: egyrészt egy előregedő nem cigány népesség, és egy fiatal roma közösség. A cigányok egyik csoportja beilleszkedett, belesimult a falu életébe, de van egy jelentős számú renitens, deviáns csoport, akikkel nehéz a mindennapok során az együttélés. A település jövője szempontjából a kiemeli, hogy Arló „el fog cigányosodni”: várhatóan 100 emberből 2-3 lesz nem cigány, a többi cigány előrejelzése alapján 10-20 éven belül. A nehézségek ellenére „teszik a dolgukat”. Nagyobb konfliktusok a cigányok és nem cigányok között nincsenek, inkább a cigány csoportok között fordulnak elő: két nagy család áll konfliktusban egymással. A rendszerváltás előtt folyt gazdálkodás, illetve jellemző volt az is, hogy a cigányok napszámos munkát végeztek. A „deviáns”, beilleszkedésre képtelen cigányok generációról generációra átörökítik sajnos a beilleszkedésre képtelen viselkedést. Sokszor kijátsszák a szabályokat, kiskorúakat vonnak be kisebb-nagyobb bűncselekményeikbe, hogy a tettes ne legyen büntethető. A településen nincsen munkalehetőség, a romák nagy része segélyekből él, egy kisebb része segéd- és alkalmi munkából, Budapestre és környékére járnak, néhányan az Alföldre. Azok a romák, akik a rendszerváltás előtt gyári munkásként dolgoztak és az ő leszármazottaik, be tudnak illeszkedni a faluközösség életébe, mégha most szegényen is élnek.

Vannak helyi civil és egyházi szervezetek, alapítványok, amik segítik az itt élő szegényeket. Ilyen például a Szent Ferenc Kisnővérei szerzetesközösség által működtetett „Elfogadlak Alapítvány”, ami 1994 óta működik Arlón. Az Alapítvány célja „a helyi adottságokra, erőforrásokra építve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok, felnőttek esélyegyenlőségének elősegítése, és az ehhez kapcsolódó szociokaritatív tevékenység, első lépésben a cigány származásúakkal szembeni előítéletek falainak lebontása” – ahogyan a honlapjukon is olvasható.¹

¹<http://szfkisnoverei.communio.hu/elfogadlak/index.php?oldal=elfogadlak>.

Működik a településen polgárőrség is, amiben romák és nem romák együtt dolgoznak.

Helyi értelmiség ugyan van, de alacsony a létszáma, így általában az intézmények vezetői Ózdról járnak át Arlóra. Ezek az emberek – ahogyan az interjúalany fogalmaz – együtt élnek

„Az évek során a falopásnak igen kifinomult módszerei alakultak ki: szamaraskocsi, kistehergépkocsi, a kézfűrész mellett a láncfűrész is megjelenik az eszköztárban...”

a településsel, kevés olyan van közöttük, aki távol tartaná magát a település problémáitól.

Egy, a polgármester által korábban készített prezentáció alapján elmondható², hogy Arló közigazgatási területének megoszlása művelési áganként a következő: 72% erdő, 16% gyeperdő, 6% belterület, 6% szántó.

Az erdők egy jelentős része magántulajdonban van. Az emberek kárpótlás alapján vették az erdőt, mert láttak benne fantáziát, de a megkérdezett helyi vezető szerint csak kihasználják az erdőt saját gyarapodásuk érdekében, nem fektetnek kellő energiát az erdőterület művelésébe. Nincsenek erdőbirtokosságok sem, nincsen megszervezve az erdők védelme az állami erdők kivételével.

Nagyon sok helyen a fákat ellopták. Az évek során a falopásnak igen kifinomult módszerei alakultak ki: szamaraskocsi, kistehergépkocsi, a kézfűrész mellett a láncfűrész is megjelenik az eszköztárban,³ illetve szakaszonként, szisztematikusan történik a fakivágás és elszállítás illetve értékesítés folyamata, csakúgy, mint ahogyan Bárdos Ákos erdőgazdálkodó beszámolójában illetve az Ózdi Rendőrkapitányság 2005-ös jelentésében is olvashatjuk.⁴ Egy 2005-ös kimutatás alapján⁵ kiderül, hogy abban az évben naponta 25m³ fát termeltek ki a fatolvajok, amellyel éves szinten 45 millió Ft bevételre tettek szert. Eközben a tulajdonosoknak okozott kár 67 millió Ft volt. Egy szállító éves bevétele pedig 1,875 millió Ft volt.

Az Egererdő Zrt. 2005-ös tanulmánya alapján a regisztrált tüzesetek és falopások számát és kiterjedését mutatja a következő két grafikon Arlón és az összes olyan területen, amely az Egererdő Zrt. érdekeltségi területe.

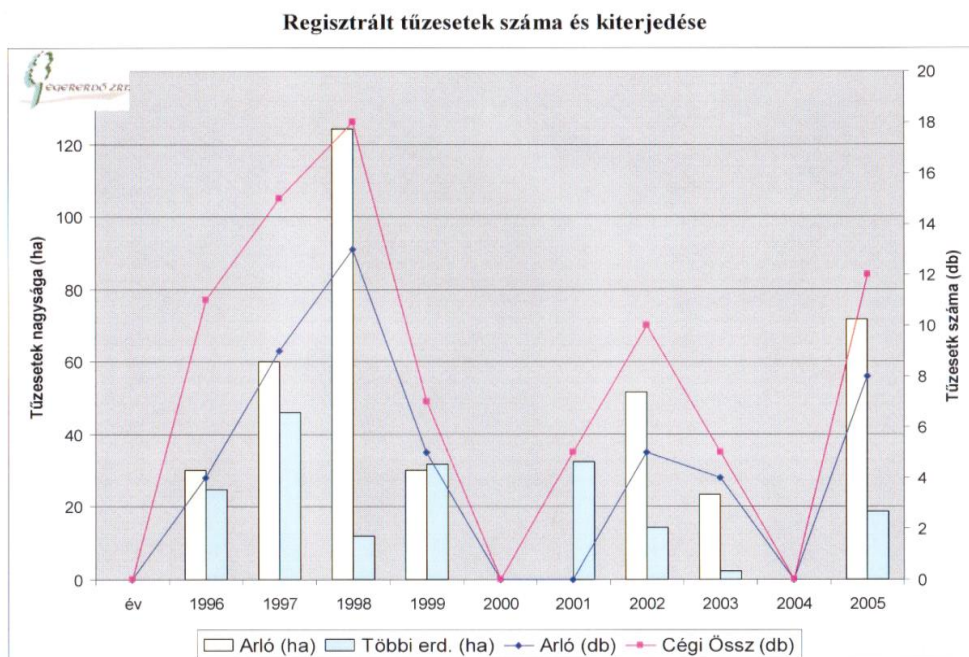
² Falopások és tűzkárok Arlóban 2004-2005. Készítette Zsigray Árpád polgármester. Kézirat.

³ Ugyanezeket megerősíti Bárdos Ákosnak, az Ózdi Erdőbirtokossági Társulat Elnökének írásos beszámolója.

⁴ Bárdos Ákosnak, az Ózdi Erdőbirtokossági Társulat Elnökének írásos beszámolója, illetve Pinkóczi József r. alezredes kapitányságvezető írásos beszámolója, mindkettő kézirat formájában.

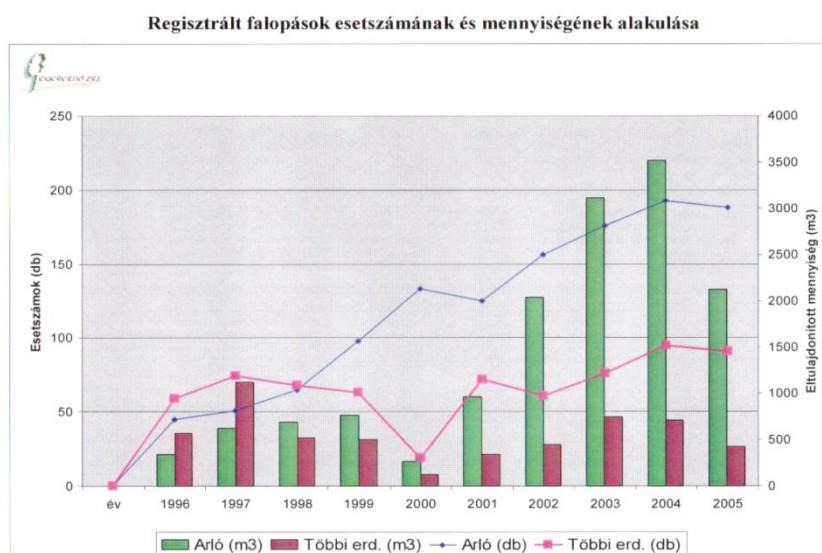
⁵ Lásd Zsigray Árpád kéziratát.

1. ÁBRA. REGISZTRÁLT TÜZESEK SZÁMA ÉS KITERJEDÉSE AZ EGERERDŐ ZRT. ÉRDEKELTSÉGI TERÜLETÉN 1996-2005 KÖZÖTT

Forrás: Falopások és tüzesetek az Egererdő Zrt területén. Kézirat.

2. ÁBRA. REGISZTRÁLT FALOPÁSOK SZÁMA AZ EGERERDŐ ZRT. ÉRDEKELTSÉGI TERÜLETÉN 1996-2005 KÖZÖTT

Forrás: Falopások és tüzesetek az Egererdő Zrt területén. Kézirat.

Arlón jellemző a vadászat is, elsősorban budapesti tulajdonosok révén. Vannak olyanok is, akik bankhitel miatt vettek erdőt, jelzáloghitelt tudtak így szerezni és az erdő volt erre a fedezet.

A megkérdezett helyi vezető szerint nem jellemző az, hogy turisták gyújtogatnának. Szerinte minden erdőtűz mögött szándékos rongálás áll. Általában kiskorúak gyújtogatnak, akár egyedül is. A tűz varázslat, hatalom, jó buli, ha kijönnek a tűzoltók. Működik a falutv is, de ha foglalkoznak a tüzesetek megelőzésével, akkor még rosszabb: csak növekszik a tüzek száma! Működött a településen tűzország is, 10 éve jött létre, 8 évig működött, 16 főből állt. Közcélú munkában végezték a tűzoltást és megelőzést, a nap 24 órájában. A falopásokat és tűzkárokat megelőző intézkedések között voltak a következők is: 24 órás sorompós védelem a veszélyeztetett erdőterületeken, utcai kamerák felszerelése, hídfelbontások és útakadályok létesítése, falopásra alkalmas gépjárművel kivonása a forgalomból.

A megelőzés és oltás is hatékonyabb volt általuk. A Jobbik és a hozzá köthető civil szerveződések miatt azonban született egy olyan szabályozás, hogy civilek nem járőrözhetnek, így a szervezetet megszüntették.

Lehet tudni, hogy melyik gyerek gyújtogat, de mégsem lehet elkapni és felelősségre vonni. Lehetséges, hogy valaki bosszúból gyújtogat: megfogják a fával, elveszik tőle, ő meg bosszút áll és felégeti az erdőt.⁶

Tavaly télen működött egy olyan belső utasítás a rendőrségen belül, hogy aki tüzelőnek valót lop, kis mennyiségben, attól nem veszik el. Sajnos azonban az erdőket nem hagyják lábas erdővé növekedni, hanem ellopják, felégetik. A tűzgyújtási tilalommal az emberek tisztában vannak az interjúalany szerint, a nem cigányok be is tartják. A roma gyerekek számára „sokszor a szabályok csak inspirálóan hatnak” – fogalmaz az interjú alanya -, azaz annál inkább megteszik, amit tilos.

A falopások egyértelműen visszaszorultak, amióta szigorodott a szabályozás, de a megkérdezett helyi vezető szerint az erdőtüzeket nem igazán lehet megelőzni a fentiek miatt.

⁶ Hasonló esetekről számol be Bárdos Ákos írásos beszámolójában a Farkaslyuk környéki erdőkkel kapcsolatban.

A helyi erdőgazdálkodó szerint a településen körülbelül 30 család él falopásból.

A falopók nagyon dörzsöltek az erdőgazdálkodó szerint: éjszaka vágják ki a fát, majd hajnalba érte mennek, sokszor a gyereket küldik érte így az nem büntethető. Az erdőgazdálkodó ugyan idős, de a felesége naponta többször is kijár az erdejükbe, hogy a

„Nagyon elkésérítőnek látja a helyzetet az idős erdőgazdálkodó, akinek az élete volt a gazdálkodás, de mára ebből nem sok minden maradt, részben idős kora, részben a korábban említett problémák miatt.”

falopást megakadályozza, de sajnos kevés sikerrel. A helyi televízióban is szerepelt a gazdálkodó és felhívta a figyelmet az erdőtüzek megelőzésének fontosságára – sajnos szintén nem sok sikerrel. Éppen az ellenkező hatást érte el vele: ezután megnövekedett a száma a tüzeskedéseknek. A gyümölcsfákat is kivágják, ellopják. A faluba beköltöző cigányok szerinte a „legkártékonyabbak”. Az erdőgazdálkodó egyértelműen a cigányokat teszi felelőssé a falopásokért és a tüzesetekért is. Az is gondot

jelent, hogy az erdőtulajdonosok jórésze nem helyi lakos, hanem, ahogyan más interjúalanyoktól is hallottuk, felvásárolták idegenek az erdőket ügyvédeken keresztül. Nagyon elkésérítőnek látja a helyzetet az idős erdőgazdálkodó, akinek az élete volt a gazdálkodás, de mára ebből nem sok minden maradt, részben idős kora, részben a korábban említett problémák miatt.

A Roma Nemzetiségi Önkormányzat egyik vezető embere elmondja, hogy nagyon sok a konfliktus az erdőhasználatban. A romák nagyon sok fát lopnak és ebből nagyon sok konfliktus keletkezik a magánerdő tulajdonosok és közöttük. Nagy gondként említi ez az interjúalany is, hogy nem helyi erdőtulajdonosok vannak, így ezen emberek számára az erdő csak egy helyrajzi számot jelent, nem gondolják azt egyáltalán, nem felügyelik, nem védik. Az is előfordul, hogy a tulajdonos maga vágatja ki illegálisan az erdőt, úgy tesz, mintha falopás lenne, megbíz ezzel valaki, majd fizet neki valamennyit és az erdőt teljességgel letermeli. Az interjúalany úgy sejti, hogy ebben a dolgokban a rendőrség is benne van. Az, hogy a törvény szigorodott a falopásokkal kapcsolatosan, az nagyon jó, így sikerült valamennyire megfékezni ezeket. Az is gond, hogy 47 ezer Ft segélyből nem lehet megélni, és az interjúalany hiába próbálja elérni, hogy az erdőkből a gallyakat vagy elszáradt ágakat legalább össze lehessen szedni a romáknak, a falopások miatt a tulajdonosok nem állnak

szóba vele. Azt is elmondja, hogy az RNÖ nagy erőket mozgósít az erdőtüzek megfékezésére, de a tulajdonosok meg sem köszönik a segítséget. Szerinte is gyerekek gyújtogatnak, akik piromániások, igazából heccből csinálják. Elmeséli, hogy működött korábban a tűzőrség és milyen hatékony volt a tüzek megelőzése illetve az oltás érdekében. Kamatos pénzből vannak konfliktusok a helyi roma közösségek között. Az interjúalany úgy véli, hogy egyre nő a konfliktus a romák és nem romák között is, aminek nem lesz jó vége. Elmondja, hogy a romák nagy részének súlyos megélhetési gondjai vannak.

A lakossági interjúzás során kiderült, hogy az emberek nagy része nincsen azzal tisztában, hogy ha magánkézben van az erdő, akkor abba nem lehet szabadon bemenni és ott gombát, egyebet gyűjtögetni. A tüzeket szerintük elsősorban gyerekek okozzák, szórakozásból, illetve csikkek vagy avertüzek terjednek át az erdőre. Esetleg haragosok gyújtják meg egymás területét. A tüzet a helyiek, önkéntes és tűzoltók oltják el. A tüzek hasznát nem igazán látják, néhányan azt említik, hogy megújul a legelő. A káráról viszont nagyon sokat tudnak beszélni: madárfészkeket pusztít, tönkreteszi az erdőt, az állatok lakóhelyét teszi tönkre. A megelőzés vonatkozásában nem túl optimisták: elkeserítőnek látják a helyzetet, régebben jobban gondozták az erdőket, voltak tűzpázták, körbeszántották a területet, most pedig semmi nincsen. Meglátásuk szerint őriztetni kellene az erdőt, nem kellene bizonyos embereket egyáltalán beengedni az erdőbe.

I. 2. 2. 3. Borsodnádásd (ózdí kistérség)

Borsodnádásd, a Heves-borsodi Dombság, az Upponyi hegység és a Bükkhát találkozásánál Miskolctól 65 km-re északra, Ózdtól 14 km-re délnyugatra, a Hódos-patak festői völgyében elterülő kisváros.

A környéken talált régészeti leletek tanulsága szerint, már a legősibb idők óta lakott hely. A település létrejötté a tatárjárást követő időszakra tehető. Létrejöttéről nem áll rendelkezésre oklevél, vagy más irat. Az első okleveles említése 1327-ből való Nádásd néven. Nevét a völgy kiszélesedésében található nádasról kapta. 1332-ben már plébániája volt. A középkorban többek között a Nádasy család birtoka volt. Lakói, akik néprajzi szempontból a gazdag tárgyi és szellemi kultúrájú barkó népességhez tartoznak, a középkorban földműveléssel, állattenyésztéssel és erdőgazdálkodással foglalkoztak. A török az 1500-as évek második

felében négyszer pusztította el a települést, így az 1554-es dézsmakönyvben szereplő 54 családfő helyett, 1608-ra mindössze 8 maradt, s a község Balaton leányegyháza lett.

Döntő változást fejlődésében, a 19. sz. első harmadában megnyíló, kiváló minőségű barnaszenet termelő bányák létrejötte jelentette. Ezekre alapozva kezdte meg működését 1864-ben a Nádasdi Vashengergyár, amely több mint 120 évig meghatározta a település és környezete helyzetét. A magyar etnikumú paraszti közösség mellé betelepült felvidéki német, szlovák munkásság és a külföldi (porosz, német, osztrák, morva), magasan kvalifikált vasipari szakember gárda munkája következtében a nádasdi lemez néhány évtized alatt fogalom lett az egész országban ("Prima Nádasd"). Az őslakók és a betelepülők együttélése különleges, az ország más tájaira nem jellemző közéletet, településszerkezetet eredményezett. A gyártulajdonos Rimamurány- Salgótarjáni Vasmű Rt. vállalatai között a nádasdi gyár, Ózd és Salgótarján után a hazai vasipar egyik legjelentősebb üzemévé fejlődött, az 1920-as években csak "felsőborsodi Ruhr-vidéknek" nevezett tájon.

A Rima legendás szociálpolitikája következtében, jelentős munkás-jóléti intézkedések születtek, melyek a polgárosulás irányában mozdították el a közéletet: lakótelepek, Olvasó Egylet, Tiszti Kaszinó, Fúvószenekarok, három cserkészcsapat, Gyermek Segélyező Nőegylet, Munkás Rokkant Pénztár, Dalárda, színjátszás, Tűzoltó Egyesület, Sport Egylet stb. A település 1903-ban vette fel mai nevét, megkülönböztetésül az országban található többi Nádasdtól.

A két nagy háborúban Borsodnádasd lakói közül csaknem 300 fő lett a harcterek, munka- és fogolytáborok és lágerek áldozata. A 2. világháború után, már állami vállalatként a Lemezgyár továbbra is a fejlődés motorja volt, 1992-ig, végső bezárásáig. A munkanélküliek jelentős aránya, a lakosság számának csökkenése ellenére a csodálatos természeti környezetben elterülő település minden feltétellel rendelkezik ahhoz, hogy újra felemelkedjen és virágzásnak induljon.

Borsodnádasd 2001 óta város, mely 2807 hektáron terül el. 3037 fő lakja jelenleg (KSH 2010), akiknek 8,7%-a vallotta magát cigány származásúnak a 2001-es népszámlálás alkalmával. A lakosságnak itt is mintegy harmada nyugdíjas vagy nyugdíjszerű ellátásban részesül és tizede óvodás vagy iskolás - azaz arányában kevesebben, mint Ózdon. A teljes lakosságnak mintegy tizede, 367 nyilvántartott álláskereső, akik közül rendelkezésre állási támogatásban részesül 126 fő. Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma hasonló az ózdi esethez, 0,07, ami 214 vállalkozást jelent.

A kvalitatív kutatás napján előzetes egyeztetés után a polgármesteri hivatalban fókuszcsoporthozos interjúzás történt. Az interjúban részt vett a polgármester, egy önkéntes tűzoltó,

egy erdőgazdálkodó és egy polgárőr. Rendkívül segítőkész és kommunikatív légkörben zajlott a beszélgetés.

„Ennél 100 hektárja van egy bizonyos vadásznak, aki csak azért vette a területet az interjúalanyok szerint, hogy vadászati társaság tagja lehessen, ehhez kellett neki az erdőterület.(...) Az itteni vadász-erdőtulajdonos nem gondolja az erdejét, nem készít tűzpáztát köré, nagyon tűzveszélyes a helye, mert ha legelőtűz van, azonnal ártterjed az erdejére is.”

Ezen túl a Roma Nemzetiségi Önkormányzat egyik vezetőjével lakásukon, illetve egy további települési vezetővel, aki sem a nevét, sem a foglalkozását nem akarta elárulni készült interjúk.

A lakossági interjúkból 15 készült, részben a városháza melletti területen közmunkásokkal, részben boltban és üzletben, illetve házakhoz bekapogtatva.

A fókuszcsoporthozos interjú alapján az alábbiak derültek ki: a résztvevők szerint a lakosok egyharmada roma, más informátor szerint egynegyede. A tüzek szándékos gyújtogatással keletkeznek: gyerekek gyújtogatnak. A nádat is felgyújtották, a polgárőrség képviselője szerint gyufa is volt náluk, el is kapták őket, de nem lehetett ezt rájuk bizonyítani. A gyújtogatók általában 10-18 éves gyerekek, főleg romák.

A lakosok jelentős része időskorú. 1992-ben zárt be a Lemezgyár, ott dolgoztak zömében, de mindig is jellemző volt a gazdálkodás. Munka után még művelték a földet, tartották az állatokat – disznó, tehén is jellemző volt, meg az erdőgazdálkodás.

Sajnos vannak lopások, nem olyan sok, de van. A közbiztonság viszont nem rossz, hála többek között a helyi rendőrségnek. Visszaeső bűnözők is vannak, az is van, hogy levágják a kerítést és eladják a vasat, de nem jellemző, nem úgy, mint Arlón. Az uzsora sem jellemző.

A fiatalok körében népszerű egyfajta hallucinogén (MDPV, designer drog, az interneten rendelhető, két kattintás az egész) amit postai úton szereznek be, valami növényvédő szer és nincs a tiltólistán, 10-15 olyan cigánygyerek lehet a településen, aki ezzel él.

A településen nem jellemző a roma-nem roma konfliktus és a romák között sem igazán van ilyen.

Arra a kérdésre, hogy miből élnek az emberek az interjú alanyai azt válaszolják, hogy idénymunkából, pl. gombászás, tobozgyűjtés. Mennek egy páran Hatvanba, egyéb helyekre dolgozni, aztán építkezésre járnak még, kőműves mellé. Két nagyobb cég van jelenleg a településen. Az önkormányzatnál 79 ember dolgozik, közmunkában kb. 145 ember. 10 ingatlanból 8-at romák vesznek meg jelenleg.

2 erdőbirtokosság van, ezekben egyenként 10-140 tulajdonos. Az egyik birtokosságban kis hektárnyi területen, osztatlan közös tulajdonon gazdálkodnak, ami nagyon rossz. A TSZ felbomlása után szereztek erdőterületre jogot az emberek, az alapján, amit korábban a TSZ-be beadtak. Mivel osztatlan a tulajdon, nem motiválható senki, hogy tegyen is vele valamit.

A másik erdőbirtokosságon árveréssel szereztek az erőterületet a tulajdonosok. Ennél 100 hektárja van egy bizonyos vadásznak, aki csak azért vette a területet az interjúalanyok szerint, hogy vadászati társaság tagja lehessen, ehhez kellett neki az erdőterület. Ilyen van Sajómercsén is és ott is nagyon haragszanak emiatt, mert nem műveli az erdőt, nem tisztítja, csak vadássza. Az itteni vadász-erdőtulajdonos nem gondolja az erdejét, nem készít tűzpásztát köré, nagyon tűzveszélyes a helye, mert ha legelőtűz van, azonnal áttérjed az erdejére is.

Falopás igazából nincsen, mióta szigorodtak a szabályok és 72 órára elzárás jár érte, mindegy, hogy milyen fát visz el az illető. A beszélgetésen résztvevő egyik interjúalany szerint van „megélhetési falopás” - a többi jelenlévőnek ez a kifejezés nem tetszett. Szerintük nincsen olyan, hogy „megélhetési lopás”. Az is gond a falopással, hogy ha valakit rajta kapnak és feljelenti a rendőr, akkor az rengeteg papírmunkával jár. Nagy viszont az átmenő tranzitforgalom – Arlóról viszik a lopott fát Hatvanba a városon keresztül – van viszont megfelelő, feltehetően hamisított szállítólevelük. Az erdőgazdálkodó szerint az lenne a megoldás, ha az emberek tisztában lennének a magántulajdon fogalmával. Most viszont azt hiszik, hogy minden közös, az erdő is: nem tudják, hogy ez nem így van. Le kellene zárni az erdei utakat, csak az mehetne be szerinte, aki a tulajdonos, így lehetne a lopást és tüzet megakadályozni. Az is szokás, hogy aki kivágja a fát éjszaka, később megy érte kiskocsival és akkor arra hivatkozik, hogy csak összegyűjtötte a fát és nem vágott ki semmit. Van olyan eset

is, hogy kap pénzt egy gyerek vagy valaki, hogy égesse fel a legelőt, pld. egy birkatulajdonostól, hogy aztán az állatok friss fűvön tudjanak legelészni. A településen főleg abból származik tűz, hogy a legelőről átterjed az erdőre.

Az idősök is több tüzet okoznak a kertvégi gazégetésből. Ha tűz keletkezik, az szerintük a földtulajdonosnak nem jó, mert csökken az állami támogatás, amit kaphat, mivel azért lett tűz, mert nem kaszálta. Van egy önkéntes tűzoltó egyesület, ez valamikor az 1800-as évek végén jött létre. Ha ők oltják a tüzet és nem a hivatalos tűzoltók, akkor is készítenek az előbbieket (is) egy jelentést a tüzesetről – de nem biztos, hogy ez megjelenik az erdőtüz adattárban, az országosban.

Minden évben ugyanott van a tűz, a legelőről indul, de nem tudnak vele mit kezdeni. Az is gond lehet, hogy a hegyoldal meredek, nem kaszálják, hanem ezért inkább égetik.

Az interjúalanyok szerint jobban kellene szankcionálni a gyújtogatást.

Külterületi erdőt nem érdemes bebiztosítani (drága), ha ott károk keletkeznek, nem jön érte pénz, viszont ha avartűz van az erdő közepén - erre is volt példa - hiába nem ég meg a fa, később elhal, pár év alatt.

Sokszor gond, hogy mások felgyújtják, a tulajdonosnak meg nincsen biztosítása. Az Erdészeti Igazgatóság előírja a telepítést a tulajdonosnak, pedig nem is ő okozta a kárt.

A tűzgyújtási tilalom senkit nem érdekel, a lakosok ettől függetlenül tüzelnek. Nevetséges is a szabályozása: a száraz idő után több héttel rendelik el, majd mikor már nagy esőzés van, azután is tartják - nincs értelme így szabályozni.

A Roma Nemzetiségi Önkormányzat részéről megkérdezett egyik vezető elmondta, hogy szerinte túl szigorú büntetést kap a falopó és ez is baj. Jó lenne, ha az erdőbirtokos beengedné a területére az embereket, hogy a gallyakat, faágakat összeszedhessék, de ilyen ritkán van.

A cigányok egy része az úgynevezett Hasznos-telep nevű részen lakik itt a városban, itt most 11 család él, több házat elbontottak, mert salétromosak voltak, veszélyesek, ezek a cigányok a városba elszórtan költöztek be. A Hasznos-telepen viszonylag jó állapotú házak vannak, régen virágok is voltak, ma csak az RNÖ vezetőjének háza udvarán. A telepen élők panaszkodnak, hogy nincsen munkalehetőség, csak idénymunka, szedések, gyűjtögetés. Most is épül az új polgármesteri hivatal, de az interjúalany elmondása szerint oda sem hívták a telepi cigányokat dolgozni.

Szerinte is a gyerekek gyújtogatnak.

A nevét és foglalkozását nem vállaló egyik, a településen vezető szerepet betöltő interjúalanyunk az interjú során hangsúlyozta, hogy kifejezetten szándékos gyújtogatások vannak szerinte. Nem lehet megfogni az eseteket, a legutolsót is csak azért lehetett, mert tűzgyújtási tilalom ellenére égetett – azaz szabálysértést követett el. A gondatlan rongálást egyébként a törvény nem bünteti, mondja, ha eldob valaki egy cigarettacsikket és tűz lesz, nem lehet büntetni. A környezetkárosító magatartást lehet büntetni: ez lehet szándékos vagy gondatlan, ha szándékos is, azt nehéz bizonyítani.

A falopás visszaszorult a 2010-es szigorítás miatt, hisz szabálysértési őrizetbe⁷ helyezik az illetőt maximum 72 órára. Télen volt egy szóbeli megállapodás a rendőrségnél, hogyha falopáson érnek valakit, mérlegelni kell a szociális helyzetét, otthonában környezettanulmányt kell készíteni, akkor is kell feljelentést tenni, minden esetben, de nem lesz szabálysértési őrizet. Fontos lenne a mezőőr, vadőr, településőr akkor lehetne megállítani a tüzeket és lopásokat.

Lakossági kutatásunk során a felmutatott képek alapján szinte mindenki mind a négyféle területre azt mondta, hogy található olyan a településen és/vagy környékén. A többség nem név szerint, de tudja, hogy kinek a tulajdonában vannak ezek a területek. Említették az államot és magántulajdonosokat is.

Ezek ismereteik szerint nem elkerített területek, ahová szabadon be lehet menni, kirándulni, gombászni, illetve a lehullott gallyakat, fákat összeszedni. Többen maguk is szoktak bejárni, gyűjtögetni, mások nem és főként a cigányokat említették, mint akik élnek ezekkel a lehetőségekkel.

Szinte kivétel nélkül tudtak említeni az elmúlt egy évből tüzet. Ez főként az erdőben (a településen túl), illetve a szőlők aljában, a nagyobb füves területen szokott keletkezni. Évente több kicsi szokott lenni, tavalyról egy nagyobbra emlékeznek. A kicsiket mindig a helyi önkéntes tűzoltók és az odarendelt közmunkások szokták megoldani. Elég hozzá lapát, gyakorlatilag azzal oltható. A nagyobbaknál mindig értesítik a tűzoltókat, akik jönnek is, bár előfordult, amikor máshol is épp oltani kellett, hogy kijöttek, megkérdezték megy-e nekik is az oltás és mentek tovább.

⁷ 2010. évi LXXXVI. törvény szigorító rendelkezései értelmében 2010. augusztus 19-től a tulajdon elleni szabálysértések elkövetői – legyenek azok fiatal vagy felnőtt korúak - elzárással is sújthatóak.

A tüzek okairól csak feltételezéseik vannak. Többen figyelmetlenségre, csikkek eldobására vezetnek vissza azokat. Van, aki szerint gyerekek szórakoznak a gyújtogatással. Mások szerint nagyobb területeken van, hogy a gazdák gyűjtják be (illetve adnak megbízást rá) a nyakig érő gázt, mert így a terület leég és ott lesz a friss fű legelőnek. Ez az, ami továbbterjed, mert tűzpázták nincsenek az erdő felé.

Hasznát nem nagyon látják a tüzekben. Kivétel az előbb említett „frissítés”. A néhány lakos véleménye szerint esetleg az erdő tulajdonosainak lehet haszna, ha a terület újraterelítésére kap állami pénzt. Veszélyekről viszont szinte mindenki említést tett. Az ökológiai károk mellett (az állat- és növényvilág pusztulása, sokéves fenyők elhalása) a település lakott része is veszélybe kerülhet. Főként, ha nagy a szárazság (mint ahogy idén), pillanatok alatt továbbterjed a tűz. Ezért, ha tüzet észlelnek, azonnal szólnak a polgármesteri hivatalba (ahonnan a közmunkások rögtön mennek oltani), illetve hívják a tűzoltókat (nem mindenki).

A tűzgyújtási tilalomról szoktak tudni, arról a helyi televízióból, hirdetményekről, illetve a városházáról tudnak. Azt is tudják, hogy ennek elsősorban prevenció, védelmi okai vannak. Arról viszont már hiányosabbak az ismereteik, hogy ennek mi a pontos tartalma. Sokan úgy gondolják, hogy ilyenkor mindenhol tilos tüzet rakni, még a saját zárt kertben sem lehet pl. szalonnát sütni.

Nem talákoztunk olyan lakossal, aki a zöldhulladékát égetni szokta. Vagy komposztálják (kevesen), vagy az állatokat etetik vele, de a legtöbben a szeméttárolókba gyűjtik, hiszen hétről hétre csak kis mennyiség keletkezik.

A tüzek megelőzésének lehetőségeivel kapcsolatban többen szkeptikusak, úgy gondolják, hogy nem megelőzhetők, hiszen figyelmetlen emberek (eldobott csikkek) mindig lesznek. Akik szerint viszont igen, azok azt mondják, a felvilágosításon nagyon sok múlhat. Hogy a lakosok tudják, milyen veszélyekkel jár a tűz és hogyan lehet hatékonyan megelőzni (tv, plakátok, hirdetmények, szórólapok). Ez főként a gyerekekre igaz. Ezért az iskolai oktatás része kell, hogy legyen a felvilágosítás. Páran említették, hogy ha több nagy konténer lenne köztereken, oda vinnék a szemetüket, így a szemet begyulladásával sem kellene számolni. A legtöbben viszont a szegénységben látják az okot (gyújtogatás az erdőn), így a megelőzés is csak úgy lehetne sikeres, ha a szegénység mértéke csökkenne.

I. 2. 2. 4. Farkaslyuk (ózdí kistérség)

A települést a 20. század folyamán bányászati tevékenység jellemezte - virágzó kulturális élettel. 1996 óta önálló település - addig Ózd része volt. A bányabezárás óta nagyarányú a munkanélküliség. A faluban vannak kis kényszervállalkozások, 1-2 fő alkalmazottal (bolt, szolgáltatások) és van néhány 5-6 embert foglalkoztató vállalkozás (asztalos műhely, benzinkút, autómosó, teherautó szerelő). Egy fecskendő gyár is üzemel a településen, 140 fő a teljes kapacitása, de inkább csak influenzás időkben, jelenleg 60 embert foglalkoztat. Mellesleg az első, svájci tulajdonos épp az erdők állapota miatt ment el a településről. Szén még mindig van, akad vállalkozó is, aki újra meg szeretné indítani a termelést. Egyelőre tanbánya nyílik a bányászati tudás felfrissítésére.

A falu 1739 lakosból 25,7% vallotta magát cigánynak. A regisztrált álláskeresők közül 241 fő közülük RÁT-os. Kb. a lakosok ötöde nyugdíjas és sok a gyerek: 323 óvoda vagy iskola (majdnem a lakosság ötöde). 75 vállalkozás van a faluban.

2012. június és augusztus folyamán interjúk készültek a polgármesterrel, egy erdészeti munkás és önkéntes tűzoltóval és a helyi TASZ-pontos roma vezetővel, lakossági interjú keretében pedig két középkorú cigány férfival, egy idős cigány és egy idős nem cigány férfival - valamennyien szakmunkás vagy alacsonyabb iskolai végzettségűek -, ezen kívül egy középkorú és egy fiatal cigány nővel, egy idős nem cigány asszonnyal. Készült még interjú három, 17-18 éves fiúval (kettő cigány közülük). Valamennyien szívesen válaszoltak, de voltak olyan megszólított falusiak, akik nem akartak nyilatkozni.

Az egyik helyi vezetővel készített interjúból megtudtuk, hogy a település környezetében csak fiatal erdők vannak - leszámítva egy 1 hektáros területet, amit az önkormányzat szeretne megvenni - de az erdész 10 millió forintért adná. A sikertelen ügylet óta az erdész feljelentgeti a polgármestert, a polgármester pedig árgus szemekkel figyeli, hogy mi történik azon az egy hektáron. Az önkormányzatnak egy kis, 10 ha-os erdeje van. Az erdők vegyes összetételűek, de mivel nem kezelik őket, az akác terjed egyre jobban.

Az interjúalany egyre ritkábban tapasztalja, hogy lenne erdőművelés. Maximum 3-4-5 éves erdők vannak, kellene egyelni, kezelni őket, de nem teszik, s így nagyon sűrű - ami a tűznél nagyon veszélyes. A farkaslyuki erdők pusztulásának okai egyrészt az erdőtüzek voltak,

másrészt, - ahogyan az interjúalany fogalmaz -, az, hogy az „Egererdő, az ózdi erdőbirtokosságok és a magántulajdonosok összefogtak, mentették a menthetőt”, inkább ők vágták és értékesítették a fát, különben a fatolvajok tették volna.

Az erdőket az emberek egyre kevésbé használják- a törvény szigorodása és szigorú betartása miatt: „vállon vitt fáért is elzárást lehet kapni”. Az önkormányzat nem vállalta, hogy a szabálysértési büntetések helyben ledolgozhatók legyenek - mert nem tudta biztosítani a szükséges infrastruktúrát, felügyeletet, munka-védelmi intézkedéseket, munkadíjat.

A jelenlegi tüzekről azt vélelmezik, hogy bosszú, szándékos gyújtogatás az oka. Korábban egyértelműen a letermelés motiválta a tüzeket, ahogyan az interjúalany fogalmaz: „meggyújtotta a tulajdonos a gumiköpenyt, ráeresztette a hegyoldalra, vigye a szél, és égjen” - mostanában inkább a kulturátlanság az ok, hogy a suhancok egymást heccelik, meg hogy inkább begyűjtják a földeket, ahelyett, hogy lelegeltetnék.

A tűzgyújtási tilalom benne van az újságokban, a tévében, a helyi vezetőség nem is érti, hogy lehet, hogy rá két napra 700 riasztás van.

Az említett interjúalany így fogalmaz: „Az erdő tulajdonosának jogszabály szerinti kötelezettsége a védelem - de a tűznek nincs vízuma és az ilyen területen, mint a mienk, nehéz védekezni. Van egy-két önkéntes, fizetett emberke a tűzoltásra, tüzek figyelésére, de ez nem elég, mert a dimbes-dombos területet nem tudják átlátni ennyien.”

A gyújtogatót nehéz elfogni és így nincs következménye a tettnek.

Az interjúalany a gyerekek körében mindig azt terjeszti (pedagógus is az iskolában), hogy az, hogy a tűz után szép zöld fű nő, rossz mese - a tűzben károsodik az élővilág.

A falopások akkor kezdődtek, mikor a bánya bezárt. Addig 100 ezer embernek volt tüzelője a környéken a szénből. Mikor januárban bezárt a bánya, már azon a télen kezdték ezt megsínyleni az erdők. Sok-sok visszaélés volt, de jogi eset egy sem: egy se bizonyított. A fák irtása nem megélhetési bűnözés volt, hanem szervezett bűnözés: kamionokkal jártak, szedték a fát össze az udvarokról, több milliós kár keletkezett. Egy kamiont lefoglaltak és azóta nincs ez a tevékenység. Olyan is előfordult, hogy az illegálisan vágott fát a legális árusító helyek adták el. Meg olyan is előfordult, hogy mikor egy terület nagyon dézsmáltak és a tulajdonos le szeretne volna termelni, engedélyt nem kapott - mivel véletlenül nem volt benne a tízéves kitermelési tervben. Azon a télen a segélyből élő emberek motoros fűrészsel vágták a fát - azt a segélyből megvenni nem tudhatták.

„A falopások akkor kezdődtek, mikor a bánya bezárt. Addig 100 ezer embernek volt tüzelője a környéken a szénből. Mikor januárban bezárt a bánya, már azon a télen kezdték ezt megsínyleni az erdők. (...) A fák irtása nem megélhetési bűnözés volt, hanem szervezett bűnözés: kamionokkal jártak, szedték a fát össze az udvarokról, több milliós kár keletkezett.”

A tüzek megelőzése kapcsán az iskola nyitott a tűzmeelőzési szabadidős programokra, ezen kívül az interjúalany szerint erősíteni kell a szolgálatot és keményen büntetni kell a gyújtogatókat.

Az önkéntes tűzoltó interjúalany gyakran jár erdészeti munkára. Elmeséli, hogy a környéken „rengeteg tűz van, a fenyves a múlt héten is égett, begyűjtják, volt, hogy napi tízszer jött a tűzoltó ugyanarra a területre. Bunkók az emberek, nincs mivel foglalkozni, mennek, begyűjtják, eldobják a cigit. De elég egy üveget eldobni, megsüti a nap. Régen mi is játszottunk, hogy üveggel gyújtottuk be a fűvet. A gyerekek is begyűjtják a pálvölgyi felé.” Az emberek rettegnek a gázház fogadó miatt, mi lesz, ha egyszer eléri a tűz (a terület akörül is nagyon gázos).

A tűzgyűjtási tilalmat bemondja a farkaslyuki tévé, a kertekben ugyan égetnek, de betartják, hogy mikor szabad, mikor nem. Régen volt egy eset, hogy egy öregember az avart begyűjtötte és átterjedt a tűz az erdőre. De meg is büntették érte.

Arról is mesél, hogy a falu 20 éve tele volt fával, esőt hozott, védett a vihartól. Most meg ott megy tönkre a sok fa az erdőben, de nem adják ki tisztításra. Van ahol (pld. Mogyorósd) az erdész figyeli a munkát, s pénzért kihozható a száraz fa. Itt az emberek a bányából szenet, talpfákat hordanak ki, illetve régebben ástak lyukakat is, ahol a felszínhez közel szenet találtak. Jelenleg az emberek egy része jár csipkézni, számócazni, gombászni - de fáért már nem. Jó lenne, ha a mezőt lekaszálnák, mert így nehéz benne számócazni és ráadásul veszélyes is, mert tele van lyukakkal (fedetlen kutak), amik így nem láthatóak.

A helyi TASZ-pontos roma vezető a tüzekért a tulajdonosokat tette elsősorban felelőssé: vágási engedély, telepítésre felvett pénzek, de a telepítések elmaradása a mozgató rugók.

A lakossági interjúkból kiderült, hogy már azt is másképp ítélik meg az emberek, hogy milyen típusú erdők vannak a környéken. Néhányuk szerint csak lombos erdők, volt, aki szerint mindenféle, s olyan is volt, aki szerint cserjés és lombos területek vannak. Az erdők a lakosok szerint magán tulajdonban állnak, vannak tulajdonosok, akiket ismernek (még akkor is, ha nem idevalósiak), másokat nem.

Mindannyian azt mondják, hogy rengeteg tűz van, s mindannyian a szándékos gyújtogatást, a gyerekek csínytevését hozzák fel okként (a fiatal fiúk is, akik az interjú készítőjének véleménye szerint maguk is gyújtottak már tüzet). Az egyik válaszadó a tulajdonosok öngyújtogatását emlegeti okként.

Egy öreg férfi meséli, hogy régen járták az erdőket, ismerték, melyik fa alatt, milyen gomba nő, ismerték a fákat: „Azt se tudtuk, mi a tűz, ha füstöt láttunk, szóltunk. Tűzoltó oktatásban is részt vettünk, volt sapkánk, lapátunk. Ma már olyan állapotban van (az erdő), hogy inkább ki sem megyünk. Hanem a Mátrába vagy Kelemérre, Nekézsenybe megyünk.”

Oktatási-nevelési probléma, hogy a 9-10 éves gyerekek gyufával a zsebükben járnak.

Az egyik férfi szerint az is segítene, ha a gazt tervezetten leégetnék, mert gyakran onnan megy át a tűz az erdőre.

A tűzgyújtási tilalomról legtöbben tudnak, és azt is mondják, hogy a „rendes emberek” betartják. Akik a szándékos gyújtogatók, azok persze nem.

Az egyik válaszadó szerint azért van itt több erdőtüz, mint máshol, mert a lakossághoz közelebb van az erdő.

A tüzek okozta károkként az emberek a levegőszennyezést és az ökológiai károkat említik - persze nem ezekkel a kifejezéssel. Ahogyan az egyikük fogalmaz: „A tűz visszaveti a

természetet. Ha a gyökérig ég a fa, vége van, egyébként meg újrarahajt. Itt már újra lábas erdőnek kellene lenni, meg lehetne védeni.”

A lakosok panaszzolják, hogy „nem gondolnak arra, hogy mivel tüzeljünk. Gyere pajtás, csinálj meg két hektárt, az erdő is rendben lesz, neked is lesz tüzelőd!” - mondják, magyarázatként arra, hogy mindenki jól járhatna. A jogi esetek kapcsán érzett igazságtalanság is megjelenik: „egy bácsit 70 ezer forintba büntettek egy kis rőzséért - akik autós számra hordták, azokat nem. Mert azokat a tulajdonos hívta: „Lopjátok vágjátok le, nincs vágási engedélyem!” De azért van, aki a másik oldalt is szidja: „Akkor kellene büntetni, ha eladja (a szegény ember) télen a tüzelőjét!”

I. 2. 2. 5. Kelemér (őzdi kistérség)

Kelemér a szomszédos Gömörszőlőssel egy körjegyzőséghez tartozik, gyönyörű, érett erdők veszik körül őket - az Aggteleki Nemzeti Park részei. A Gömörszőlőssel szomszédos Keleméren tavaly 3, ebben az évben eddig 2 tűz volt. A szlovák határ menti Gömörszőlősen ugyan egy-egy tűzeset történt 2011-ben és 2012-ben, de nagyon nagy leégett területtel és hatalmas anyagi kárral. Ott 74-en laknak, akik közül 35 fő nyugdíjas, se iskolás, se óvodás gyerek nincs. A fiatalok a múlt évtizedekben fokozatosan elvándoroltak a faluból. Cigány lakos egyáltalán nincs. Kelemér nagyobb település, 527 lakosa van, melyek 15%-a vallotta magát cigány származásúnak a 2001-es népszámláláson. A lakosok negyede nyugdíjas, 13%-a óvodás vagy iskolás. 99 regisztrált álláskereső volt 2010-ben, ebből 33 RÁT-os. A múltban az emberek a közeli gyárakban, mezőgazdasági üzemekben dolgoztak, jelenleg a településen 25 vállalkozás van. Ezek közül a legjelentősebb a műszén üzem, mely 25 embernek ad munkalehetőséget - korábban 100-tól is többen dolgoztak itt. Van mezőgazdasági vállalkozó is a közeli pusztán, de az csak egy főt foglalkoztat. A falu két boltja 3-3 főt tud alkalmazni. A miskolci székhelyű ökológiai Intézet Gömörszőlősen létesített oktatási központot és minta ökológiai gazdaságot, de tevékenysége érinti a keleméri lakosokat is, látható házilag gyártott kerti aszaló és terveznek további beruházásokat, tevékenységeket a lakosok a fenntarthatóság jegyében.

2012 augusztusában interjú készült olyan helyi vezetővel, aki egyben erdőgazdálkodó és egy erdő birtokossági társulat elnöke, így betekintést adott annak életébe is. Július és augusztus

folyamán 10 lakossági interjú is készült, 6 roma és 4 nem roma emberrel. A romák közül három férfi és három nő, három különböző korosztályt testesítettek meg. Az idősebbeknek alacsony iskolai végzettsége van, a fiatalabbak szakmával, sőt a két fiatal nő érettségivel is rendelkezik. A nem roma interjúalanyok két idős asszony és egy idős ember voltak, alacsony iskolai végzettséggel.

„A tüzek okaiként szintén azt említik, amit a helyi vezető: a földalapú támogatások igénybevételével járó művelési kötelezettséget. „A parlagon lévő földterületeket lusták kaszálni, begyűjtják és az átterjed az erdőre. Nem őrzik ezeket a tüzeket, hisz eleve be se gyűjthetnék.”

A helyi vezető elmondta, hogy a falvak körül gyönyörű régi erdők vannak, 60-70 éves cser, tölgy és egy kevés bükk és fenyő. Az Északerdőnek van csemetése is (kb. 20 éves) és egy nem idevalósi magántulajdonos mintegy 30 ha-t erdősitene, de az nem indul be.

A GömörSZölősi Erdőbirtokossági Társulat működésébe is betekintést nyerhettünk: erdőgazdálkodást folytatnak, a tagok tűzifa szükségletét biztosítják az erdők. Probléma

azonban, hogy ezen az éven a tagok (11 fő) nem voltak hajlandók takarítani, menni az erdőbe (a tulajdon részarányában). Ahogyan az interjúalany fogalmaz: „Ha termelésre kerül sor, akkor jönnek a közgyűlésre. Pénzt nem akarnak hagyni a pénztárban. Ezen az éven nem is lesz termelés.”

Az erdőhasználatban GömörSZölősen nincs konfliktus, Keleméren viszont rengeteg a lopás, lassan tarra vágják az erdők széleit - igaz a rendőrségi fellépés óta valamelyest csökkentek az ilyen esetek. „A tulajdonos gyakran nem is akarja jelenteni, ha lopást észlel, mi (az önkormányzat) jelentjük, de mire ideérnek a rendőrök, hűlt helye van csak a fának. Polgárőrség is van, de az is tehetetlen” – mondja interjúalanyunk.

A helyzet megoldására az Északerdőnek felvetették, hogy szedhessenek az emberek kedvezményesen gallyfát, de az sajnos nem volt partner benne.

Idegenek, turisták járkák a környéket, de nem okoznak kárt.

A tüzeket szándékos gyújtogatás okozza - a földalapú támogatást felvevők a tettesek az interjúalany szerint. Ők sokat spórolnak ezzel, de az erdőtulajdonosok nagyon nagy (millió) károkat szenvednek. Pld. az interjúalany elmondása szerint egy 12 ha-os terület 13-14 cm-es csemetékkal porig égett a múlt évben. Eleinte reménykedtek, hogy kihajt, de most tarra kell

vágni, s talán majd töről kihajt. Ha nem, újra kell telepíteni. Biztosításuk nincs, ismeretlen tettes ellen feljelentést tettek, de persze nem történt semmi.

Ha az emberek tüzet észlelnek, beszélnek a hivatalba, onnan hívják a tűzoltókat. A polgármester a közmunkásokat is kiviszi oltani, ha tűz van.

A lakossági interjúkból kiderül, hogy az emberek tisztában vannak vele, hogy milyen erdők vannak a környezetükben, gyakran járnak is benne, gombászni („az egész falu jár - akár 1,7 kg-ot is meg lehet szedni egy-egy alkalommal”), vagy akár csak sétálgatni. Régebben makkoztak is a cigányok, átvevők vitték az Alföldre csemetének a makkot. Most már nem lehet szedni, mert a vadásztársaságok nem engedik, hiszen a jó állatállományhoz kell a makk. Vadásztársaság három is van - kapnak sok támogatást, ültetnek pl. kukoricát. Régebben csigát is szedtek az emberek, de már azt sem lehet, mert védett. A természetvédők járnak a rendőrökkel, büntetnek sok mindenért. Más módon is kárt okoznak, pl. viperákat neveltek és visszatelepítettek, s most alig mernek a kertbe menni az emberek. Néha egy-egy állat is elpusztul a vipera miatt.

Az elmúlt évben volt vagy 4 tűz, mindig a magánerdők égnek le. A tüzek okaiként szintén azt említik, amit a helyi vezető: a földalapú támogatások igénybevételével járó művelési kötelezettséget. „A parlagon lévő földterületeket lusták kaszálni, begyűjtják és az átterjed az erdőre. Nem őrzik ezeket a tüzeket, hisz eleve be se gyűjthetnék. Direkt tűzgyújtási tilalomkor gyűjtják be, mert akkor jobban ég. A tűzoltók ki se jönnek, vagy kijönnek, de nem csinálnak semmit. A közmunkások oltanak. Ellentüzet csinálunk vagy lapáttal.”

Másik tűz-okként merül fel, hogy „az erdő magántulajdonosai begyűjtják az erdőt, hogy kapjanak engedélyt a kitermelésre”.

Azt is említik, hogy régen körbeszántották az erdőt, ma már nem. Emiatt is könnyebben terjed a tűz. A tűz kárt tesz az aljnövényzetben, állatállományban, gombában, makkban - hasznat a gyűjtőgatónak hoz.

Az erdőhasználattal kapcsolatos konfliktusok gyökere, hogy ma már tisztítást nem adnak a családoknak az erdőtulajdonosok, vállalkozókkal egyeznek meg. Az emberek elmondása szerint régen a gallyfát 10 cm alatt 3-6 ezer/m³-ért megkapták, ha most vállalkozótól veszik, 10 ezerbe kerül. Az erdők helyzetéről elmondják még, hogy: „Itt a hőerőmű tett be. Meg kamionnal jártak Szlovákiába a fával.”

A falopás „rejtelseibe” is beavattak a romák: fát nem a melegben mennek lopni, hanem télen. Ha jönnek a rendőrök, látják, hogy merre mennek, ők meg mennek másfelé. A másik oldalról viszont a rendőrség részéről is vannak túlkapások: elmondják, hogy volt olyan, hogy a saját kerítését pucolta egy helyi férfi, s bevitték három napra. A falopás elleni védekezés még árvizet is okozott a településen: gödröket ástak az erdő szélére, hogy a fát ne tudják kivinni, ami viszont a vízfolyás természetes medrét tette tönkre - így nagy esők után a kertekre ömlött a sok víz.

A tűzgyújtási tilalmat a faluban kiplakátolják és szól a polgármester is.

A lakosság és a polgármester részéről a tüzek megelőzésére tett javaslat elsősorban az, hogy a földalapú támogatások kifizetése előtt nem a repülőgépből, hanem a helyszínen kellene ellenőrizni valamint, hogy tűzpázták kellene kialakítani.

I. 2. 2. 6. Sáta (ózdai kistérség)

Sáta Ózddal szomszédos település, dimbes-dombos vidék, lábon álló erdőkkel - cser, akác, tölgy, bükk, erdei fenyő. A mezőgazdasági területek műveletlenek, régebben napraforgót termesztettek rajta.

Átmegy a településen a Kéktúra útvonal és az Upponyi tó sincs messze, így turisták is járnak a környéket. Az erdőben szalonnasütő hely is van kialakítva, régebben kijártak oda az iskolások. A falusiak olykor-olykor kimennek, de kulturáltak, őrzik, eloltják a tüzet, nem hagyják szét a szemetet.

A 1048 lakosból csupán 4,6 % vallotta magát cigánynak, de az RNÖ becslése szerint 475-500 cigány lakik itt. Viszonylag sok, 337 nyugdíjas lakik a településen és 116 iskolás-óvodás. Ezeket figyelembe véve a falu 141 álláskeresője, köztük 72 RÁT-os. Az egy főre eső vállalkozások száma azonban alacsony, 0,03. Helyben egyedül a közmunka van, mint lehetőség, néhányan az ózdi üzemekbe járnak be dolgozni, de azok közül is csak 2-3 fő cigány.

2011-ben 5 vegetáció tüzeset történt, 2012-ben a kutatás időpontjáig egy sem.

Interjú készült július folyamán a polgármesterrel, a helyi kisebbségi önkormányzat elnökével (aki egyben a TASZ-pont vezetője) és egy erdőgazdálkodó-erdőtulajdonossal. Ezen kívül 12 lakossági interjú is készült, hét nővel és öt férfival, akiknek a harmada cigány származású. Az

interjú alanyok kora változó, 18 évestől 55 évesig mindenféle korosztály képviseltette magát, iskolai végzettségük is vegyes, de dominált az alacsony végzettség.

A kérdezettek valamennyien szívesen válaszoltak.

Az egyik helyi vezető interjúalanyunk beszámolt róla, hogy a falut lábon álló erdők veszik körül, amiben gyakran vannak tüzek. Ezek jellemzően áterjedő tüzek, a tüzek oka gyújtogatás. A faluban tudják, hogy kik a gyújtogatók, de rájuk bizonyítani nem tudták eddig – „van egy notórius gyújtogató is”. A falu külterületei, szántói műveletlenek, a rajtuk felgyülemelő száraz fű, kóró gyorsan ég, nehezen oltható el a tűz benne, ami hamar áterjed az erdőkre. A tulajdonosok a földalapú támogatást felveszik, mégsem művelik a földeket, büntetgetik is őket, de még így is megéri ez számukra.

„Régebben gond volt a falopás, de mióta megszigorították a rendőri jelenléte és az eljárást a falopás miatt, valamint elvették a szállítóeszközöket (kerekes kocsi, kerékpár), nem jellemző már a lopás.”

Az erdők tulajdonosai részben helyi emberek, de felvásároltak területeket „idegenek” is.

Az erdőhasználatban konfliktusok nincsenek. Régebben gond volt a falopás, de mióta megszigorították a rendőri jelenléte és az eljárást a falopás miatt, valamint elvették a szállítóeszközöket (kerekes kocsi, kerékpár), nem jellemző már a lopás.

Ha tüzet észlel valaki, szól a hivatalba vagy szól a tulajdonosnak, s azok hívják a tűzoltókat, vagy maguk a falusiak hívják ki a tűzoltókat, akik hamar kiérnek, hatékonyak. A tüzek oltásában segédkeznek a falusiak: 8-15 fős csapat mindig összejön, még a 16-20 éves fiúk a falu más részeibe is mennek segíteni, a többiek a saját portáik közelében oltanak.

Az interjúalany elmondása szerint az erdőtüzek az önkormányzatnak komoly költséget jelentenek, van úgy, hogy a villanyoszlopok is kiégnek. Egyébként is mindenkinek csak kárral járnak. Az egyik megégett erdő azóta is lábon áll, egy-két fa kihajtott rajta. A másikat a tulajdonos kivágta, de telepítés még nem történt - valószínűleg a későbbiekben fog.

A meginterjúvolt erdőgazdálkodó 1994-ben vásárolta az erdőterületeket, melyeket a következő években rendszeresen felgyújtottak. Azt a lakossági interjúk is megerősítik, hogy míg minden erdő állami tulajdonban volt, tűz-esetek nem voltak. A tulajdonos szerint

irigység, rosszindulat a gyújtogatás oka. Hiába őrizték, mentek oltani, hívták a tűzoltókat, nagy károk keletkeztek. Az első években a tűzoltók ki se jöttek. Az utóbbi hat évben az ő erdeit már nem bántják, kivéve ezen a tavasszal, mivel feljött az akácosban a nád, amit felgyújtottak, s arról leégett az erdő is.

Mások erdeit azonban azóta is rendszeresen gyújtogatják. A gyújtogatás ma már gépkocsiból történik, kidobnak egy égő cigit, felgyullad az avar, s onnan tovább terjed a tűz. Nem a cigányok a tettesek - az első évek tüzeinek voltak ők az okozói.

Az erdők gazdasági hasznát nem hozzák, tavaly a család saját tűzifa igényét elégtették ki.

Az égéskár nagy, sok a sérült, lopáskárral sújtott erdő is. Az égett erdőt gyakran tarvágásra írják elő, de a sérült fák csak tüzelőnek jók, vagy a nyárfából raklapot lehet készíteni.

Biztosítást az erdőkre ma már nem kötnek, mert sok volt a visszaélés. 5-6 éve protekcióval még lehetett új telepítésre kötni.

A tarvágásra írt erdőt aztán újra kell telepíteni a tulajdonos költségén - állami támogatás azoknak jár, akik szántón, legelőn telepítenek erdőt.

Jogi útra ő nem tereli a tüzeseteket, hiszen az szerinte hiába való - más tulajdonos rendszeresen feljelentést tesz.

Ő az erdőt a vadászat miatt tartja meg - az egyik leégett területen vadkertet fog kialakítani.

Sátán egy vadásztársaság 3000 ha erdővel gazdálkodik. Az egyik erdőtulajdonos, a vadásztársaság tagja, bekerített a friss telepítésű erdejét, azt mégis felgyújtották, ráadásul szisztematikusan: minden sor égett.

A Roma Nemzetiségi Önkormányzat egyik vezetője hangsúlyozta, hogy az erdőtüzek a cigányoknak nagy károkat okoznak, hiszen nem tudnak gombászni. Minden család gyűjt gombát, még a gyerekek is, versenyeznek, hogy ki ér ki hamarabb. A szegény családokban fontos élelmiszer-forrás a gomba.

Utalt arra is, hogy a falopások egy részét a múltban sem a cigányok követték el, de jó ürügy a cigányokra fogni azt. Példaként hozza fel, mikor a közelmúltban 157 m³ fát vittek el egy tarvágás után - ezt biciklivel nem lehet. Közérdekű adatigénylés keretében pedig azt tudta meg, hogy tavaly 356 m³ fát foglaltak le a sáta romáktól - ekkora mennyiség el sem fér az udvarokon. Mesélt a rendőri túlkapásokról is, hogy szatyornyai fáért vittek be egy öregasszonyt a fogdára.

A lakossági interjúk bizonyos kérdésekben egységes válaszokat eredményeztek, más kérdésekben azonban igencsak eltérőek a vélekedések.

A tűzgyújtási tilalomról egyesek a televízióból értesülnek egyesek, mások nem tudják, hogy honnan lehetne tudni, megint mások szerint a jegyző kifüggeszti a hirdetményt a boltban, és volt olyan válasz is, hogy a hivatalban biztos meg lehet tudni, ha valakit érdekel. Azt viszont egységesen gondolják az emberek, hogy hiábavaló, nincs visszatartó ereje, aki gyújtogatni akar, az fog is.

A kertekben a zöld hulladékot összegyűjtik az emberek és amikor megszárad, elégetik. Mindenkinek van erre kijelölt földes területe, a tüzet őrzik, majd eloltják. Igyekeznek este vagy reggel végezni és tekintettel is vannak egymásra - pld. gyümölcsfák mellett nem égetnek. Igaz bosszantásra is használják olykor - pld. a szomszéd akkor égetett, mikor a cigány asszony kiteregette a tiszta ruhát.

A falu körül lábon álló erdőkről tudnak az emberek, s valamennyien arról is, hogy voltak tüzek. Abban viszont eltérőek a vélekedések, hogy mennyi. Az egyik szélsőséges vélemény szerint tavaly egész tavasszal égett az erdő, a másik véglet szerint csak egy tüzeset történt.

A tűzoltókról is megoszlanak a vélemények, vannak, akik dicsérik őket (gyorsak, hatékonyak), mások szerint lassan érnek ki (akár 3 óra múlva) és van, hogy nem is kezdenek neki az oltásnak, csak állnak, cigiznek, a falusiak próbálnak oltani. Azokon a területeken is önkéntes falusiak oltanak, ahova a tűzoltók nem tudnak felmenni. Az oltást általában lapáttal, vagy akár csak gallyakkal végzik az emberek.

A tüzek okairól is mást-mást mondanak. Van, aki tanácstalan, van, aki öngyulladást emleget, de legtöbbször gyújtogatásról és öngyújtásról beszélnek. Konkrétan ismertek is a gyújtogatók személyei. Néhány interjúalany szerint a tulajdonosok fizetik meg a gyújtogatókat. Akik az öngyújtást említették okként, azok szerint a tulajdonosokat a biztosítás és az újraterelítéshez járó állami támogatás mozgatja - munkát is tudnak adni így. Ráadásul a sérült, még nem vágásérett fák kivághatók.

Tarlótüzek is gyakran vannak, ennek okaként is az öngyújtást hozzák fel. „A tulajdonosok azt mondják, azért gyújtják fel, hogy friss fű nőjön, de mi tudjuk, hogy azért, hogy had égjen az erdő is” – mondják.

A tüzek által okozott károk kapcsán mindenkinél első szempont, hogy nem lesz gomba, majd a levegő minősége, állatállomány is felmerül a válaszok között, valamint a sérült, korábban említett villanyoszlopok.

A sajómercsei lakosoknak kevés föld- és erdőterület jutott meglátásra szerint, „kijátszották a földeket”, 300 ha-t egy nem helyi vadász vett meg, aki semmit nem kezd a területtel, nem kezeli, nem tisztítja megfelelően. Tavasszal rendszeresek az erdőtüzek, aminek hátterében sokszor a bosszú áll: mivel nincsen az itt élőknek területe, nem kapnak támogatást, fellázadnak az ellen, akik kap, így felgyújtják a területet, mondván, hogy hadd égjen, úgysem az övék és úgysem hajt hasznát a településen élőknek.”

Az erdők tulajdonviszonyairól is mást-mást hisznek az emberek. Van, aki teljesen tanácstalan, van, aki azt mondja, állandóan változnak a tulajdonviszonyok, nehéz követni. Megint mások három nagyobb tulajdonost emlegetnek. Három helyi embert meg is neveztek, mint erdőgazdálkodót vagy tulajdonost.

Az emberek gombásznak, csipkéznek és kirándulnak az erdőkben. Hogy ezt szabad-e vagy se, arról megoszlanak a vélekedéseik.

I. 2. 2. 7. Sajómercse (ózdí kistérség)

A település Ózdtól észak-keletre helyezkedik el, Putkonhoz közel. Infrastruktúrája szegényes, már italboltja sincsen, a faluban egyetlen élelmiszerbolt található. Sajómercse régi bányatelepülés, a bányát 2001 körül zárták be. Az emberek jelentős része a

bányászatból élt, a gazdálkodás nem volt jellemző (és most sem jellemző) a településre. A település házainak 20%-a üresen áll, eladhatatlan.

Sajómercse 2011-ben 3, 2012-ben eddig egy vegetáció tűz volt. A lakosok száma 220 fő (2010-es adat) és ebből csupán egy fő vallotta magát cigány származásúnak (a 2012. júliusában végzett terepmunkánk alapján körülbelül 20 roma ember él a településen). A falu előregedő (86 nyugdíjas van és nincs iskolás, óvodás). Az aktív korúak jellemzően munkanélküliek, 51 regisztrált álláskereső, köztük 17 RÁT-os van a faluban. A falu 17 vállalkozása a régió viszonylatában nem olyan rossz, magyarázhatja ezt a falu egyik fő tevékenysége a lovagoltatás és lovas táborok szervezése.

Kvalitatív terepmunkánk során 4 interjút készítettünk formális és informális vezetőkkel (polgármesterrel, vállalkozóval, volt polgármesterek és egy önkéntes tűzoltóval-mindenessel) valamint 15 lakossági interjút.

A falu egyik formális vezetője nagyon szívélyesen fogad, és azonnal elé vágva a kérdéseknek kiszakad belőle: „A vidéket magára hagyták”. Nincsen vidéken tartó támogatás, a 40 évet betöltött emberek semmihez sem tudnak kezdeni, nem kapnak semmilyen forrást, eszközt a gazdálkodás elkezdéséhez. A sajómercsei lakosoknak kevés föld- és erdőterület jutott meglátásra szerint, „kijátszották a földeket”, 300 ha-t egy nem helyi vadász vett meg, aki semmit nem kezd a területtel, nem kezeli, nem tisztítja megfelelően. Tavasszal rendszeresek az erdőtüzek, aminek hátterében sokszor a bosszú áll: mivel nincsen az itt élőknek területe, nem kapnak támogatást, fellázadnak az ellen, akik kap, így felgyújtják a területet, mondván, hogy hadd égjen, úgysem az övék és úgysem hajt hasznot a településen élőknek. Az interjúalany nagyon nehezményezi, hogy nem tart állatokat az illető vadász, nem végez olyan tevékenységet, ami munkát adna a helyieknek. Szerinte az is gond, hogy a bányát bezárták – meg lehetett volna menteni, új tevékenységbe meg nem fognak az emberek. Szerinte (és mások szerint is) a kirándulók nem okoznak kárt a környékbeli erdőkben.

Nem minden tüzet jelentenek be, többet eloltanak egy 4-5 fős brigád segítségével, ellentűzzel, lapátokkal, egyéb módon. Amelyik tűz nem veszélyeztet lakott területet, vagy gyümölcsöst, azt sokszor égni hagyják, majd elalszik magától. Sokszor az 5-6 méteres tüzet a tűzoltók is égni hagyják, nem mennek be eloltatni, hanem várnak, míg leég. Némi erdőterület az önkormányzat tulajdonában is van, ezen gyűjtenek vékonyfát, ezt adják az időseknek, rászorulóknak, akik télen ezzel fűtenek. A tűzgyújtási tilalom ki van plakátolva a község házán, az emberek onnan tudnak erről tájékozódni (egy volt helyi vezető szerint azonban az emberek ezt nem veszik komolyan).

Egy volt helyi vezetőtől megtudtuk, hogy az egyik legértékesebb terület a Mercse patak melletti 3 ha, ami magántulajdonban van és főleg nádasból áll, ezt rendszeresen felégeti a tulajdonos. Sajómercse belterületével érintkezve hagyományos művelésű gyümölcsösök és szőlők találhatóak, mely terület a Natura 2000 különleges természetmegőrzési területnek jelölt területek és kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területnek minősül (a Sajómercsei-Körtvélyes dűlő). 15 védett növényfaj található és 13-15 védett nappali lepke faj.

A korábbi években tavasszal itt is rendszeres volt az égetés, ami komoly károkat okozott a növény- és állatvilágban – a volt helyi vezető szerint szándékos égetés történt, irigység miatt. Azt is megtudjuk tőle, hogy a 70-es években sokkal kevesebb volt a tűz. A megnövekedett szám azzal is magyarázható, hogy a területek parlagon hevernek, gondozatlanul és ezért ki vannak téve a piromán emberek égetési vágyának. A lakosság elöregedése is hozzájárult ahhoz, hogy a területek parlagon maradjanak. Az így műveletlen, gondozatlan terület önmagában is sokkal tűzveszélyesebb, mint a megművelt, tisztított.

Az erdőterületek 90%-a az Északerdő Zrt tulajdonában van, a volt helyi vezető szerint azonban a cég nem jár el kellő gondossággal az erdő kezelésében, pld. nem létesít tűzpáztákat sem, ami az erdőtüzek terjedését megakadályozhatná.

Interjúalanyunk úgy véli, hogy már az óvodában kellene tanítani a gyerekeket a természeti értékek tiszteletére illetve megfelelő támogatási rendszert kellene kidolgozni azon tulajdonosok számára, akiknek természetileg értékes területük van annak érdekében, hogy az értékének megfelelően műveljék ezeket a területeket.

Az egyik helyi vállalkozó szerint a tüzesetek oka sokszor az, hogy az emberek nem gondozzák a területüket, hanem egyszerűbb nekik, ha tavasszal felégetik. Az égetés az emberek gondolkodásába szervesen beépült, nem is tudják elképzelni, hogy máshogy is meg lehetne a területet újítani. Emellett az égetésben az is szerepet játszik, hogy az emberek unatkoznak és ez egyfajta elfoglaltság számukra. Mivel nem tartanak állatot sem, nincsen értelme kaszálni a területeket, így égetnek – mondván, hogy így legalább kezdenek ezzel valamit. Igazából az emberek faluban élnek, de városias módon – mondja a vállalkozó felesége. Az emberek nem képesek a megújulásra, várják, hogy majd valaki segít rajtuk. Hozzászórtak ahhoz, hogy volt 8 órás munkájuk, aztán hazamentek és pihentek. A faluban hiába lenne igény falusi turizmusra, nincsen házitej, túró, sajt, szinte tojást nem lehet szerezni.

Nemrég létrehoztak egy közalapítványt (az Önkormányzat és a Bükki Nemzeti Park), aminek a neve Bükk-Vidék Közalapítvány, annak érdekében, hogy az hozzájáruljon Bükk-vidék természeti és kulturális örökségének megőrzéséhez és fejlesztéséhez, a Bükk-vidéken található természetvédelmi szempontból jelentős területek felkutatásához, fenntartásához, kezeléséhez, védelméhez.

A lakossági kérdés alapján elmondható, hogy a lakosok szerint nem igazán lehet mit tenni a tüzek megelőzése érdekében, mert azok minden tavasszal menetrendszerűen jelentkeznek. Kérdésünkre azt válaszolták, hogy nincsen semmilyen pozitív hozadéka a tüzeknek, néhányan megjegyezték, hogy talán az lehet, hogy letisztul a terület. Az emberek egy része eléggé közömbös akkor, ha tüzet lát: elmondásuk szerint, ha nem érdekelt a tűzben (azaz nem az ő területe ég vagy nem érinti a tűz az ő portáját) nem tesz semmit, nem szól senkinek. A tűzgyújtási tilalom, mint jelenség szinte teljes körben ismert a lakosok körében, de általában úgy vélik, hogy a polgármesteri hivatal rendeli el és azt jelenti, hogy a saját kertben sem szabad semmit meggyújtani, még szalonnát sütni sem.

A tűz okaként a lakosok leginkább azt jelölik meg, hogy az emberek csikkeket dobálnak el illetve a turisták felelőtlenségét emelik ki.

I. 2. 2. 8. Edelény (Edelényi kistérség)

Edelény a borsodi tájak egyik legszerencsésebb pontján helyezkedik el, a Bódva folyó hirtelen kiszélesedő völgyében, Miskolctól 25 kilométerre. A térség kereskedelmi és szellemi-kulturális központja, lakosainak száma közel 11 ezer. A város három község összevonása révén keletkezett. 1950-ben a megye névadó települését, Borsodot, majd 1963-ban Finkét csatolják Edelényhez: 1986-ban kapja városi rangját.

Az Aggteleki Nemzeti Park világhíres barlangjaihoz a városon keresztül vezet a főút. A városkörnyékhez tartozik a szelíd lankák között keletre megbúvó, aprófalvas Cserehát, hamisítatlan falusi hangulatával: nyugaton a ma még kevésbé ismert romantikus Galyaság. Szlovákia felé a tornanádaskai és az aggteleki határátkelő biztosítja a forgalmat.

Történelme szinte egyidős az emberiség történelmével, az ember megjelenésével, hisz már az alsó-paleolitikum időszakából találtak úgynevezett "kavicsiparhoz" tartozó eszközöket a Kisakácosban, melynek korát 400-200 ezer év körül valószínűsítik. Az újkőkor embere településének nyomát több helyen is megtalálták a város területén. Legjelentősebb az alföldi vonaldíszes kerámia kultúrájához tartozó bükki kultúra népének leletanyaga, melyet a derékegyházi dombon tártak fel. Találtak leleteket a bronzkorból, a vaskorból, valamint a kelták, a gepidák, a hunok és az avarok idejéből is. A honfoglalás és az államalapítás

reprezentáns leletei a borsodi földváron kerültek elő, de több helyen is találtak szórványleleteket a város területéről.

Edelény és a hozzácsatolt települések fő megélhetési forrása a mezőgazdaság volt a középkorban és a feudalizmus időszakában. A mezőgazdasági munkásság különböző rétegei (cselédség, idénymunkásság) és rétegeinek egyes csoportjai (béresek, kocsisok, szolgák, pásztorok, uradalmi iparosok stb.) már a feudalizmus korában jelen vannak Edelényben és az úrbéres jobbágysággal és zsellérekkel párhuzamosan kiveszik részüket a termelésből. A mezőgazdaságon kívül gazdaságában jelentős szerepet játszott a hídvár és az első ízben 1564-ben említett, az uradalomhoz tartozó öt kerékre járó vízimalom, melyet sajnos az 1970-es években lebontottak. Borsodon is működött vízimalom.

Az első komolyabb gazdasági változás 1838-ban történt, amikor a Coburgok cukorgyárat létesítettek. Az építéshez a téglát a Nagyvölgyben létesített téglagyárból biztosították. A gőzgépek fűtéséhez pedig a fa mellett helyben bányászott barnaszenet használtak. Az újabb gazdasági fellendülést a XIX. század végi és a XX. század eleji iparfejlesztés jelentette, melynek köszönhetően a vállalkozók közül egyre többen igyekeztek megszerezni az edelényi szénterület bányászati jogát.

A XX. század elején a valamivel több, mint 2000 lakosú Edelényben a bányászat mellett a kisipar és a mezőgazdaság volt meghatározója a gazdaságnak. A háborúk Edelény lakosságát is súlyosan érintették. Az 1945 utáni államosítás új gazdasági szerkezetet alakított ki. A nagyüzemi bányáskodás és a nagyüzemi mezőgazdaság volt jellemző. Az 1990-évi rendszerváltozást követően bezárt a bánya, felszámolták a termelőszövetkezetet, ami nagyarányú munkanélküliséghez vezetett. A gazdasági szerkezet átalakulását a kereskedelem és szolgáltatás arányának a megnövekedése is jellemzi.

A munkanélkülivé válás országos tendenciája - a korábban meghatározó bányaipar és a közeli nagyobb városokba való bejárás lehetőségének a megszűnése miatt - az átlagosnál nagyobb mértékben sújtotta Edelényt. Ez a folyamat ugyanakkor azt is magával hozta, hogy a befektetési szándékkal ideérkező befektetők nagyszámú és olcsó munkaerőt találnak itt. Az önkormányzat a 2002-ben kezdődött ciklusban a 27. számú főút mellett, a város Sajószentpéter felé eső határában ipari területet jelölt ki a tőkebeáramlás ösztönzése végett. E törekvés sikerét jelzi a már ott működő csokoládéüzem és betongyár.

Edelény, mint a térség központi városa került be az interjú technikával feltérképezendő települések közé, tehát nem elsősorban azért, mert a tüzesetek száma indokolta volna ezt. A szakértői interjúkra a polgármesteri hivatalban került sor. Az egyik helyi formális vezetővel való interjú nehezen indult az interjúalany

bizalmatlansága miatt. Később ez oldódott, így a beszélgetés jó hangulatban, őszinte légkörben zajlott. A beszélgetéshez később csatlakozott egy erdész, aki egyben önkéntes tűzoltó is, illetve egy lakossági közszolgáltató cég vezetője is.

Lakossági interjú 17 db készült a polgármesteri hivatal környéki utcákban lakásokon, illetve a közeli munkaügyi kirendeltség, orvosi rendelő és boltok közelében.

„Szakértői interjúalanyaink szerint nem lehet az erdőtüzet megakadályozni, mert az emberek magatartását nem lehet változtatni. Egyedül a megelőzés az, ami működik: azaz tűzpászta kell, vagy körül kell szántani az erdőt vagy a legelőt, hogy ne terjedjenek tovább a tüzek.”

A helyi vezetők elmondása szerint a városban 40%-os a munkanélküliség, kevés a munkáltató, nehéz a helyzet, de próbálnak fennmaradni. Talán az idegenforgalom majd megoldást nyújt a problémákra (pld. a kastély felújítása), de ehhez sem fűznek sok reményt. A településnek nagyon jó földrajzi adottságai vannak, de ha Boldva felől jön be valaki, rögtön látja a cigány telepeket, ami nem vet túl jó fényt a városra.

Az erdők nagy része az Északerdő Zrt. tulajdonában van. Kis részét kárpótlási jegyért kapták, a tulajdonosok egy része külföldi, vagy budapesti. Vadászok is vannak a tulajdonosok között, a Nyírségből jöttek ide, földet és erdőt is vettek, abból a megfontolásból, hogy a földtulajdon jogán vadásztársaság tagjai lehessenek. Az erdőket rendben tartják a tulajdonosok. Miskolcon működik az Erdészeti Igazgatóság, ők ellenőrzik, hogy tisztítják-e az erdőt. Mivel nagyon komoly ellenőrzések vannak, így nem érdemes nem tisztítani a területet. Ők ellenőrzik az erdőfelújítást és erdőtelepítést is.

Edelényben nem sok a tűz. Ami van, az általában avartűz és ez azért nagy baj, mert ez nem öli meg a nagyobb fákat, de olyan kárt okoz a kéreg alatt, hogy azok pár év alatt tönkremennek az interjúalanyok elmondása szerint. Ez a tűztípus az újulatban is okoz kárt.

Van önkéntes tűzoltóság a településen, ami a hivatásos tűzoltókkal együttműködik.

Más tüzeseteket is említene a szakértői interjúalanyok: a legelőt gyújtották meg, tudják, hogy ki, de mégsem lehet rá bizonyítani. Talán az is előfordul – mondják -, hogy nem a tulajdonos maga gyújtja meg, hanem felbérel erre valakit, hogy ne kelljen kaszálnia, rendbe tennie a területet, mivel ha nincsen rendbe téve, akkor nem adnak rá támogatást. A tűz egyébként is nagyon gyorsan terjed a szárazság miatt.

A tűzgyújtási tilalmat a városi televízió is kihirdeti, de az embereket nem igazán érdekli. Az is gond, hogy már rég szárazság van, amikor meghirdetik és már régen esős időszak, amikor még mindig érvényben van, így nem túl hatékony elmondásuk szerint.

Sok a falopás, de amióta a törvény szigorodott és komolyan büntetik, sokkal kevesebb. Mindig kiskapukat találnak az emberek, a romák nagyon huncutak interjúalanyaink szerint: ismerik a jogaikat és a lehetőségeiket. Éjjel kimennek kívágni, reggel a gyerekek mennek érte, vagy az is előfordul, hogy hajnali kettőkor keltik a gyereket, hogy menni kell a felnőttel. Az is előfordul, hogy uzsoratartozás fejében az uzsorás azt kéri, hogy lopjon neki fát az illető.

Szakértői interjúalanyaink szerint nem lehet az erdőtüzet megakadályozni, mert az emberek magatartását nem lehet változtatni. Egyedül a megelőzés az, ami működik: azaz tűzpásztá kell, vagy körül kell szántani az erdőt vagy a legelőt, hogy ne terjedjenek tovább a tüzek.

A romák olyan arányban vannak jelen a településen, hogy szinte lehetetlen az élet, nehéz az integráció, nehéz őket munkára fogni - mondják az interjúalanyok. Elég kilátástalannak ítélik a helyzetet és jó lenne szerintük, ha a döntéshozók a probléma valódi természetével is megismerkednének.

A Borsodi Közszolgáltató Nonprofit Kft egyik vezetője az erdőtüzekről nem nagyon tudott mit mondani. Nehéz a település helyzete, mert nagyon sok a munkanélküli, egy részük nem akar dolgozni, ledolgozza a kötelező 4 hónapot és részéről a munka be van fejezve. Most működik a Start munkaprogram a településen, abban dolgoznak az emberek, a gond, hogy nagyon sok a szakképzetlen ember, akik nem igazán alkalmasak érdemi munkára – ahogyan az interjúalany fogalmaz. Nagy a pangás, most már az építőiparban is elmondása szerint. Kevés a jó szakember, a jó szakmunkás, nehezen lehet ilyet találni. A jó szakember szerint még mindig el tudna helyezkedni azonban. Ez az interjúalany nem igazán hisz abban, hogy az

idegenforgalom kitörési lehetőség lenne a város számára, hiszen az sem jelent munkahelyet több száz, képzelten embernek. Az emberek zöme el van szokva a munkától már – mondja. A megoldást abban látja, hogy olyan cégeket kellene hozni, olyan üzemeket, olyan munkahelyet teremti, ami a szakképzetleneknek is lehetőséget adna. Kisebb falopások vannak, illetve fémlopás - kevés pénzt kap az illető az utóbbiért, ha eladja, de nagyon sok, nagy értékű kár keletkezik a lopás által, amivel az illető egyáltalán nem számol.

Szinte minden megkérdezett lakos azonosította a bemutatott képekkel a településen vagy határában található területeket. A többség nem tudja, hogy kinek a tulajdonában vannak ezek a mezők, erdők. Aki igen, az vagy állami-erdészeti, vagy magántulajdonról tud. Volt olyan, aki név szerint említette a legnagyobb erdővel rendelkező embert. Azt mindenki elmondta, hogy ezek nem elkerített területek és tudomásuk szerint be lehet menni a területre. A fagyűjtést és a gombászást jelölték meg a bejárás okaként - bár a megkérdezettek „személy szerint nem járnak be”, de tudják, hogy mások igen. A cigányokat említik, hogy a fát gyűjtik, lopják, bár ma már kevésbé, mert úgy hallották, hogy szigorodott a büntetésük. A lopást a többség kényszerűségnek tartja, hisz nem tudnak fűteni, nincs miből tüzelőt venni, tehát nem ítélték el ezért ezeket az embereket.

Más településekhez képest kevesebben voltak, akik hallottak a múlt évben tüzesetekről (valóban kevesebb is volt). Egy nagyobbbat említettek, ahol a szántó felől a fenyvesre terjest a tűz. Néhány avartüzet is mondtak, ahol tavasszal a gondozatlanság miatt a százaz részek égnék. A nagy tűznél felelőtlenségre, gondatlanságra gyanakodtak okként, ahol a tulajdonos nem figyelt a megelőzésre tavasszal, illetve volt, aki szerint gyújtogatás történt. A kisebb tüzeknél egyértelműen a tulajdonosok felelőtlen magatartását fogalmazták meg, amikor tavasszal anélkül gyújtják meg a száraz avart, hogy tűzpáztával védenék a föld határait. Az okok között szerepelt az is, hogy az erdőben fákat gyűjtők eldobják csikkjeiket, esetleg a gyerekek pusztán szórakozásból gyújtogatnak.

A nagy tüzeknél a tűzoltók gyorsan és hatékonyan dolgoznak. A munkába úgy tudják, hogy a közmunkások és az önkéntes tűzoltók is be szoktak segíteni. A kisebb, lokális tüzek esetén az ott lakók megoldják maguk a kérdést - ebből probléma nem szokott lenni.

A lakossági interjúalanyok többsége nem látja semmilyen hasznát egy esetleges tűznek, viszont néhányuk szerint jó, mert elég a tavalyi avar és gaz, ezáltal lehetőség van az aljnövényzet megújulására, illetve frissülésére. Szépen kizöldül utána a terület. Egy olyan alany volt, aki „emberi hasznát” is említett, mely szerint területalapú támogatásokat lehet elnyerni a leégés és újraterelítés révén. Lehet, hogy valaki ezt használja ki szerinte és gyűjtja fel, vagy gyűjtatja fel erdeit.

Veszélyekről és károkról annál többen beszámoltak. Egy tűz veszélyes az emberi lakóhelyre, az épületekre, a lakosságra és még inkább: veszélyezteteti az ökoszisztémát. Ha leég az erdő, sérül az állatok élőhelye, így nemcsak a növényzet, de az állatok is elpusztulhatnak. A sérült és megégett fa hosszú távon szintén elhal. A több tíz, sőt száz éves fenyvesek elégése pótolhatatlan anyagi, még inkább természeti kárt jelent. Emellett a keletkező füst nagyon komoly lég- és környezetszennyezést is okoz.

A tűzgyújtási tilalomról a lakosok tudnak, arról elsősorban a helyi televízióból, a képújságból értesülnek. Szoktak ezzel kapcsolatban plakátokat is látni. Voltak, akik konkrétan tudták, hogy ennek elrendelése a jegyző feladata. Általában tavasszal van, szárazság idején és van, amikor több hétig is eltart a tilalom. A többség úgy tudja, hogy ilyenkor sehol sem lehet tüzet rakni. Páran azt mondták, hogy saját kertjükben olyankor is lehet.

A tüzek megelőzésével kapcsolatosan néhányan szkeptikusak, nem gondolják, hogy lehetne bármit is változtatni, mert ahhoz az emberi gondolkodásmódot kellene megváltoztatni, ami igen nehéz kérdés. Nagy szerepe lehet a felvilágosításnak, a minél részletesebb és pontosabb tájékoztatásnak. Az embereket, ha máshogy nem megy, el kellene rettenteni a tüzeskedéstől. Mutatni olyan képeket, filmeket, ami az erdő és állatvilág pusztulását mutatja be. Megfogalmazódott olyan vélemény, hogy ha szép szóval nem megy, akkor a büntetést kell szigorítani annyira, hogy az tényleg elrettentő legyen. Mindenkinek be kell tartani a szabályokat, ha kell, többször kell elrendelni tűzgyújtási tilalmat, az erdőkben akár be kell tiltani a dohányzást. A többség szerint kiemelten fontos a gyermekek nevelése, oktatása a témában, amivel a gyereksínyek megelőzhetők. Ha viszont bajt csináltak, fontos őket megtanítani arra, hogy ne fussanak el, hanem azonnal szóljanak a felnőtteknek. Ezen egyéni felelősségen kívül többen úgy gondolják, hogy a társadalmi felelősségvállalás is nagyobb kell, hogy legyen. Általánosítva: ha az embereknek lesz munkája, társadalmilag hasznosnak

érezhetik magukat, akkor lesz miből élniük, lopni sem fognak járni és nem okoznak gondot, tüzet az erdőben a helyi lakosság szerint.

I. 2. 2. 9. Szendrő (Edelényi kistérség)

Szendrő Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi részén, a Szendrő hegység ölelésében, a Bódva folyó völgyében, az Aggteleki Nemzeti Park szomszédságában fekszik, a megyeszékhelytől mindössze 39 km-re. Lakosság száma 4404 fő, a családoké 1050.

Szendrő a feudalizmus idején a viszonylag jó minőségű termő-területekkel, kiterjedt erdőségekkel, folyóvízzel rendelkező, az ország jelentős közlekedési útvonala mellett fekvő, és a tatárjárás után különféle adományokhoz és kiváltságokhoz jutó település nagyon fejlettnak számított. A kedvező természeti adottságokra épülve elsősorban a mezőgazdasági tevékenység vált jellemzővé a településen. Az ipar alapjait a várhoz tartozó katonaság hozta magával. Külföldről behozott iparág volt a XVI. század végén a sörfőzés. Emellett jelentős volt a szendrői csizmadiák céhe és a kendertermeléshez, szövés-gyapjúdaróc készítéshez kapcsolódó ruhafestő ipar. Már 1659-ben két vízimalom működött. 1773-ban vasgyár is alakult. Piacá élénk volt és a Bódva-völgyi vasút 1896-os megépítését követően még inkább gazdasági központtá, kereskedelmi góccá fejlesztette. Az 1945. utáni időszak mezőgazdaságát a földreform, a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok megszervezése határozta meg. A már említett közép és nagybirtokokon szerveződött meg az 1950-es években a termelőszövetkezet és az állami gazdaság. A II. világháborút követően kialakultak a mezőgazdasági nagyüzemek és létrejött a fémipari feldolgozó-üzem is.

Szendrő, mint körzetközpont e vonatkozásban ma is kiemelt szerepet tölt be. A kistérség ellátási színvonala nagymértékben függ attól, hogy a városiasodás folyamatában, a kereskedelmi és a személyi jellegű szolgáltatások fejlődésében milyen dinamika érvényesül.

A város gazdasági életében a legsúlyosabb problémát a munkanélküliség jelenti. A helyi vállalkozások egysíkúak, tőkeszegények és nem a piaci szükségletekre épülnek. A térség adottságai kihasználatlanok, ugyancsak a tőkehiány és a csekély piaci vállalkozói ismeretek okán. Legtöbb munkavállalási lehetőséget az önkormányzat és intézményei és ezeknél alkalmazott közhasznú munkavégzési lehetőségek, a kereskedelem, szolgáltatási szféra, valamint a városban megmaradt két mezőgazdasági szövetkezet biztosít.

A hivatalban az egyik helyi formális vezetővel készült interjú, aki nagyon sietett valahová és az egyébként szkeptikus, tartózkodó álláspontja rányomta a bélyegét a beszélgetésre. Az erdőszel a városközpontban találkoztunk.

A lakossági interjúkból 16 készült, részben a városközpontban közmunkásokkal, részben boltban és üzletben, illetve házakhoz bekopogtatva.

A helyi vezető szerint felemás képet mutat a település, mert egyrészt az infrastruktúra kiterjedt, ugyanakkor a munkanélküliség magas, kb. 30 %-os.

A roma lakosok aránya 26-28%-os. Sajnos az egyik legnagyobb problémát az okozza, hogy szakképzetlen emberekről van szó, nehéz bármilyen állásban foglalkoztatni őket.

Az Önkormányzat a legnagyobb foglalkoztató: 230 fő dolgozik önkormányzati intézményekben, és közmunka programban átlagosan 150 fő.

A település jó földrajzi és természeti adottságokkal, kulturális örökséggel rendelkezik. Nincs messze az autópályától sem. Van néhány ipari üzem és mezőgazdasággal foglalkozó cég is. Építőipari vállalkozások is vannak illetve fafeldolgozó üzem. Néhányan ingáznak naponta, Kazincbarcikára, Miskolcra. Külföldi munkavállalás is van: Németországba irányul elsősorban, építőipari és a mezőgazdasági munkákra mennek az emberek.

Nem igazán jellemző, hogy romák költözzenek a település elhagyott házaiba, a 80-as években volt egy nagy betelepedési hullám. 2 nagy romatelep van a településen. A helyi vezető elmondása szerint jelen van az uzsora, de nem nagy mértékű. Van polgárőrség és települési őrség is. Ez utóbbi közfoglalkoztatás keretében működik, az önkormányzat szervezi.

A lakosok egyharmada 18 év alatti, egyharmada 30-60 közötti, a többi idősebb – a romák magas gyerekvállalási hajlandósága miatt a település nem előregedő.

Az erdők egy része az Északerdő Zrt. tulajdonában van, nagyobb része magánkézben: négy nagy erdőbirtokosság van, kettő jól működik az interjúalany szerint. 4 vadásztársaság működik Szendrőben. Azok az erdők vannak rendben, amelyek kellő távolságra vannak a romateleptől – véli a helyi vezető. A tüzek nem innen jönnek, hanem azokért általában a zárt kertek tulajdonosai a felelősek, akik felelőtlenül égetnek szerinte. Van városi képűség, abban is benne van a tűzgyújtási tilalom, ennek ellenére nem törődnek vele az emberek.

A kirándulók nem okoznak tüzet elmondása szerint.

A falopás mindennapos jelenség a településen: naponta 2-3 ilyen ügy van, a törvény szigorítása nem érezteti még a hatását interjúalanyunk szerint. Az erdőbirtokosság területén működik egy őrző-védő szolgálat a falopások miatt. Az erdőbirtokosság azt is megengedi, hogy a területén a gallyakat összeszedhessék az emberek – de ennek sem volt túl sok értelme – vélekedik az interjú alanya. Mint ahogyan annak sem, hogy tűzifát kapjanak az emberek az önkormányzattól, mert ezt sem becsülik meg. A szendrői önkormányzaton működik a gazdasági-műszaki osztály egy 15 fős brigáddal, ezt lehet mozgósítani a tüzek oltására. Emellett Szendrőben van tűzoltóság, 26 település tartozik hozzá.

A helyi vezető úgy véli, hogy nem elég a jogszabályok módosítása, azokat következetesen be is kellene tartatni. Az önkormányzat meg hiába ad ingyen fát a rászorulóknak, azt a legtöbben eladják, értékesítik. Ezzel is kellene valamit kezdeni, azaz valahogyan rögzíteni a jogszabályban, hogy nem lehet a kapott fát eladni – véli interjúalanyunk.

A fakitermelés után maradt fahulladék pedig pocsékba megy, azaz kitermelés után a megmaradt hulladékot általában elégetik, pedig ez olyan fa, ami elvileg hasznosítható. Az erdőbirtokosnak azonban egyszerűbb a fahulladékot elégetni, mert feladata, hogy újratelepítés legyen, kevés az ideje arra, hogy megvárja, amíg ezt az emberek, rászorulók elvigyék. Több időt kellene hagyni a kitermelés és újratelepítési kötelezettség között.

„A fakitermelés után maradt fahulladék pedig pocsékba megy, azaz kitermelés után a megmaradt hulladékot általában elégetik, pedig ez olyan fa, ami elvileg hasznosítható. Az erdőbirtokosnak azonban egyszerűbb a fahulladékot elégetni, mert feladata, hogy újratelepítés legyen, kevés az ideje arra, hogy megvárja, amíg ezt az emberek, rászorulók elvigyék. Több időt kellene hagyni a kitermelés és újratelepítési kötelezettség között.”

Az erdész is hasonló dolgokról számolt be, emellett elmondta, hogy nagyobb figyelmet kellene fordítani az erdők rendben tartására. Tudja, hogy ennek költségei vannak, de hosszútávon csak így lehet gazdálkodni.

A lakossági megkérdezettek a mutatott képekről felismerték a település körüli hasonló területeket. Szinte mindenki tudja, hogy állami, önkormányzati és magánerdők, területek is vannak és a bemenetelt is szabadnak gondolják. Többségük úgy tudja, hogy gyűjtögetni lehet különféle növényeket és gombákat - mennyiségi korlátozás nélkül. Fát már nem szabad, mert azt komolyan büntetik. Persze a tiltás ellenére sokan - akik rá vannak kényszerülve - mégis bejárnak és kockáztatják a büntetést. Ők zömében cigányok.

A tüzeket rendszeresnek mondják, amik egy része a tarlóégetésből származik (hogy ne kelljen kaszálni, így egyszerűbb), míg más része az erőkben keletkezik a felelőtlen magatartás miatt. Eldobnak csikkeket, veszélyes és gyúlékony anyagokat. Többször a gyerekek szórakoznak, tüzeskednek a város körüli erdőkben. Olyan is volt, aki azt mondta, hogy a kirándulók otthagyták a tábortüzet. Villámcsapás miatt is emlékeznek tűzre az elmúlt időszakban.

Az, hogy ki vesz részt az oltásban, a tűz nagyságával függ össze. Ha kicsi, lokális tűzről van szó a kertek aljában, vagy az erdőszélen, akkor megoldják önerőből. Egyrészt az erdészeti munkatársai, másrészt az önkormányzat közmunkásai, illetve a helyi lakosok oltanak vízzel, lapáttal, homokkal. Ha nagyobb a tűz és veszélyes helyen keletkezik, akkor mindenkor értesítik a tűzoltókat, akik jönnek is. Mindig nagyon hamar a helyszínre érnek, hiszen közel vannak.

A tüzek esetleges hasznáról megoszlottak a vélemények. Többen vannak, akik nem tudják, hogy van-e, nem ismerik a következményeket. Mások szerint semmi haszon nincs, sőt kimondottan káros a tűz. Olyanok is vannak, akik szerint a lusta tulajdonosok ettől várják a növényzet megújulását, felfrissülését, ezért hagyják rendezetlenül a területet, illetve gyűjtják be, gyújtatják be a gazos részt. Egyvalaki biztosítási csalást lát a minden tavasszal tapasztalható tüzesetek hátterében.

A tűz a megkérdezettek szerint veszélyes az emberre, a lakóházakra (bár ez kevésbé jellemző a településen). Még nagyobb és gyakoribb a kár az állat- és növényvilágra nézve. Pusztul az élővilág, a nagy fenyvesek, melyek csak több tíz év múlva pótolhatók. Emellett szennyezi a környezetet és nagyon komoly költségekkel jár a helyreállítás. Tűz esetén mindenki a tűzoltókat hívná, vagy a polgármesteri hivatalt értesítené.

A tűzgyújtási tilalomról a megkérdezettek tudnak. A hivatalból, a tévéből, képújságból, újságból és szírlapokról. Tudják, hogy ezt központilag rendelik el, főként száraz időben. A legtöbbször szerint ilyenkor sehol nem lehet égetni, még a saját portán belül sem.

A keletkező zöldhulladékot legtöbbször szemétkébe dobják, vagy mellé zsákolják. Vannak, akik komposztálnak, sőt olyan is, aki tudja, hogy komposztálni hasznos lenne, de túl macerásnak tartja az eljárást. Senki nem mondta, hogy égetne.

A város megkérdezett lakosai közül kevesen vannak, akiknek nincs véleménye az erdőtüzek lehetséges megelőzésével kapcsolatban. Egyetlen olyan interjúalany volt, aki szkeptikusan azt mondta, hogy semmit nem lehet tenni, mert mindig lesznek olyanok, akik nem olvasnak, és nem hallgatnak, így nem is figyelik, hogy mit szabad és mit tilos tenni. Mások szerint az emberek tudatát, gondolkodásmódját kellene megváltoztatni, lehetőleg már gyerekkorban elkezdni az erre vonatkozó tanítást. Többször a figyelemfelkeltés hatékonyságát próbálnák növelni további plakátokkal, anyagokkal, elrettentő képekkel, illetve azt javasolják, hogy pontosan informálni kellene az embereket az éghető anyagokról, a szemét és csikk eldobásának veszélyeiről. Emellett néhányan a tulajdonosok büntetését szigorítanák, amivel a területük rendben tartására lehetne kényszeríteni őket.

Javaslatok a lakosok részéről:

- A felvilágosítást – főként a gyerekeknél, akik gyakran csínytevésből gyújtogatnak – mindenki fontosnak tartja, hogy az emberek tisztában legyenek a helyzettel, a szabályokkal, a következményekkel és szankciókkal. Az óvodai és általános iskolai nevelés, tanítás részét kellene képeznie ezen típusú ismeretek átadásának.
- Mivel a legtöbbször tisztában vannak vele, hogy az erdőtüzek gyakorisága összefügg a szegénységgel (hisz az jár be, aki tüzelőt gyűjt), ezért szerintük azon kellene elgondolkodni, hogy ezeket az embereket segítsék valahogy tüzelővel és akkor kevesebb lenne a baj is.
- A jelenlegi jogi szabályozás betartása, érvényesülése nagyon hatástalan. Nagy adminisztrációt és energiát igényel, kevés eredménnyel. A büntetés szigorodása önmagában nem elég visszatartó erő sem a tulajdonosok, sem a fát lopók számának csökkentésére.
- Nagyobb együttműködésre lenne szükség a települési szereplők, illetve a települések között, főként a tapasztalatok megosztásában, a jó gyakorlatok átvételében.

I. 2. 2. 10. Szendrőlád (Edelényi kistérség)

Szendrőlád település története a XI. századra nyúlik vissza. A gazdálkodás, ezen belül a szántóföldi művelés és az erdőgazdálkodás mindig is jellemző volt a településre, aminek 2 mészkőbányája és 2 mészégető üzeme is működött. A 19 században agyagot is termeltek itt a helyi téglagyár számára.⁸

Pár éve azonban sajnos már csak az önkormányzat a település egyetlen foglalkoztatója, miután 2009-ben bezárt a rehabilitációs üzem, ahol megváltozott munkanépességű emberek dolgoztak.⁹ 2010 júniusában a meglévő bajok mellé természeti csapás is társult: óriási károkat okozott az áradás. 85 házból kellett a lakókat kiköltöztetni, és 12 házat életveszélyesnek minősítettek.¹⁰

2011-ben 4 vegetációtűz, 2012 eddig már 7 tüzeset történt.

A település lakóinak (2022 fő) 53,2 %-a vallotta magát cigánynak 2001-ben, ami megmutatkozik a falu korösszetételében: a nyugdíjasok aránya 16%, míg az óvodás, iskolás gyerekeké 22%. 354 regisztrált álláskereső, köztük 193 RÁT-os van a településen. A vállalkozási arány nagyon alacsony, 0,3 (ez 66 vállalkozást jelent).

2010 tavaszán kezdte meg működését a Nemadomfel Ház, amelynek célja az 5-10 éves, hátrányos helyzetű gyerekek tehetséggondozása és társadalmi felzárkóztatása napközi formájában. A Bhim Rao Egyesület koordinálásával 2010-ben kezdődött meg a településen a Tanoda program, melynek keretében hátrányos helyzetű, az általános iskola felső tagozatán illetve középiskolákban tanuló gyerekek számára szerveznek tanórán kívüli oktatást (informatikai, nyelvi képzést, pályaorientációs és drogprevenciós programokat).

A helyi vezető szívélyesen fogad, de nem szeretne igazából a témáról beszélni. Szerinte a településnek ennél sokkal több égető gondja van. Az erdőterület nagy része elmondása szerint állami tulajdonban van. Neki is van erdőterülete, de a magánerdők nagy részének nem helyi tulajdonosa van. Közmunkaprogramban az erdészeti foglalkoztat néhány embert, akinek az erdőtüzek megelőzése, a csemetegondozás, erdőtisztítás a feladata. „De ezzel csak a gond van” – mondja az interjúalany. Becslése alapján a településen élők 85%-a roma. 40-50%-os a munkanélküliség. Néhányan eljárnak Miskolcra dolgozni. Nagy gondot jelent demográfiai

⁸

http://anp.nemzetipark.gov.hu/_user/browser/File/tudomanyos_kiadvanyok/ANP%20fuzetek_cserehat_torteneti_foldrajza.pdf

⁹ <http://www.boon.hu/hirek/Borsod-Abaúj-Zemplen/cikk/szendrolad-k246zseg-tisztes-szegenysegben/cn/news-20091001-03280115>

¹⁰ <http://depok.eu/roma-life/fimszovegek/mi-lesz-veled-szendrolad/>

szempontból az előregedés, 26 ház áll üresen. Ezen a télen 1000 m³ fát nyertek pályázaton és osztották szét a családoknak, úgy, hogy 2 m³-t kapott minden család. A fa nagy részét azonban a családok eladták, a környező falvakból is jöttek át autókkal és vették ezt meg. Tovább folytatódott így a falopás a településen, amit nem lehet megállítani és a rendőrség is tehetetlen.

„Ezen a télen 1000 m³ fát nyertek pályázaton és osztották szét a családoknak, úgy, hogy 2 m³-t kapott minden család. A fa nagy részét azonban a családok eladták, a környező falvakból is jöttek át autókkal és vették ezt meg. Tovább folytatódott így a falopás a településen, amit nem lehet megállítani és a rendőrség is tehetetlen.”

Interjúalanyunk szerint piromán emberek vannak, akik mennek kifelé a szőlőhelyre és eldobják a gyufát, a rendőrség pedig nem keresi a tettest. Sajnos nagyon sok a gázos terület, azt is felégetik időről-időre. Emellett a tüzek oka az is lehet, hogy szándékosan kárt akarnak okozni másoknak az emberek. Az önkéntes tűzoltóság nem működik a településen.

Más informátorok elmondják, hogy a polgármester erdejének nagy részét is ellopták. A településen van mezőőr, neki kellene jelentenie, hogy kik vannak a területen, de olyan is van, hogy a mezőőr összejátszik a fatolvajokkal, tűzgyújtókkal, vagy csak egyszerűen fél és nem jelent. Az informátorok azt is elmondják, hogy a szerintük egyértelműen a fiatalok gyűjtogatnak szórakozásból, versengenek, hogy ki a merészebb, a bátrabb. A falu szélén lévő temető mellett már erdő van, oda járnak a fiatalok esténként. Azt is elmondják, hogy szerintük a falopás is úgy működik, hogy a száraz fáért nem büntetnek, így bevágdossák a fát, ami előbb-utóbb kipusztul. Gyakori a szénabálák felgyújtása, heccből, szórakozásból, ez is a fiatal suhancokra jellemző. Sajnos az a gond, hogy régen bányászatból, erdészetből, iparból éltek az emberek, most meg nincsen semmi, a fiataloknak nincsenek céljaik, nincsen előttük egy tisztességes normarendszer, egy megfelelő jövőkép – vélik az informátorok. Azt is elmondják, hogy sokan bosszúból gyűjtogatnak: falopáson érik őket, ők meg erre felgyújtják az erdőt. Főképp cigány fiatalokat tesznek felelőssé mindezekért. Még az sem érdekli az embereket, hogy sokan maguk is az erdőből élnek: gombásznak, gyűjtögetnek, csipkebogyót vagy hársfát gyűjtenek: letörik az ágakat, nem baj, ha a következő évben nem lesz rajtuk termés. Az informátorok azt is megosztják velünk, hogy volt ugyan mindenhol gyümölcsös, meg szőlő és konyhakert, de nem éri meg művelni, mert mindent ellopnak. Ami újdonság és jó, hogy szociális földprogram kezdődött a faluban, aminek keretében önkormányzati földtulajdonon

művelik a földet és az óvoda pld. az így megtermelt zöldségeket használja ételmezésre. Talán ez a program jelent valamilyen értelmes tevékenységet az embereknek és költségcsökkenést az önkormányzati fenntartású intézményeknek.

A lakossági interjúk alapján megerősítést nyer a szándékos gyújtogatás ténye. A megkérdezett interjúalanyok jelentős része úgy véli, hogy szándékosan, szórakozásból gyújtogatnak a fiatalok. A tüzek oltásában a lakosok és a tűzoltók együtt vesznek részt, de néhányan azt is megemlítik, hogy sokszor hagyják, hadd égjen le a tűz, nem oltják el (ez az avartüzeknél fordul elő). A lakosság az erdőt használja, abban gombászik, makkot gyűjtöget függetlenül attól, hogy ki a tulajdonosa a területnek. Úgy tűnik, hogy a köztudatba nem igazán vonult be az, hogy az erdőnek is van tulajdonosa és az nem köztulajdon. Arra a kérdésre, hogy van-e valamilyen haszna a tüzeknek, nem igazán tudnak válaszolni a kérdezettek. A tűzgyújtási tilalomról tájékozottak az emberek, a képűtségben látják illetve a település hangosbemondója is bejelenti. Egy kivétellel minden megkérdezett úgy tudja, hogy ilyenkor még zárt kertben sem lehet égetni. A tűzgyújtási tilalmat sokan tartják értelmetlennek, mert az emberek egy jó része fütyül rá. Arra a kérdésre, hogy mit lehetne tenni a tüzek megelőzése érdekében azt felelik, hogy szigorítani kellene, azonnal büntetni, elkapni, a rendőrségnek beavatkozni. Több tiltó táblát kellene kihelyezni illetve a mezőőr és erdőkerülő munkáját meg kellene erősíteni. Mások azt javasolják, hogy őriztetni kellene folyamatosan a területeket. Megint mások szerint az illetékteleneket nem kellene beengedni az erdőbe, illetve az emberek felelősségtudatát kellene növelni, ami szinte reménytelen – vélik az interjúalanyok.

II. KVANTITATÍV, KÉRDŐÍVES KUTATÁSUNK EREDMÉNYEI

II. 1. A kérdőíves kutatás módszertana

Kérdőíves kutatásunk során két elv vezetett minket a települések kiválasztásakor: az egyik, hogy olyan településeken kutassunk eredményeinket gazdagítva, ahol nem jártunk kvalitatív kutatásunk során, valamint, hogy olyan településeket válasszunk ki, amelyeken az átlagosnál több tüzeset történt 2011-ben és 2012-ben. Így az alábbi településeken folytattunk kérdőíves lekérdezést: Szuhogy, Járdánháza, Domaháza, Szalonna, Királd, Putnok, Csokvaomány és Csernely (a minta nagysága 488 fő volt). Emellett úgynevezett kontroll csoportként egyetemi hallgatók is kerültek a mintába (114 fő). Mindösszesen tehát 602 főt kérdeztünk le a kutatás ezen szakaszában.

A kérdőív felépítése során hasonló dimenziókban és indikátorokban gondolkodtunk, mint a kutatás kvalitatív szakaszában (a teljes kérdőívet lásd a mellékletben).

Így az alapvető szocio-demográfiai paraméterek mellett kíváncsiak voltunk arra, hogy mennyire tartja súlyos problémának a válaszadó B.-A.-Z. megyében az erdő- és vegetációtüzeket, mennyire tartják az emberek magukat tájékozottnak tűzvédelmi kérdésekben, honnan származnak az ilyen irányú ismereteik, mit gondolnak és mit tudnak a tűzgyújtási tilalomról, hogyan lehetne szerintük megelőzni, csökkenteni az erdő- és egyéb tüzek számát. Kíváncsiak voltunk az emberek erdőhasználati szokásaira illetve az erdőkkel kapcsolatos jogokról való ismereteikre is.

II. 2. A kérdőíves kutatás eredményei

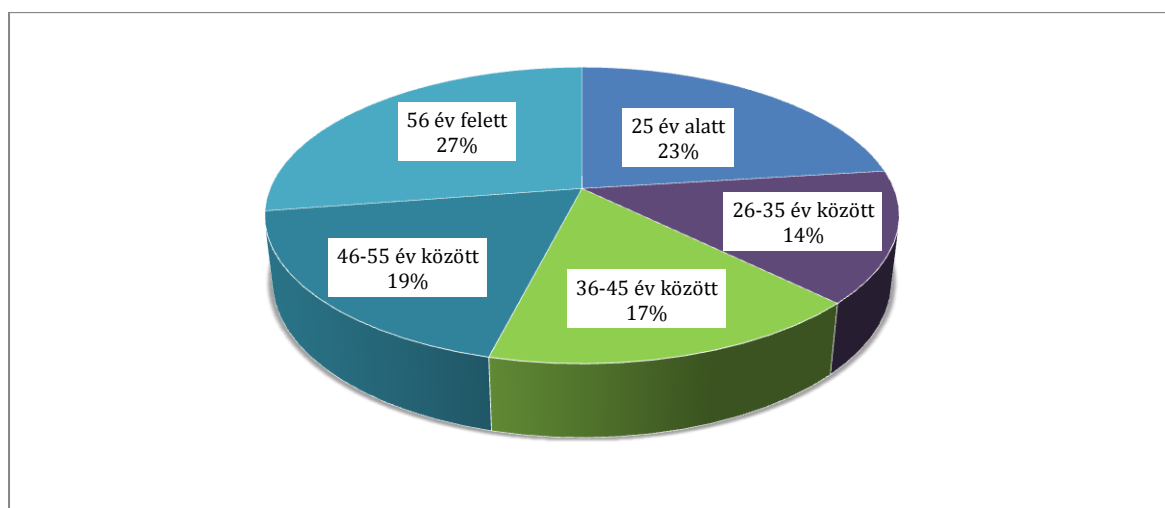
2. TÁBLÁZAT. ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZAT A KÉRDŐÍVES KUTATÁSRÓL

	tüzek száma 2011/2012- ben	lakosságszám (fő)	esetszám a kutatás során (fő)	romák aránya a településen (%)	romák aránya a kérdőívben (%)
Járdánháza	4/2	1179	50	20	26
Domaháza	2/3	827	49	26.9	24.5
Királd	2/2	855	62	0	0
Putnok	1/3	6743	74	9.6	6.8
Csokvaokmány	0/2	849	62	0.7	0
Csernely	0/3	827	48	12	8.3
Szuhogy	0/5	1223	75	0.0	10.7
Szalonna	1/2	1027	68	18.3	41

Kontroll csoport: 54 fős miskolci kistérségben lakó egyetemisták és családjaik valamint 36 fős almintá, melyet se nem ózdi, se nem edelényi, se nem miskolci kistérségbeli egyetemisták és családjaik alkottak.

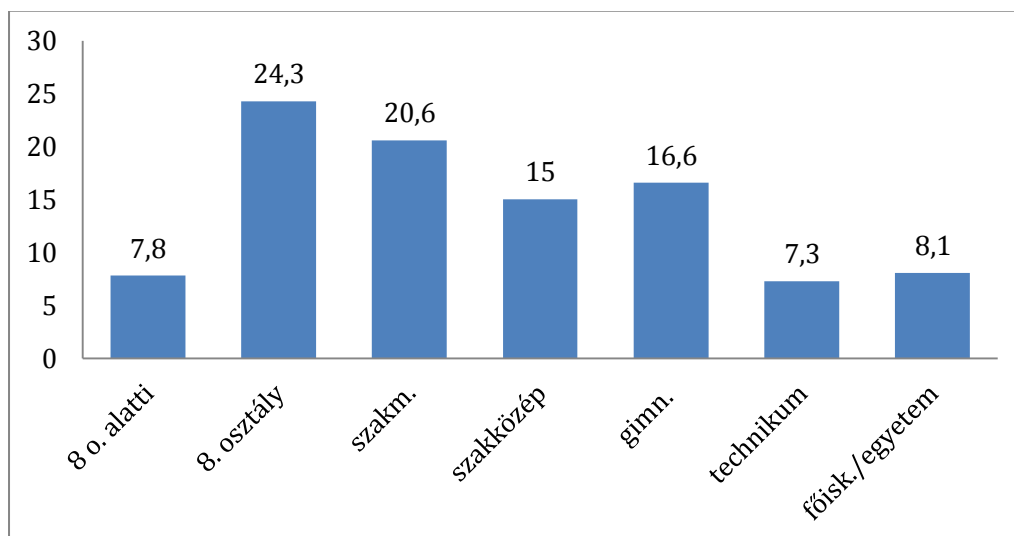
A válaszadók életkor szerinti megoszlását mutatja be a következő grafikon.

3. ÁBRA. A VÁLASZADÓK ÉLETKOR SZERINTI MEGOSZLÁSA (SZÁZALÉKBAN)

A válaszadók legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlását szemlélteti az alábbi ábra.

4. ÁBRA. A VÁLASZADÓK LEGMAGASABB ISKOLAI VÉGZETTSÉGE (SZÁZALÉKBAN)

Az ábra alapján elmondható, hogy a lakosság egyharmadának (32,1%) a legmagasabb iskolai végzettsége a 8 osztály vagy ezalatti végzettség. Az országos adatok ezzel szemben (a 2011-es népszámlálás adatai alapján) azt mutatják, hogy a 15 éves és annál idősebb népesség 28 százalékanak legmagasabb végzettsége az alapfokú iskolai végzettség. A középiskolai érettségivel rendelkezők aránya 31,6% (az országos adat ez utóbbira vonatkozóan a 2011-es népszámlálás alapján hasonló: 32%). A megkérdezettek mindösszesen 8,1%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel (a miskolci adat az általunk készített Miskolc Város Szociális Térképe 2011 alapján 13,3%).

A nemzetiségi megoszlást tekintve a megkérdezett romák aránya településenként követi a népszámlálás szerinti arányokat. Kivétel ez alól Szalonna, ahol a válaszadó romák aránya jóval nagyobb, mint a népszámlálásbeli érték, illetve Szuhogy, ahol az az érdekes eset fordult elő, hogy míg a népszámláláson senki nem vallotta magát cigánynak, a kérdőívünkben mégis a válaszadók 10.7%-át adják.

A kérdezettek 40%-a férfi és 60%-a nő volt.

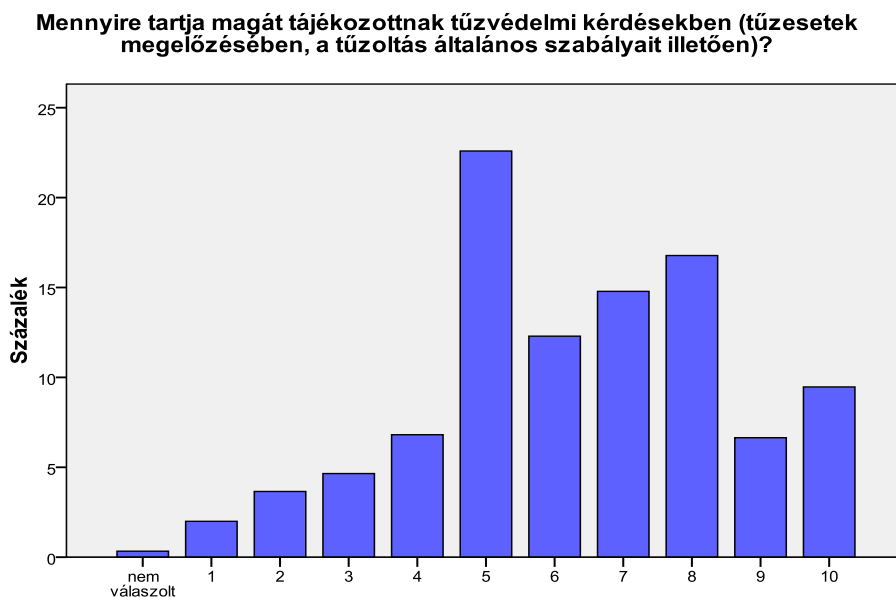
Ezek a demográfiai jellemzők alkalmassá teszik a mintánkat, hogy nem, kor, iskolai végzettség és nemzetiség szerinti összefüggéseket is keressünk az elemzés folyamán.

A kérdőíves felmérés során *kíváncsiak voltunk arra, hogy mennyire tartja súlyos problémának a válaszadó az erdő- és vegetációtüzeket* B.-A.-Z. megyében (1-től 10-ig lehetett megjelölni a probléma súlyosságát).

Két kontroll csoportunkban és Szalonnán valamennyivel alacsonyabb átlagérték jött ki (5.5, illetve 5.97), Putnokon és Szuhogyon valamivel több, az összes többi településen 7 feletti az átlag - azaz láthatóan érzékelik a válaszadók a probléma súlyosságát. A kérdés megítélése nem függött nemtől, kortól, nemzetiségtől és iskolai végzettségtől.

„Mennyire tartja magát tájékozottnak tűzvédelmi kérdésekben (a tüzesetek megelőzése, a tűzoltás általános szabályait illetően)?” - tettük fel a kérdést a kérdőívben – szintén tízfokú skálán kértük ezzel kapcsolatosan a válaszadók véleményét.

5. ÁBRA.

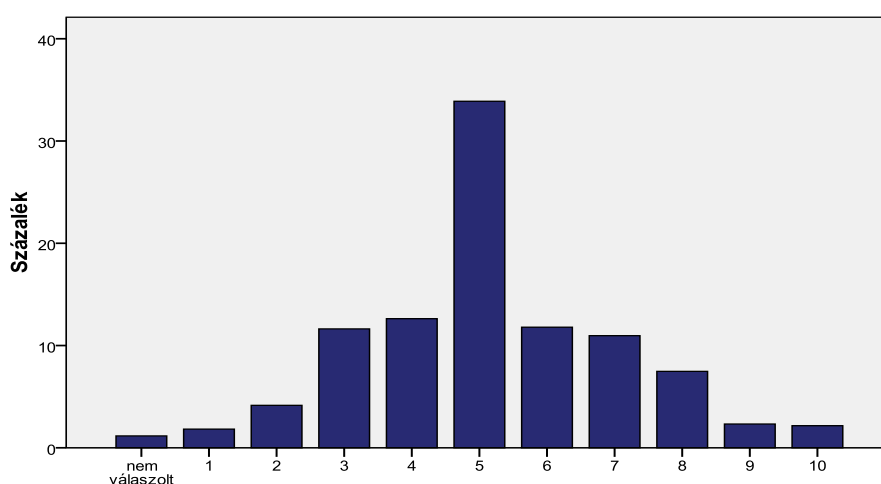
A teljes minta átlagértéke 6.29 egy 10-es skálán. A kérdésre adott válasz korrelál a „nem”-mel és az iskolai végzettséggel. Ezen belül a férfiak tájékozottabbnak érzik magukat, mint a nők és minél magasabb iskolai végzettségű, annál tájékozottabbnak gondolja magát (az egyetemi végzettségűeknél már 8.3 az átlag érték).

Nemzetiséggel és életkorral nem áll összefüggésben a kérdés megítélése.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy *általában a magyar embereket mennyire tartják tájékozottnak e kérdésekben a válaszadók*. Ennek alapján kiderült, hogy a magukat tájékozottságban magasabbra helyezik a válaszadók, mint az átlag-embert: az átlag ez utóbbira vonatkozóan 5.15 volt.

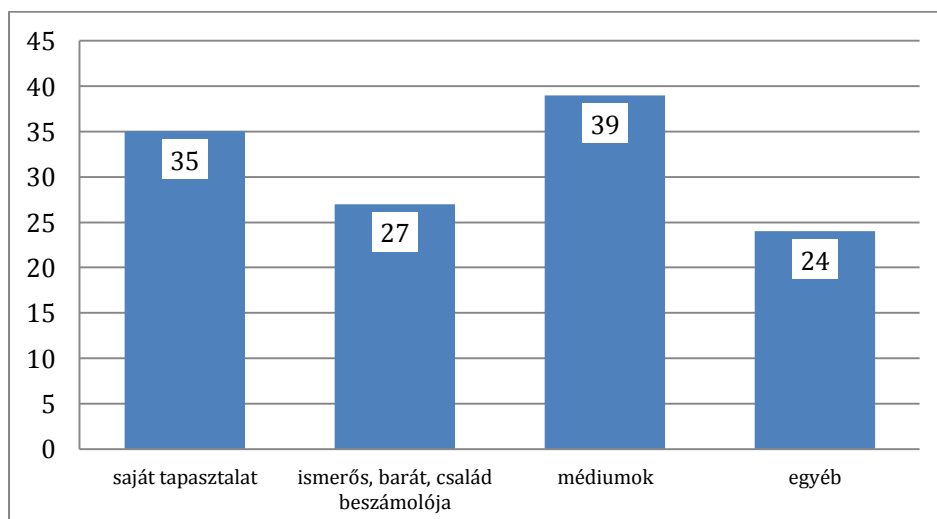
6. ÁBRA.

Mennyire tartja általában a magyar embereket tájékozottnak tűzvédelmi kérdésekben (tűzestek megelőzésében, a tűzoltás általános szabályait illetően)?

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy *honnan származnak tűzvédelmi ismereteik* a válaszadóknak. Ennél a kérdésnél több választ is meg lehetett jelölni. Az eredményeket a következő grafikon szemlélteti.

8. ÁBRA. A TŰZVÉDELMI ISMERETEK FORRÁSA (SZÁZALÉKBAN)

„Az egyes demográfiai jellemzőket vizsgálva azt találtuk, hogy romáknál és a technikumban végzeteknél nagyobb arányú a saját tapasztalatból származó ismeret (45-48%), a magasabb iskolai végzettségűeknél pedig a média, mint ismeret-forrás (48-51% az érettségivel, felsőfokú végzettséggel rendelkezők között).”

Tűzvédelmi kérdésekben az információ forrása a megkérdezettek 35%-ának a saját tapasztalata, illetve élménye, 27% említette ismerősök, barátok elmeséléseit, 39% a médiát, mint tájékozási pontot. Mintegy harmada a kérdezetteknek más forrást is megjelölt, mely leginkább iskolai, munkahelyi tűzvédelmi oktatás (sok esetben a korábban végzett munka jellegéből is fakadtak az ismeretek, pld. bányász vagy hegesztő volt az illető), 10 fő pedig maga is önkéntes vagy hivatásos tűzoltó volt. Az egyes demográfiai jellemzőket vizsgálva azt találtuk, hogy romáknál és a technikumban végzeteknél nagyobb arányú a saját tapasztalatból származó ismeret (45-48%), a magasabb iskolai

végzettségűeknél pedig a média, mint ismeret-forrás (48-51% az érettségivel, felsőfokú végzettséggel rendelkezők között).

A következő kérdésünk arra irányult, hogy megtudjuk: *tudnak-e és mit tudnak az adott településen élők a településüket érintő erdő- és vegetációtüzekről.*

A kérdőívek tanulsága szerint azonban ezzel az emberek nem mindenhol vannak tisztában. Szuhogyon csupán a válaszadók 50%-a szerint voltak ilyen tüzek, Királdon 56%, Csokvakmányban 64%. Szalonnán és Domaházán tudtak e tüzekről legnagyobb arányban, 91 és 84%-ban. A két kontroll almintában szintén alacsony volt a vegetációtüzekről való ismeret, a miskolci kistérség mintájában 37%, a másikon magasabb, 66%.

A demográfiai tényezőket elemezve azt találtuk, hogy az idősek (56 év feletti) és a fiatalok (25 év alatti) kevésbé vannak tisztában a tüzesetekkel, mint a középkorúak. Az ózdi kistérségben a magasabb iskolai végzettségűek (érettségi és felsőfokú végzettségűek 90-94%-a), az edelényiben épp ellenkezően, a szakmunkások (86%) tudnak nagyobb arányban a tüzekről. A romák bizonyos településeken kevésbé (Járdánháza, Putnok, Csernely), máshol (Szalonna) nagyobb arányban tudtak a tüzekről.

Azt is megtudakoltuk, hogy a válaszadó mit tud a tüzek keletkezésének, kialakulásának okairól úgynevezett „nyitott kérdés” formájában.

Településenkénti bontásban a következő válaszok születtek:

Királd

A válaszadók 25%-a gyújtogatásban látja a tüzek okát, további 7%-a a válaszadóknak a gondatlanságot említette, esetleg nevesítetten cigicsikk eldobást.

Szalonna

Azok aránya magas, akik nem tudják, vagy nem válaszolnak a kérdésre, ugyanakkor itt konkrét okokat is megtudunk: valakinek tűz ütött ki a házában, onnan terjedt tovább, illetve egy cigány ember felgyújtotta a nem cigány kertjét. Ezen kívül emlegetik az avar felgyulladását, a gaz égetését és itt is a gyerekek csínytevéseit.

Járdánháza

A válaszadók 40%-a gyújtogatásról beszél, ezek egy része nevesítetten az, hogy a gazdák a legelőt gyújtják meg, illetve, hogy a gyerekek szórakozásból gyújtogatnak. 10% szerint a cigicsikk a tüzek oka, néhány említést kap az, hogy kertről is áterjedt a tűz, illetve hogy spontán gyulladás is lehetséges.

Putnok

Szintén a válaszadók 25%-a beszél gyújtogatásról - köztük nevesítetten tarlóégetés, fiatalok poénkodása -, további 10%- a válaszadóknak az emberi felelőtlenséget említi és néhányan a szárazságot és a véletlen szerepét.

Csernely

Szintén 25%-ban a gyújtogatást nevezték meg okként, azon belül leggyakrabban a kert- és tarlóégetők tevékenységét, második leggyakoribb válaszként a cigányokat nevesítik, mint elkövetőket, majd a gyerekek szórakozását. Egy-két válaszadó utal hanyagságra, cigicsikkre, öngyulladásra.

Szuhogy

A válaszadók 80%-a beszél gyújtogatásról, de annak közelebbi motivációját nem nevezik meg.

Domaháza

A leggyakrabban említett ok a „gyufával kaszálás”, azaz, hogy a gazdák gyűjtják be a legelőt (20%). A cigicsikket 10%-ban, egyéb gyújtogatást 10%-ban említene. Itt az is felmerült, hogy a tűzoltó nem jött ki időben, így terjedt el a tűz.

Csokvaokmány

Itt is hasonló a helyzet: 25% gyújtogatásról beszél, azon belül is gyerekek, pirománok tevékenységéről és a zöld legelő vágya miatti gyújtogatásról. Itt is a hanyagság a második leggyakrabban említett ok.

A vegetációtüzek okozta kár nagyságát firtató kérdések esetén a települések és a két kontrollalminta válaszadóinak nagy százaléka (50-70%) nem tudott válaszolni.

Ha teljes mintát tekintjük, a válaszadók 15%-a azt gondolja, hogy nem keletkezett kár a tulajdonosok számára, s csak 20% gondolja, hogy igen.

A károk nagyságának becslésére még kevesebben vállalkoztak - a válaszadók 10%-a - legtöbben 100-500 ezer Ft körüli összegre becsülve azt.

Az állami károk vonatkozásában többen válaszoltak: a válaszadók 17%-a gondolja azt, hogy nem keletkezett kár illetve költség, de már csupán 5% becsülte meg annak nagyságát.

Talán a legmeglepőbb az, hogy a legnyilvánvalóbb kárra vonatkozó kérdést - a növényvilágban beállt kárt - sokan (62%) nem válaszolták meg, és a válaszadók 12%-a szerint nem keletkezett kár a növényvilágban. Akik becsülték a kár nagyságát, ez esetben is kicsi (500 ezer Ft alatti) vagy eszmei kárról beszéltek (5-5%).

Egyéb károk között említették Csernelyen a lakástüzet és Királdon a Telecom oszlopban bekövetkezett kárt.

Az előbb felsoroltaktól eltérő mintázatot mutató települési válaszok az alábbiak:

- Szalonnán, Szuhogyon és Királdon nagymértékben gondolják az emberek, hogy kár a tulajdonos számára a vegetáció tüzekből nem keletkezett (45-60%).
- Szuhogyon és Királdon azt is több ember gondolja, hogy az állam számára nem keletkezett kár (51-55%).
- Az állatvilág sértetlenségét szintén e három település lakói gondolják legnagyobb mértékben (40-55%).
- Szalonna és Királd lakói között vannak legnagyobb arányban azok, akik szerint még a növényvilágban sem esett kár a vegetációtüzek miatt (34, 44%). A Miskolci kistérség válaszadói még nagyobb arányban vélik úgy, hogy a tüzek során nem keletkezett kár a növényvilágban (63%).

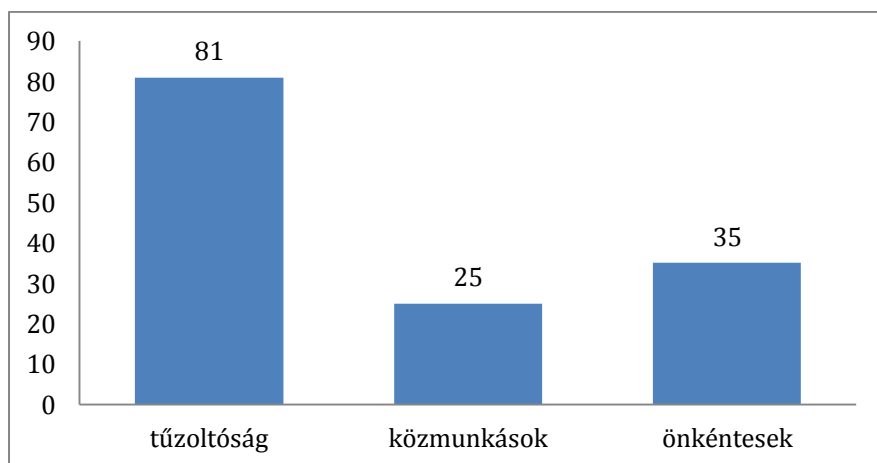
A kérdőíves felmérés során is firtattuk azt, *hogy esetleg milyen „hasznokkal” járhat és kinek a vegetáció- és erdőtüz.*

A vegetáció- és erdőtüzek okozta esetleges „hasznokra” vonatkozó kérdés kapcsán, voltak olyan települések, ahol egyet sem említettek a válaszadók. Más településeken se sokan: elmondható, hogy maximum településenként 12 válaszadó. E hasznok között a leggyakrabban említett a tüzek utáni szép zöld legelők voltak, valamint, hogy az állattartók örülhetnek a

tüzeknek (Csernely, Szuhogy, Csokvaokmány, Járdánháza és Domaháza). Néhány helyen utaltak a biztosításra (Járdánháza, Domaháza, Királd, Csokvaokmány) – noha a kvalitatív interjúkból azt tudtuk meg, hogy erdőre a környékbeli biztosítók már nem kötnek biztosítást a múltbeli visszaélések miatt. Gyakran említették a tulajdonost, mint akinek haszna van a tűzből csak úgy általában, néha nevesítve, hogy a vágási engedély miatt gyűjtogatnak (Járdánháza, Domaháza, Csokvaokmány) vagy azért, mert ha felégetik a területet, akkor azt nem kell takarítani (Domaháza). Romákra Királdon utaltak (ahol pedig nem is él roma) valamint a domaházi erdész válaszadó, aki szerint, ha száraz a fa, azt már vihetik a cigányok, ezért nekik hasznos lehet a tűz.

A kutatás során arra is rákérdeztünk, hogy kik (mely szervek) vettek részt a tüzek oltásában az elmúlt években. A következő grafikon szemlélteti a válaszokat (több választ is meg lehetett adni).

9. ÁBRA. KIK VETTEK RÉSZT A TÜZEK OLTÁSÁBAN A VÁLASZADÓK SZERINT? (SZÁZALÉKBAN)

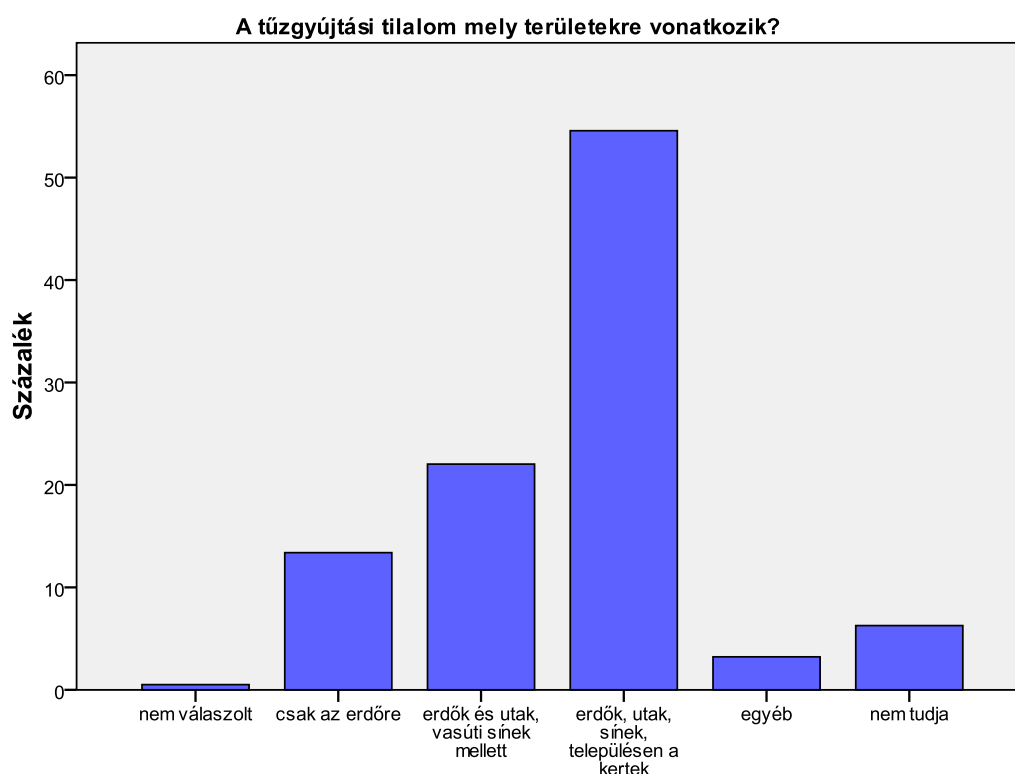

A vegetáció tüzek oltásában a kérdezettek tetemes része szerint részt vettek a tűzoltók (összességében 81%): csak Királd, Csokvaokmány és Szalonna válaszadói között fordult elő nagyobb arányban, hogy a kérdezett azt nyilatkozták, hogy nem vettek részt. Az, hogy a válaszadók szerint a közmunkásokat bevonják-e a tüzek oltásába, elég változatos képet mutat, összességében 25%-a a válaszadóknak gondolja ezt. Csernelyen a válaszadóknak csupán 6%-a, Domaházán pedig 45%-a gondolja azt, hogy részt vettek a közmunkások a tűzoltásban. Önkéntesek részvétele a tűzoltásban a járdánházai, domaházai, királdi és szalonnai almintákban fordul elő nagyobb arányban (53-72%), átlagosan a megkérdezettek 35%-a szerint szoktak ők is tüzet oltani. Ezek az adatok azt mutatják, hogy nem igazán vannak azzal

tisztában az emberek, hogy kik oltják a tüzet. Ha valaki maga is vagy az ismerősei közül valaki részt vett önkéntesként illetve közmunkásként az oltásban, akkor azok tudnak róla, de mások a falvakban nem.

Az erdőtüzek megelőzésének egyik eszköze a *tűzgyújtási tilalom*. Ennek tartalmát tekintve a legtöbb válaszadó minden településen és almintában azt gondolja, hogy nemcsak az erdők, utak, sínek melletti területek, de a települési kertek is tárgyai alapvetően és általában a tiltásnak (a megkérdezettek 55%-a ezt gondolja). Ezt az eredményt mutatjuk be a következő ábrán.

10. ÁBRA.

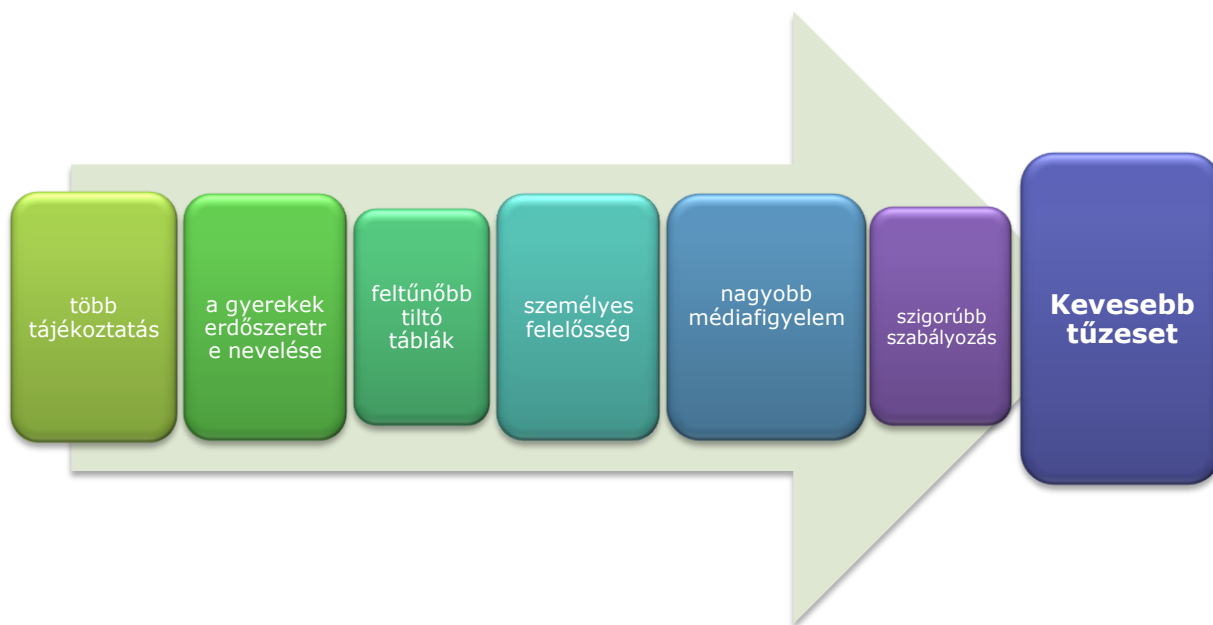
Járdánházán és Domaházán azoknak az aránya, akik szerint a tiltás minden területre vonatkozik, eléri a 70%-ot is. Legnagyobb százalékban a csokvaokmányi válaszadók találták el a helyes választ (43%).

Iskolai végzettséget tekintve leginkább a szakközépiskolai érettségivel és technikummal rendelkezők tudják helyesen a kérdés szabályozását és nagyobb arányban tudják jól a nem cigányok is.

Arra a kérdésre, hogy *van-e értelme a tűzgyújtási tilalomnak*, a legtöbb válaszadó mindenhol azt gondolja, hogy van, de szintén mindenhol akad 6-13 fő, aki azt gondolja, hogy nincs, mert úgyse tartják azt be.

Arra a kérdésre, hogy mégis *mit tartanának jó megoldásnak az erdőtüzek megelőzésében az emberek*, minden településen és a kontroll mintában is ugyanazok a válaszok merültek fel, csak kicsit más arányban. A lehetséges megoldásokat szemléltetjük a következő ábrán.

11. ÁBRA. AZ ERDŐTÜZEK CSÖKKENTÉSÉRE VONATKOZÓ ELKÉPZELÉSEK

Az egyik alapvető javaslat a több tájékoztatás, információ, több és feltűnőbb tiltó tábla - az egyetemi almintában pedig nagyobb médiafigyelem a témának.

A másik javaslati kör a szabályozás szigorítása, akár úgy, hogy egyáltalán ne lehessen erdőben tüzet rakni, másoknál épp ellenkezőleg: több tűzrakó hely kijelölése, és azok jobb felszerelése, vagy pedig a tűz-okozás büntetésének szigorítása és tényleges eljárás a tettesek ellen.

A harmadik javaslati típus az, hogy az embereknek maguknak kellene jobban odafigyelni, gondosabban eljárni. Sokan reménytelennek látják helyzetet és szerintük semmit nem lehet tenni- Királdon, Domaházán különösen nagy ezek aránya.

Sokan javasolják az ellenőrzés fokozását, tűzőrök, tűzfigyelők alkalmazását.

Egy-két helyen hangzik csak el a tűzpászták kialakításának, az erdők körbeszántásának szükségessége.

A gyerekek szocializációja, tőlük a gyufa elvétele, iskolai programok szervezése számukra ismét felmerülő megoldási javaslat - hogy szeressék meg az erdőt és akkor vigyázni fognak rá.

A kérdőívben kíváncsiak voltunk *az emberek erdőhasználati szokásaira valamint az erdőkkel kapcsolatos jogokról való ismereteikre is.*

Ennek mérésére a kérdőívben szerepelt egy fénykép (lásd alább, a box-ban a kérdőívbeli kérdéssel) egy erdőkezdemenyről, és kíváncsiak voltunk arra, hogy ezt mennyire tartják/látják valóban erdőkezdemenynek az emberek.

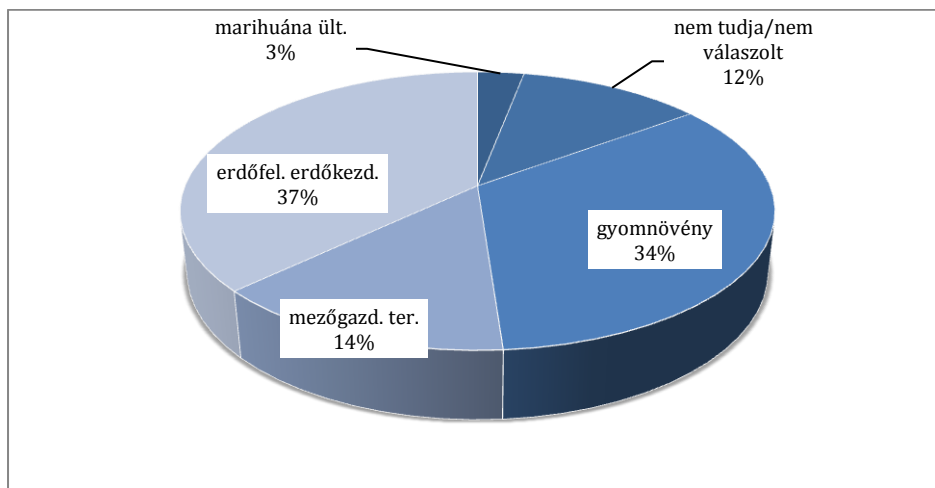
Az ezzel kapcsolatos válaszokat szemléltetjük a következő ábrán.

Mit lát a fenti képen, a magas erdő előtti területen? (Csak egy választ jelöljön meg!)

- 1 – marihuána ültetvényt
- 2 - gyomnövényt
- 3 – mezőgazdasági területet
- 4 - erdőfelújítást, erdőkezdemenyt

-
- 9 – nem tudja
 - 0 – nem válaszolt

12. ÁBRA. MIT LÁT A MELLÉKELT KÉPEN? (SZÁZALÉKBAN)

A válaszadók 37%-a a képet (helyesen) erdőkezdeménynek látta, egy tetemesebb hányad pedig (34%) gyomnövényes területnek. Ez azért gond, mert kutatásunk során általában is tapasztaltuk azt, hogy sokan nem tudják, hogy mi az erdőkezdemény és mi az, ami gazos terület, így feltételezhető, hogy a tüzek egy részének oka ez a fajta tájékozatlanság.

*„Az erdők tulajdonviszonyait sem ismerik az emberek...
Ha azonban nem is tudják, hogy kik a tulajdonosok, honnan tudhatnák az emberek, hogy kell-e engedélyt kérniük az erdő használatához...”
„Így nem csoda, hogy az erdőhasználati jogok körül is nagy a zavar.”*

Az erdők tulajdonviszonyait sem ismerik az emberek:

a teljes mintában 20% állította, hogy tudja, hogy kik

az erdőtulajdonosok a településük környékén és további 17%-uk részben tudta. Ez persze nem is csoda, hiszen a tulajdonviszonyok tényleg bonyolultak. Ha azonban nem is tudják, hogy kik a tulajdonosok, honnan tudhatnák az emberek, hogy kell-e engedélyt kérniük az erdő használatához (akár csak séta, kirándulás, akár gomba, csipke, és gallyszedés miatt).

Így nem csoda, hogy az erdőhasználati jogok körül is nagy a zavar. A két kontroll csoport tudta legnagyobb arányban jól, hogy magánerdőbe csak a tulajdonos engedélyével lehet bemenni (a válaszadók 59-67%-a) és hogy az állami erdőbe engedély nélkül is lehet sétálni, kirándulni (85-86%). A szuhogyi és putnoki válaszadók több, mint fele is jól tudja a magánerdőkre vonatkozó szabályokat, legkevésbé a csokvaokmányi válaszadók (17% válaszolt helyesen). Szintén a csokvaokmányiak, és rajtuk kívül a járdánházaiak, putnokiak és

domaházaiak hiszik legnagyobb arányban azt, hogy egyáltalán nem lehet bemenni – de nem csak a magánerdőkbe, hanem az állami erdőkbe se (10-13%-ban).

Azt, hogy a magánerdőkben engedéllyel lehet erdei terméket gyűjtögetni, az állami erdőkben pedig engedély nélkül is, de korlátozott mennyiségben, szintén a két kontroll alminta tudta jobban. A többi település közül a királdiak és csernelyiek voltak inkább tisztában az állami erdőkre vonatkozó szabályozással, a magánerdőkével pedig Domaháza, Járdánháza, Szuhogy (41-55%)

A romák egyes településeken jobban tisztában vannak a jogi helyzettel (Putnok, Szalonna, Domaháza), mint a nem romák. A többi helyen viszont mind azt nagyobb arányban gondolják, hogy egyáltalán nem lehet bemenni a magántulajdonú erdőkbe, mint azt, hogy szabadon be lehet. Az állami erdők kapcsán Szalonnán és Csernelyen kb. ugyanolyan mértékben jól tájékozottak a romák, mint a nem romák.

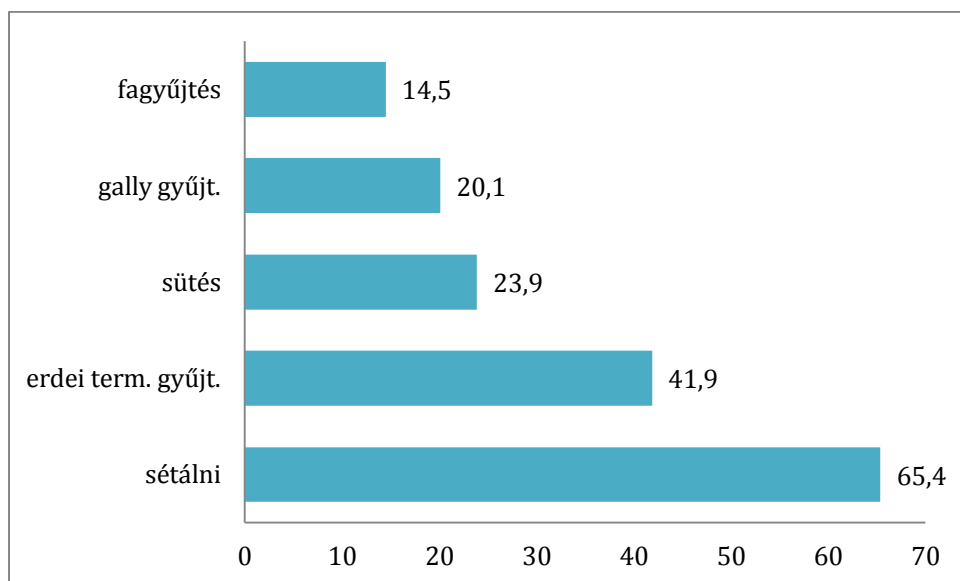
Azt, hogy magánerdőben csak engedéllyel szedhető gomba, egyéb erdei termék, sokkal nagyobb arányban tudják a cigányok Szuhogyon, Járdánházán és Domaházán valamint Csernelyen. Putnokon azonban azt hiszik, engedély nélkül is gyűjthetők az erdei termékek magánerdőben is.

A romák nagy többsége Járdánházán és Domaházán azt hiszi, állami erdőben is csak engedéllyel gyűjthető gomba, a putnokiak viszont arról nem tudnak, hogy mennyiségi korlátozás van az állami erdőkben. Szalonnán a nem cigányokéhoz hasonlóak a cigányok vélekedései a kérdések kapcsán.

Az erdőhasználat módjáról a települések igen vegyes képet mutatnak és abban is, hogy a romák szokásai mennyire térnek el a nem romákétól.

A következő grafikon az erre a kérdésre adott válaszokat mutatja be.

13. ÁBRA. A VÁLASZADÓ SZOKOTT-E AZ ERDŐKBEN...? „IGEN”-NEL VÁLASZOLÓK (SZÁZALÉKOS ADAT)

A grafikon alapján is elmondható, hogy akár tudják-e kié az erdő, akár nem és akár tudják-e hogy kell-e és mihez kell engedély az erdő használata kapcsán, úgy tűnik: a vizsgált területeken a többségnek élő, intenzív kapcsolata van a környékbeli erdőkkel – még ha ez kisebb mértékű is, mint a múltban volt.

Sétálni az erdőben nagy arányban szoktak a királdiak és a miskolci kistérségbeliek (mind nem roma válaszadóról van szó és 86-87%-uk válaszolta, hogy szokott), és szintén nagyobb arányban a putnoki válaszadók és a nem miskolci kistérségbeli egyetemi almintá válaszadói. A legtöbb helyen a cigányok sokkal kisebb arányban sétálgatnak az erdőben (csak a séta kedvéért) - kivéve Csernelyen.

Erdei terméket majd' mindenhol a romák gyűjtenek nagyobb arányban (Járdánházán és Domaházán 83-84%-uk, Putnokon 60%-uk). Csernelyen és Szuhogyon viszont inkább a nem cigányok gombásznak, gyűjtögetnek.

Gallyakat minden településen a romák gyűjtenek nagyobb számban, legtöbben Szuhogyon, Járdánházán és Domaházán (38-62%). A fagyűjtéséről mindenhol óvatosan fogalmaztak: kiemelkedő a domaházi romák 60%-a és a királdi nem cigányok 32%-a volt. A gallyak és fák szedése Csokvaokmányban és a két egyetemi almintában 10% alatti, az egész mintában átlagosan 14,5%.

A putnoki, járdánházi, domaházi és csernelyi cigányok gyakrabban sütögetnek az erdőben ezt, mint a nem cigányok - a többi településen azonban ez pont fordítva van. A két egyetemi almintá válaszadói, illetve Domaháza és Putnok válaszadói inkább üzik ezt a kikapcsolódást (majd' harmaduk), mint a többi település lakói.

Összefoglalásképpen a kérdőíves kutatás adatai alapján elmondhatjuk, hogy az emberek érzékelik, hogy B.-A.-Z. megyében komoly probléma a vegetációtűz, de sok részlet-kérdéssel nincsenek tisztában. Egyik legfontosabb ezek közül, hogy mekkora károkat okoznak a tüzek. Szinte fel sem merül bennük, hogy az államnak – és így áttételesen nekik maguknak - milyen költséggel járnak ezek. Az, hogy az állatvilágot érintő károokra nem gondolnak, vagy nem

„Összefoglalásképpen a kérdőíves kutatás adatai alapján elmondhatjuk, hogy az emberek érzékelik, hogy B.-A.-Z. megyében komoly probléma a vegetáció tűz, de sok részlet-kérdéssel nincsenek tisztában. Egyik legfontosabb ezek közül, hogy mekkora károkat okoznak a tüzek...”

Mindezt az emberekkel tudatni és tudatosítani kellene.”

tudják megítélni még a kisebb probléma, de sokan azt sem tudják, hogy a növényvilágban mekkora károkat keletkeznek: jellemzően csak az erdész tudja sorolni, hogy kiég a talajflóra, megsemmisül a humuszcéteg, elpusztulnak a rovarok, apróbb állatok, megfulladt a füstben a vaddisznó és hogy 74 millió kár esett egy négy napig tartó ózdi tűzben például illetve, hogy milliókba kerül az újra-csemetézés. Mindezt az emberekkel tudatni és tudatosítani kellene.

Azt se igen tudják az emberek, hogy kik vesznek részt az oltásban. A tüzek okait azonban meglehetősen jól ismerik és ehhez kapcsolódnak megoldási javaslataik is.

A vizsgált területen intenzív erdőhasználat van - igaz kissé rendezetlen jogi háttérrel. Ez utóbbin (is) lehetne javítani, harmonikusabb, mindkét félre nézve hasznos együttműködést és együttélést kialakítani a tulajdonosok (legyen az akár az állam) és a települési lakosok között (ehhez lásd részletebben a következő részben található intézkedési javaslatokat).

III. ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK ÉS INTÉZKEDÉSI JAVASLATOK

A tüzeket meg lehet közelíteni az erdő- és legelőtulajdonosok valamint a lakosság oldaláról, így az intézkedési javaslatok és összegzés is e két dimenzió mentén történik, megemlítve az összegzés végén a falopásokra vonatkozó észrevételeinket (hiszen az erdőtüzek és falopások sok esetben járnak együtt).

Az erdő- és legelőtulajdonosok oldaláról:

- Az erdők egy jelentős része magántulajdonban van. Az emberek kárpótlás alapján vették az erdőt, mert láttak benne fantáziát, de sokan csak kihasználják az erdőt, saját gyarapodásuk érdekében, nem fektetnek kellő energiát annak művelésébe.
- Nincsenek erdőbirtokosságok sem, nincsen megszervezve az erdők védelme, általában az állami erdők kivételével.
- Vannak olyanok is, akik bankhitel miatt vettek erdőt, jelzáloghitelt tudtak így szerezni és az erdő volt erre a fedezet – ezek az emberek sem gondozzák területüket.
- Az is gondot jelent, hogy az erdőtulajdonosok jó része nem helyi lakos, nem jelenik meg a területén, nem érhető el, nincsen jelen, így ha az ő területén van tűz, az gyakorlatilag senkit sem érdekel.
- Van, aki vadásztársaság tagja akart lenni, ezért vett erdőt. A helyi lakosok általában nagyon haragszanak emiatt, mert a vadászok sok esetben nem művelik az erdőt, nem tisztítják, csak vadásszák. Emellett nem teremtenek munkahelyet, lehetőségeket a helyi lakosoknak, akik ezt kellőképpen meg is hálálják: vagy bosszúból meggyújtják a területet, vagy csak egyszerűen, ha az a terület ég, nem tesznek semmit a tűz terjedésének megakadályozásában.
- A biztosítási csalás miatti öngyújtás valószínűsége kutatásunk alapján csekély, mivel már nem is kötnek biztosítást a múltbeli visszaélések miatt a biztosítók, illetve olyan magas lenne a biztosítás díja, ami miatt nem éri meg azt megkötni.
- A tulajdonosnak érdekében állhat az erdőtűz amiatt is, hogy a sérült, lopáskáros erdőre letermelési engedélyt lehet kapni (érdekes, hogy a tüzek legnagyobb része valóban a magánerdőkben történik).
- Sok az osztatlan közös tulajdonban álló erdő, némelyikben nem is folyik erdőgazdálkodás. Többen megkísérelték már, hogy tömbösítéssel, cserével rendezzék a helyzetet - eddig eredménytelenül. Ez a rendezetlen jogi helyzet is eredményezheti,

hogy a területeken nem érdemes erdőgazdálkodást folytatni és ez a rendezetlenség komoly veszélyforrás az erdőtüzek terjedésében is.

- Az osztatlan közös tulajdonból fakadóan erdőhasználati konfliktusok is vannak: az egyik használó lezárhatja sorompóval, betontömbbel, lyukak ásásával a területére vezető utat, amivel akadályoz más tulajdonosokat is az ő saját területükre való eljutásban.
- Az osztatlan közös tulajdon nem motivál a figyelmességre, gondosságra. Mindenki hárítja a felelősséget, nem épít tűzpásztát. Az önkéntes tűzoltók, akik ott vannak minden esetnél, kevés támogatásért cserébe még hatékonyabban tudnának dolgozni. Erre az anyagi támogatásra kellene ösztönözni a tulajdonosokat.
- Mivel a földek, erdők tulajdonosai többnyire csak a saját részükkel foglalkoznak, jobban számon kellene kérni és szankcionálni az ő felelőtlenségüket is. Ebbe bele tartozik az állam is.
- Azok a földtulajdonosok, akik nem rendelkeznek állatállománnyal, nem legeltetnek, és nem is kell takarmányról gondoskodniuk, ezért nem is kaszálnak. Ha mégis szeretnének támogatást kapni gyepterületük után, ők a terület rendbetételének legkisebb költséggel járó módját választják: felgyújtják.
- A földtulajdonosokat a helyszínen ellenőrizni kellene, hiszen sok esetben ez az államnak is felesleges pénzkidadás, és nemhogy nem történik értékteremtő gazdálkodás, hanem a „gyufával gazdálkodók” által okozott tüzek az erdőkben kárt tesznek. Ha valakinek a területén volt szárazfű tűz az utóbbi években rendszeresen, annak a támogatását vissza kellene vonni.
- Sok problémát jelent a tulajdonos kilétének a kiderítése, erről sincsen egy egységes, elérhető nyilvántartás. A szakszerű és gyors beavatkozásnak ez is akadálya.
- A tulajdonost érdekeltté kellene tenni a megelőzésben és a terület őrzésben is részt kellene vennie.
- A települések vonatkozásában a gazdátlan, vagy a tulajdonos, illetőleg a bérlő által elhanyagolt műveletlen, elgazosodott földeken és erdőterületeken keletkezett tarló és avar tüzeket csak úgy lehet megakadályozni, ha biztosítva van a földterületek rendszeres kaszálása, művelése, legeltetése, tisztán tartása.
- A föld- és erdőtulajdonosokat fel kell világosítani a tulajdonjoggal járó kötelezettségekről is. Arról, hogy hogyan kell rendben tartani területüket, a tűzpásztá

fontosságáról, a másik tulajdonának tiszteletéről. Azt is tisztába kellene tenni, hogy ha ezeket nem tartják be, akkor komoly szankció jár (vagy legalábbis kellene járnia).

- Az erdőtulajdonos és a lakosság közti harmonikus viszony megeremtése, visszaállítása fontos lenne. A magántulajdon szent, de jó lenne, ha legalább az állami erdők újra lehetővé tennék, hogy családoknak bizonyos területeket megkapjanak tisztításra, felügyelet mellett - mégha ez nem rentábilis is. Ha ez párosul energiahatékonysági beruházásokkal, brikettálással, még nagyobb hatásfokúvá válhat, és nem csak az erdők állapotát érintő javulás érhető el.
- Egyes föld- és erdőtulajdonosok rendszeresen tesznek feljelentést ismeretlen tettes ellen. A falusiak sok helyen tudják is, ki a gyújtogató, de ellene nem vall senki sem - kerülnek a konfliktust. Így ezek az ügyek sajnos eredménytelenül zárulnak.
- Bizonyos csapdahelyzetet rejt, hogy kapjanak-e a tulajdonosok támogatást a leégett erdők újratelepítésére. A rosszhiszemű tulajdonost csak serkentené a visszaélésekre, ha vannak ilyen támogatások, viszont a jóhiszemű, más miatt tűzkárt szenvedett tulajdonosokat hozná hátrányos helyzetben, ha nem léteznek ezek a támogatások. Mindenesetre, érdemes átgondolni az erdőtelepítések támogatási rendszerét.
- Kutatásunk alapján megerősítést nyert, hogy a 2009. évi XXXVII – es törvény (Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról) számos olyan intézkedést, felállítandó szervezetet tartalmaz (pld. erdővédelmi szolgálat), ami nagyon jó lenne valóban az erdő- és tüzek megelőzésében, de sajnos anyagi okok miatt több eleme nem valósul meg a gyakorlatban, pld. nem állították fel a jogszerűen gazdálkodó, hatósági munkát ellátni képes erdővédelmi rendszert.
- A fakitermelés után maradt fahulladék pedig pocsékba megy, azaz kitermelés után a megmaradt hulladékot általában elégetik, pedig ez olyan fa, ami elvileg hasznosítható. Az erdőbirtokosnak azonban egyszerűbb a fahulladékot elégetni, mert feladata, hogy újratelepítés időben megtörténjen. Kevés az ideje arra, hogy megvárja, amíg ezt az emberek, rászorulóknak elvigyék. Több időt kellene hagyni a kitermelés és újratelepítési kötelezettség között.

A lakosság oldaláról:

- Az emberek érzékelik, hogy B.-A.-Z. megyében komoly probléma a vegetációtűz, de sok részlet-kérdéssel nincsenek tisztában.

- Egyik legfontosabb ezek közül, hogy mekkora károkat okoznak a tüzek. Szinte fel sem merül bennük, hogy az államnak – és így áttételesen nekik maguknak - milyen költséggel járnak ezek. Az, hogy az állatvilágot érintő károokra nem gondolnak, vagy nem tudják megítélni még a kisebb probléma, de sokan azt sem tudják, hogy a növényvilágban mekkora károk keletkeznek. Mindezt az emberekkel tudatni és tudatosítani kellene, akár úgy is, hogy elpusztult állatok képeit vagy a károk nagyságát felidézzük ismertető, bemutatók alkalmával.
- Kutatásunk során az is kiderült, hogy elég nagy a zavar az emberek fejében az erdők tulajdonosi helyzetéről. Nem tudják, hogy be lehet-e menni magánerdőbe vagy sem, illetve elmondják például, hogy nem lehet ott szabadon gyűjtögetni ezt-azt, de valaki végül mégiscsak megteszi.
- A lakosság csekély mértékben van tisztában az égetés és az oltás szabályaival. Kivételt képeznek az olyan falvak, ahol a település 50-60 százaléka erdő, abból élnek az ott lakó emberek. Más településen, ahol hagyományai nem igazán vannak a mezőgazdasági tevékenységnek, az emberek nem túl tájékozottak és a tüzek oltásába sem igazán bevonhatóak.
- A legeltetett területek kora tavaszi égetése az állattartók érdeke, hiszen így a hamarosan kisarjadó fűvet kényelmesebben legelik az állatok, mintha bozótos területen kellene az „ízletes fűszálakat kiválogatni”.
- A tűzgyújtási tilalomról értesülnek az emberek, a helyi sajtóból, TV-ből, hirdetményekből. Soka nem veszik azonban komolyan és nagy a zűrzavar az emberek fejében azzal kapcsolatosan, hogy mire is vonatkozik pontosan.
- A tűzgyújtási tilalom meghirdetése is okozhat problémákat: vagy túl hamar hirdetik meg, vagy túl sokáig van érvényben, akkor is amikor az már nem indokolt.
- Az erdőtüzek megelőzése érdekében az önkormányzat sok helyen már tett lépéseket. A helyi tévékben voltak magazin jellegű műsor-sorozatok a tüzek okairól és káros hatásairól (biológus és tűzoltó parancsnok meghívottak beszéltek). A tűzoltóság által készített anyagokat pedig az iskolákban adták közre, osztályfőnöki óra keretében. Néhány helyen azonban beszámoltak róla, hogy ez éppen ellenkező hatást váltott ki: éppenhogy növelte a tüzek számát a településen, hiszen ami tilos, az mindig izgalmas.
- Az erdőtűz kialakulásának esélye attól is függ, hogy milyen messze van az erdő a településtől, „sokat kell-e biciklizni odáig a rossz földúton”- ahogyan az egyik

megkérdezett szakértő fogalmaz. Így több helyen nem telepítik vissza az erdőt a falvak környékére, hanem inkább távolabb – éppen ebből a megfontolásból.

- Sokszor az emberek bosszúból is gyújtogatnak, ha az erdészet valakit megfog, vagy razzia van, vagy ha a természetvédelmi őr valakit megállít – ezt követően szaporodik a tüzesetek száma.
- A károkozókkal szembeni, precedens értékű fellépésre is szükség lenne válaszadóink szerint.
- A lakosság elöregedése is hozzájárult ahhoz, hogy a területek parlagon maradjanak. Az így műveletlen, gondozatlan terület önmagában is sokkal tűzveszélyesebb, mint a megművelt, tisztított.
- Az emberek egy része eléggé közömbös akkor, ha tüzet lát: elmondásuk szerint, ha nem érdekelt a tűzben (azaz nem az ő területe ég vagy nem érinti a tűz az ő portáját) nem tesz semmit, nem szól senkinek.
- Interjúalanyunk szerint piromán emberek is vannak mindenhol, akik pld. mennek kifelé a szőlőhelyre és eldobják a gyufát, a rendőrség pedig nem keresi a tettest.
- Több településen van mezőőr, neki kellene jelentenie, hogy kik vannak a területen, de olyan is van, hogy a mezőőr összejátszik a fatolvajokkal, tűzgyújtókkal, vagy csak egyszerűen fél és nem jelent.
- Sajnos az is gond, hogy régen bányászatból, erdészetből, iparból éltek az emberek, most meg nincsen semmi: a fiataloknak nincsenek céljaik, nincsen előttük egy normarendszer, egy megfelelő jövőkép - vélik az informátorok - így sokan csak úgy, unalom-űzésből gyújtogatnak, aztán, ha jön a tűzoltóság, legalább történik valami a faluban.
- Gyakori a szénabálák felgyújtása is, heccből, szórakozásból (majd ez átkerül más területekre) - ez is a fiatal suhancokra jellemző.
- Több településen is jelezték, hogy általában a fiatalok gyújtogatnak. Ebben az esetben a megelőzés útja az értelmes szabadidő-eltöltési lehetőségek biztosítása, illetve az erre való (re)szocializáció és a természettel való kapcsolat kiépítése illetve ennek visszaállítása. Ezek komplex feladatok, elsősorban az iskolák, illetve civil szervezetek indíthatnak programokat, teremthetnek lehetőségeket.
- Fontos lenne a mezőőr, vadőr, településőr akkor lehetne megállítani a tüzeket és lopásokat.

- Nagyobb együttműködésre lenne szükség a települési szereplők, illetve a települések között, főként a tapasztalatok megosztásában, a jó gyakorlatok átvételében.
- Mindenhol kellene szakszerűen tűzpásztákat kialakítani illetve felügyelet mellett, szakszerűen, tervezett égetni a tarlót.
- Az eljárásindításnál a rendőrségnek tudnia kellene a tűzről a tűzoltóságtól. Sokszor kimennek, de nem indítanak vizsgálatot, feljelentést, mert ha a rendőrségnek nem jelentik, a kezük meg van kötve a büntetőeljárásban. Ehhez a tűzoltó által megállapított információra lenne szükség.
- Jogrendünkben új jogintézmény a mediálás. (Lásd a 2002. évi LV-es törvény a közvetítői tevékenységről). Ennek igénybevétele, alkalmazása nagyon eredményes a bűnmegelőzés szempontjából - indokolt lehet alkalmazása az erdőtüzek esetén is.
- A felügyelet nélkül maradó közmunkások, akik az út menti árok kaszálását kapják feladatul, inkább meggyújtják a területet, mert ez számukra kényelmesebb. Azonban a tüzet eloltani, megfékezni nem mindig képesek, hiszen nincsenek ellátva erre alkalmas eszközökkel. Így a tűz tovább halad a szomszédos gyeperdő felé.
- A közmunkásoknak is tűzvédelmi képzést kellene adni.
- A közmunkások a megelőző tűzfigyelő szolgálatban is alkalmazni is lehetne, valamint a tényleges tűzoltásban is tudnának segíteni.
- A tüzek sokszor együtt járnak a falopásokkal, ezért erre is érdemes kitérünk - annyit megjegyezve, hogy a falopások érezhetően visszaszorultak a településeken az utóbbi évek jogi szigorításának köszönhetően.
- A falopások egy része megélhetési lopás.
- Egyesek a visszaéléseiket könnyen rá tudják fogni a cigányokra (ózdai, sáti esetek), illetve szervezett bűnözés tud ehhez kapcsolódni (farkaslyuki kamionok). A visszaélések ráadásul nem csak magának a fának a lopását jelentik, hanem egyéb, téli tüzelő biztosításához kapcsolódó dolgot (pl. önkormányzattól kapott tüzelő eladása, a bezárt bánya dézsmálása, stb).
- Az évek során a falopásnak igen kifinomult módszerei alakultak ki azonban: szamaraskocsi, kistehergépkocsi, a kézfűrész mellett a láncfűrész is megjelenik az eszköztárban, illetve szakaszonként, szisztematikusan történik a fakivágás és elszállítás illetve értékesítés folyamata.

- Több esetben ez a tevékenység gyerekek bevonásával zajlik az éjszaka leple alatt, majd hajnalban újabb körben gyűjtve össze a fát.
- A falopásokat és tűzkárokat megelőző intézkedések között voltak a következők is néhány településen: 24 órás sorompós védelem a veszélyeztetett erdőterületeken, utcai kamerák felszerelése, hídfelbontások és útakadályok létesítése, falopásra alkalmas gépjárművel kivonása a forgalomból.
- Az illegális fakitermelés ellen több önkormányzat úgy próbál védekezni, hogy szociális tüzelő juttatást és Távhő hozzájárulást ad a rászorulóknak. Ebből azonban számos esetben visszaélések lettek, mint ahogyan a tanulmányban ezt részletesen kifejtettük.
- A falopások megelőzése érdekében az is jó lenne, ha az erdőtulajdonosok fokoznák a jelenlétüket területükön, hiszen sokan évekig nem járnak ki azokra.
- Az is előfordul, hogy a tulajdonos maga vágatja ki illegálisan az erdőt, úgy tesz, mintha falopás lenne, megbíz ezzel valaki, majd fizet neki valamennyit és az erdőt teljességgel letermeli.
- Az is gond, hogy 47 ezer Ft segélyből nem lehet megélni, több településen a kisebbségi önkormányzat emberei nem tudják elérni, hogy az erdőkből a gallyakat vagy elszáradt ágakat legalább össze lehessen szedni a romáknak: a falopások miatt a tulajdonosok nem állnak szóba vele.
- A településeken élők elmondják, hogy sok esetben a falopás és tűzgyújtás együtt jár: felgyújtják az erdőt, amit így utána „ki lehet már termelni”, mivel sérül a tűzben.

Általános összegzésként is megállapítható, hogy a vizsgált területeken jellemzően intenzív erdőhasználat van - rendezetlen jogi háttérrel. Ez utóbbin (is) lehetne javítani: harmonikusabb, mindkét félre nézve hasznos együttműködést és együttélést kialakítani a tulajdonosok (legyen az akár az állam) és a települési lakosok között.

Az erdőtüzek okai változatosak. Van, amelyiket érdek vezérel, van, ahol tudáselemek (hiánya) és mindenhol értékdöntések állnak mögöttük. A megelőzésre tett javaslatok egy része túlmegy az erdészeti hatóság hatáskörén, de mivel a probléma komplex, a megoldásnak is annak kell lennie.

MELLÉKLETEK

MELLÉKLET 1. INTERJÚVÁZLATOK

Interjúvázlat erdőgazdálkodókkal

1. Mekkora erdőterületen gazdálkodik, milyen idős és milyen faösszetételű erdők ezek?
2. Melyik hajt hasznát ezek közül, hogyan?
3. Hogy történik az erdő-tisztítás?
4. Járnak-e emberek ezekben az erdőben, milyen céllal? Van-e ebből konfliktus, milyen? (kirándulók, gombászók, falópók, stb.)
5. Az elmúlt két évben (2011, 2012) hány tüzeset történt ezekben az erdőkben?

Az alábbi kérdéseken tüzenként végigmenni:

6. Hogyan értesült a tüzről, ki észlelte a tüzet, hogyan történt az oltás? (mindegyik tüzeset külön-külön)
7. Mekkora kár keletkezett- mekkora területen?
8. Milyen negatív és milyen pozitív hatásai voltak ezeknek a tüzeknek?
9. Tudja-e a tűz okát (esetleg feltételezés szintjén)?
10. Milyen kompenzáció történt (biztosítása volt-e, újratelepítés támogatása, egyéb)?
11. Mi történt azóta az érintett területeken (pl. ki kellett vágni és újratelepíteni, vagy..)?

Ismét általános kérdések

12. Az erdőkre vonatkozó szabályozásokkal egyet ért-e, esetleg miben javasolna változtatást?
13. Mit tenne az erdőtüzek megelőzése érdekében?
14. Mit javasolna a falopások megelőzése érdekében?

Interjúvázlat

(településenként 4-5 interjú)

Kulcsemberekkel (polgármester, jegyző, CKÖ képviselő, polgárőrség, önkéntes, aki a tűzoltásban benne volt)

- milyen erdők vannak a környéken (kor, faösszetétel)
- kik a tulajdonosok (helyi- idegen)
- ki-mire használja az erdőket (folyik-e erdőgazdálkodás, gyűjtenek gallyat, stb.)
- vannak-e konfliktusok az erdőhasználatban?
- járnak-e idegenek az erdőkben (kik? pl. kirándulók)
- volt-e jogi eset az erdő kapcsán? mi?
- mennyi erdőtűz volt 2011-ben, 2012-ben?
- mi volt az oka? (pletyka, feltevés)
- ki értesítette a tűzoltókat?
- segítettek-e mások az oltásban, kik, hogyan?
- az erdőtűz kinek, milyen kárt/ előnyt jelent?
- milyen kompenzáció történt a leégett területen (biztosítás, újratelepítés, egyéb)?
- mi történt azóta a leégett területeken? (vágás, újratelepítés, egyéb)?
- honnan értesülnek a tűzgyújtási tilalmakról az emberek? betartják-e a tűzgyújtási tilalmakat? (mennyit égetnek szabálytalanul, össze-vissza, milyen tűzgyújtási szokásaik vannak?) - a helyi lakosság szokásainak kiderítése
- mit lehetne tenni az erdőtüzek megelőzése érdekében?
- mit lehetne tenni a falopások megelőzése érdekében?

Interjúvázlat
Katasztrófavédelem, tűzoltóság, erdészet szakembereivel
(2011, 2012-es tüzesetek)

BAZ megyei katasztrófavédelem

Tűzoltóságok:

- Kazincbarcika: Edelény
- Szendrő: Szendrő, Szendrőlád
- Ózd: Ózd, Borsodnádásd, Arló, Farkaslyuk, Kelemér, Sajómercse, Sáta

Erdészet:

- BAZ megyei erdészet: Edelény, Szendrő, Szendrőlád, Kelemér, Sajómercse, Sáta
- Heves megyei erdészet: Ózd, Borsodnádásd, Arló, Farkaslyuk

1. Mekkora erdőterületek tartoznak a Hatósághoz? Milyen összetételű, korú, kiterjedésű?
2. Köztudott, hogy a BAZ megyei településeken sok az erdőtüz. Ön szerint mi ennek az oka? Mennyire magyarázható ez a faállománnyal, földrajzi, éghajlati adottságokkal, vagy a lakosság magatartásával, összetételével?
3. Az Önökhöz tartozó érintett települések (lásd fent) erdőtüzeivel kapcsolatosan (2011, 2012) szeretnénk néhány kérdést feltenni:
 - a. Van-e valamilyen közös vonása az érintett településeken tapasztalt tüzeknek? Van-e olyan település, ami eltér a többitől? (lakosság összetétele, hozzáállása, természeti adottságok miatt, egyéb)?
 - b. Mekkora károk keletkeztek az érintett településeken az utóbbi két évben?
 - c. Mi lehetett a tüzek oka (feltételezés szintjén és hivatalosan)?
 - d. Mennyire tartja hatékonynak a tűzoltók munkáját a tüzek oltásában az érintett településeken?
 - e. Mi történt azóta az érintett területeken (pl. ki kellett vágni és újraterülpíteni, vagy)?
 - f. Történt-e kompenzáció a tüzesetek óta (pld. biztosítás, újraterülpítési támogatás, egyéb)?
4. Az erdőkre (Tűzoltóknak, katasztrófavédőknek: a tűzgyújtás szabályozására) vonatkozó szabályozásokkal egyet ért-e, esetleg miben javasolna változtatást?
5. Mit tenne az erdőtüzek megelőzése érdekében? (mennyire tartja hatékonynak a tűzgyújtási tilalomra vonatkozó lakossági tájékoztatást, a lakosság mennyire van tisztában az égetés, oltás szabályaival, a hatóságok mennyire végzik általában hatékonyan a munkájukat?)
6. Mit javasolna a falopások megelőzése érdekében?

Interjúvázlat

(településenként 10-15 interjú)

Helyi lakosokkal

Megmutatjuk a képet a térdig érő, embermagasságú és a teljes erdőről, mezőgazdasági területről és mindegyiknél kérdezzük ugyanazt a kérdéssort:

1. kép (erdőkezdemény)

- van-e ilyen terület a falu körül?
- tudja-e, hogy kié, be szabad-e bemenni, használni?
- használható-e valamire (erdei termékgyűjtés, egyebek, de mondja meg, konkrétan, mire, ő használja-e)?
- volt-e az elmúlt évben (2011) tűz benne?
- hány tűz volt?
- tudja-e, hogy mik, kik okozták a tüzeket?
- hogyan és kik oltották el a tüzeket, ki hívta a tűzoltókat, mennyi idő alatt értek ki? milyen hatékonyan végezték a munkát?

2. kép (növevénykérdő)

- van-e ilyen terület a falu körül?
- tudja-e, hogy kié, be szabad-e bemenni, használni?
- használható-e valamire (erdei termékgyűjtés, egyebek, de mondja meg, konkrétan, mire, ő használja-e)?
- volt-e az elmúlt évben (2011) tűz benne?
- hány tűz volt?
- tudja-e, hogy mik, kik okozták a tüzeket?
- hogyan és kik oltották el a tüzeket, ki hívta a tűzoltókat, mennyi idő alatt értek ki? milyen hatékonyan végezték a munkát?

3. kép (erdő)

- van-e ilyen terület a falu körül?
- tudja-e, hogy kié, be szabad-e bemenni, használni?
- használható-e valamire (erdei termékgyűjtés, egyebek, de mondja meg, konkrétan, mire, ő használja-e)?
- volt-e az elmúlt évben (2011) tűz benne?
- hány tűz volt?
- tudja-e, hogy mik, kik okozták a tüzeket?
- hogyan és kik oltották el a tüzeket, ki hívta a tűzoltókat, mennyi idő alatt értek ki? milyen hatékonyan végezték a munkát?

4. kép (mezőgazdasági terület)

- van-e ilyen terület a falu körül?

- tudja-e, hogy kié, be szabad-e bemenni, használni?

- használható-e valamire (erdei termékgyűjtés, egyebek, de mondja meg, konkrétan, mire, ő használja-e)?

- volt-e az elmúlt évben (2011) tűz benne?

- hány tűz volt?

- tudja-e, hogy mik, kik okozták a tüzeket?

- hogyan és kik oltották el a tüzeket, ki hívta a tűzoltókat, mennyi idő alatt értek ki? milyen hatékonyan végezték a munkát?

Általános kérdések:

- mik a hasznai egy ilyen tűznek?

- miért káros, veszélyes egy ilyen tűz?

- mit tesz, ha tüzet észlel?

- mit tud a tűzgyújtási tilalomról*? Mikor, hol érvényes általában, ki rendeli el, szabad-e és hol ilyenkor tüzet gyújtani? (pld. saját kertjében lehet-e ilyenkor égetni)

- mi lehet annak az oka, hogy ilyen elrendelnek, van-e ennek értelme?

- mit szokott tenni a kertjében, nyaralójában a zöldhulladékkal? (avarral is, vagy növényi hulladékkal)

- ha elégeti, mikor, hogyan, milyen körülmények között?

- hogyan szokta eloltatni, mivel?

- mit lehetne tenni az erdőtüzek megelőzése érdekében?

Köszönjük a válaszadást!

MELLÉKLET 2. KÉRDŐÍV

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar Szociológiai Intézet

AZ ERDŐTÜZEK OKAINAK SZOCIOLÓGIAI VIZSGÁLATA B.-A.-Z. MEGYÉBEN 2012.

KÉRDŐÍV

Tisztelt Asszonyom, Uram, kedves Hallgatóink!

A Miskolci Egyetem Szociológiai Intézete kutatást folytat az Erdészeti Igazgatóság megbízásából. A kutatás célja a megyei erdőtüzek szociológiai hátterének vizsgálata. A kérdőív kitöltése kb. 10 percet vesz igénybe.

A válaszadás önkéntes, az adatokat csak statisztikai összesítések formájában használjuk fel.

Köszönjük együttműködését!

A kérdező neve:

A település neve:

A kérdezés dátuma: 2012.

A válaszadás önkéntes!

I. SZOCIO-DEMOGRÁFIAI ADATOK

1. A kérdezett neme:

1 – férfi

2 – nő

9 – nem tudja

0 – nem válaszolt

2. A kérdezett életkora (2012. szeptember 30-án betöltött):

.....

9 – nem tudja

0 – nem válaszolt

3. A kérdezett családi állapota:

1 – sosem volt házas, egyedül él

2 – házas

3 – elvált

4 – élettársi kapcsolatban él (de nem házas)

5 – özvegy

9 – nem tudja

0 – nem válaszolt

4. Milyen nemzetiségűnek/etnikai kötődésűnek vallja Ön magát? (Több választ is megjelölhet!)

1 – magyar

2 – roma

3 – német

4 – szlovák

5 – egyéb, éspedig:

9 – nem tudja

0 – nem válaszolt

5. Mi a legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?

1 – 8 osztály alatt

2 – befejezett 8 osztály

3 – szakmunkásképző, szakiskola

4 – szakközépiskolai érettségi

5 – gimnáziumi érettségi

6 – technikum

7 – főiskola

8 – egyetem

9 – nem tudja

0 – nem válaszolt

6. Mi a foglalkozása jelenleg? (Ha egyetemista, akkor hagyja üresen! Ha munkanélküli jelenleg, kérjük, azt írja be!)

.....

7. Egyetemi kérdés esetén kitöltendő! (egyéb esetben üresen hagyni!)
Melyik településen lakik? (Kollégistáknak kérjük azt beírni, ahol a családjuk él!)

.....

II. FŐKÉRDÉSEK

8. Mennyire tartja magát tájékozottnak tűzvédelmi kérdésekben (tűzesetek megelőzésében, a tűzoltás általános szabályait illetően)? Jelölje be az alábbi skálán (1- egyáltalán nem.....10-nagyon tájékozott)!

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. Mennyire tartja általában a magyar embereket tájékozottnak tűzvédelmi kérdésekben (tűzesetek megelőzésében, a tűzoltás általános szabályait illetően)? Jelölje be az alábbi skálán (1- egyáltalán nem.....10-nagyon tájékozott)!

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10. Honnan van ismerete tűzvédelmi kérdésekben? (Több választ is megjelölhet!)

- 1 – tapasztalat (saját élmény)
- 2 – ismerősök, barátok, családok elbeszélése alapján
- 3 – sajtóból, televízióból, rádióból
- 4 – egyéb, éspedig:.....

9 – nem tudja
0 – nem válaszolt

11. Tudja-e, hogy kik az erdőtulajdonosok a településen, a település környékén, ahol lakik (Egyetemisták: ha nem ott él, mert kollégista, vagy albérletben lakik, akkor ott, ahol a szülei élnek)?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 3 – részben

9 – nem tudja
0 – nem válaszolt

12. Volt-e az elmúlt két évben (2010-től mostanáig) vegetációtűz (tarlóégetés, avartűz, erdőtüz) a településen, ahol él? (Egyetemisták: ha nem ott él, mert kollégista, vagy albérletben lakik, akkor ott, ahol a szülei élnek)

- 1 – igen
- 2 – nem (menjen a 16-os kérdésre!)

9 – nem tudja
0 – nem válaszolt

13. Ha igen, kik vettek részt az oltásban? (Több választ is megjelölhet!)

- 1 – tűzoltóság

2 – közmunkások

3 – önkéntesek

4 – egyéb, és pedig:.....

9 – nem tudja

0 – nem válaszolt

14. Mi volt a tűz/tüzek oka (ha csak feltételezés, azt is fogalmazza meg)?

.....

.....

.....

15. Az elmúlt egy évben (2011-től mostanáig) a vegetáció tüzek okoztak-e kárt és ha igen, mekkorát a településen?

Kinek, miben tett kárt?	Tegyen X-et, ha keletkezett kár!	Ha keletkezett kár, milyen összegű kár keletkezett (kb.)? Karikázza be a megfelelőt!
A tulajdonos számára		a, 100 ezer Ft alatti b, 100 ezer- 500 ezer Ft közötti c, 500 ezer – 1 millió Ft közötti d, 1 millió Ft – 2 millió Ft közötti e, 2 millió Ft feletti f, pénzben nem mérhető, „eszmei” kár keletkeztetett g, nem tudja
Az állam számára		a, 100 ezer Ft alatti b, 100 ezer- 500 ezer Ft közötti c, 500 ezer – 1 millió Ft közötti d, 1 millió Ft – 2 millió Ft közötti e, 2 millió Ft feletti f, pénzben nem mérhető, „eszmei” kár keletkeztetett g, nem tudja
Az állatvilágban		a, 100 ezer Ft alatti b, 100 ezer- 500 ezer Ft közötti c, 500 ezer – 1 millió Ft közötti d, 1 millió Ft – 2 millió Ft közötti

		e, 2 millió Ft feletti f, pénzben nem mérhető, „eszmei” kár keletkezett g, nem tudja
A növényvilágban (aljnövényzet, gomba, fák)		a, 100 ezer Ft alatti b, 100 ezer- 500 ezer Ft közötti c, 500 ezer – 1 millió Ft közötti d, 1 millió Ft – 2 millió Ft közötti e, 2 millió Ft feletti f, pénzben nem mérhető, „eszmei” kár keletkezett g, nem tudja
egyéb kár, éspedig:.....		a, 100 ezer Ft alatti b, 100 ezer- 500 ezer Ft közötti c, 500 ezer – 1 millió Ft közötti d, 1 millió Ft – 2 millió Ft közötti e, 2 millió Ft feletti f, pénzben nem mérhető, „eszmei” kár keletkezett g, nem tudja

16. Jelentettek-e hasznát bárkinek az említett tüzek? (kinek, mit?) Ha nem, menjen a 17-es kérdésre!

.....
.....
.....

17. Be lehet-e menni (pld. kirándulni, sétálni, túrázni) olyan erdőbe, ami magántulajdonú?

- 1 –igen, a tulajdonos engedélyével
- 2 –igen, engedélykérés nélkül is
- 3 – egyáltalán nem lehet bemenni

9 – nem tudja
0 – nem válaszolt

18. Be lehet-e menni olyan erdőbe (pld. kirándulni, sétálni, túrázni), ami állami tulajdonú?

- 1 –igen, a tulajdonos engedélyével
- 2 –igen, engedélykérés nélkül is
- 3 – egyáltalán nem lehet bemenni

9 – nem tudja
0 – nem válaszolt

19. Lehet-e szabadon gombászni, gyűjtögetni magánerdőben?

- 1 –igen, de kizárólag a tulajdonos engedélyével
- 2 –igen, engedélykérés nélkül is, de csak korlátozott mennyiséget szabad leszedni, gyűjteni
- 3 – igen, engedélykérés nélkül is, korlátlan mennyiségben lehet gyűjtögetni

9 – nem tudja
0 – nem válaszolt

20. Lehet-e szabadon gombászni, gyűjtögetni olyan erdőben, ami állami tulajdonú?

- 1 –igen, de kizárólag a tulajdonos engedélyével
- 2 –igen, engedélykérés nélkül is, de csak korlátozott mennyiséget szabad leszedni, gyűjteni
- 3 – igen, engedélykérés nélkül is, korlátlan mennyiségben lehet gyűjtögetni

9 – nem tudja
0 – nem válaszolt

21. A válaszadó szokott-e az erdőkben...? (Karikázza be soronként a megfelelő választ!)

Tevékenység			
sétálni	1 – szokta végezni	2 – nem szokta végezni	9 – nem tudja/nem válaszolt
erdei terméket gyűjteni	1 – szokta végezni	2 – nem szokta végezni	9 – nem tudja/nem válaszolt
gallyakat gyűjteni	1 – szokta végezni	2 – nem szokta végezni	9 – nem tudja/nem válaszolt
a gallyak mellett fát gyűjteni	1 – szokta végezni	2 – nem szokta végezni	9 – nem tudja/nem válaszolt
szalonnát vagy mást sütni	1 – szokta végezni	2 – nem szokta végezni	9 – nem tudja/nem válaszolt

22. A tűzgyújtási tilalom mely területekre vonatkozik? (Egy választ jelöljön meg!)

- 1 – csak az erdőkre
- 2 – erdők és utak, vasúti sínek melletti területek
- 3 – erdők, utak, településen a kertek

4 – ————— egyéb, ————— éspedig:

.....

9 – nem tudja
0 – nem válaszolt

23. Van-e értelme (s ha igen, mi, ha nem, miért nincs értelme) a tűzgyújtási tilalomnak? Fogalmazza meg választát!

.....

24.

Mit lát a fenti képen, a magas erdő előtti területen? (Csak egy választ jelöljön meg!)

- 1 – marihuána ültetvényt
- 2 - gyomnövényt
- 3 – mezőgazdasági területet
- 4 - erdőfelújítást, erdőkezdeményt

9 – nem tudja

0 – nem válaszolt

25. Mit lehetne tenni az erdőtüzek megelőzése érdekében? (Kérjük, írja le a pontozott vonalra!)

.....

.....

.....

.....

26. Mennyire jelentős probléma Ön szerint B.-A.-Z. megyében az erdő- és vegetációtűz? Jelölje be az alábbi skálán (1-egyáltalán nem.....10-nagyon jelentős)!

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Köszönjük a válaszadást!

MELLÉKLET 3. ERDŐ ÉS VEGETÁCIÓTÜZEK SZÁMA TELEPÜLÉSENKÉNT

Erdő és vegetációtüzek száma településenként B.-A.-Z. megyében

2012. január 01-augusztus 01. között

Vizsgált Települések	Erdő és vegetációs tüzek száma
Abaújkér	7
Abaújlak	2
Abaújszántó	14
Abaújszolnok	2
Abod	4
Alacska	6
Alsóberecki	3
Alsódobosza	1
Alsógagy	1
Alsószuha	1
Alsótelekes	4
Alsózsolca	2
Arka	1
Arló	15
Arnót	3
Ároktő	8
Aszaló	18
Baktakék	2
Balajt	1
Bánhorváti	11
Bekecs	12
Berente	4
Berzék	2
Bodroghalom	11
Bodrogkeresztúr	15
Bodrogkisfalud	2
Bodrogolaszi	4

Bódvalenke	1
Bódvarákó	2
Bódvaszilas	12
Bogács	1
Boldogkőújfalú	6
Boldogkőváralja	2
Boldva	3
Borsodbóta	10
Borsodgeszt	2
Borsodivánka	7
Borsodnádásd	15
Borsodszentgyörgy	4
Bőcs	3
Büdöskútpuszta	2
Bükkábrány	2
Bükkaranyos	2
Bükkmogyorósd	2
Bükkzsérc	1
Csenyéte	3
Cserépfalu	4
Csernely	5
Csincse	3
Csobád	2
Csobaj	3
Csokvaomány	6
Dédestapolcsány	2
Detek	1
Domaháza	13
Dövény	3
Dubicsány	1
Edelény	8
Egerfarmos	6
Egerlövő	2
Égerszög	1

Emőd	6
Encs	13
Erdőbénye	15
Erdőhorváti	11
Fáj	3
Fancsal	1
Farkaslyuk	16
Felsőgagy	3
Felsőnyárád	3
Felsőregmec	3
Felsőtelekes	8
Felsővadász	2
Felsőzsolca	4
Folyás	9
Forró	7
Fulókércs	2
Füzérkajata	5
Füzérkomlós	1
Füzérradvány	2
Füzesabony	19
Gadna	5
Gagybátor	2
Gagyvendégi	1
Galvács	1
Garadna	2
Gesztely	2
Gibárt	7
Girincs	2
Golop	3
Gömörszőlős	3
Gönc	4
Göncruszka	6
Györgyarló	11
Halmai	5

Hangács	1
Hangony	1
Harsány	2
Hejce	1
Hejőbába	8
Hejőkeresztúr	4
Hejőkürt	17
Hejőpapi	15
Hejőszalonta	2
Hercegbút	2
Hernádbúd	2
Hernádcéce	3
Hernádkak	2
Hernádkércs	1
Hernádnémeti	2
Hernádpetri	1
Hernádszurdok	4
Hernádvécse	2
Hét	1
Hidasnémeti	7
Hidvégardó	1
Hollóháza	5
Igrici	13
Ináncs	2
Izsófalva	1
Jákfalva	2
Járdánháza	18
Jósvafő	2
Kánó	3
Karcsa	13
Karos	3
Kazincbarcika	40
Kázsmárk	3
Kéked	1

Kelemér	7
Kenézlő	8
Kesznyéten	4
Királd	9
Kiscséc	1
Kisgyőr	5
Kiskinizs	1
Kissikátor	6
Kistokaj	2
Komlóska	3
Kondó	5
Korlát	1
Kovácsvágás	4
Köröm	8
Kurityán	4
Ládbesenyő	3
Lak	2
Legyesbénye	6
Lénárdaróc	3
Mád	15
Makkoshotyka	4
Mályi	9
Mályinka	2
Martonyi	5
Megyaszó	7
Méra	4
Meszes	2
Mezőcsát	54
Mezőkeresztes	3
Mezőkövesd	15
Mezőszemere	7
Mezőtárcány	4
Mezőzombor	21
Miskolc	155

Monok	5
Muhi	7
Nagybarca	2
Nagycsécs	2
Nagykinizs	1
Nagyroztvány	3
Nagyvisnyó	1
Négyes	2
Nekézseny	3
Nemesbikk	7
Novajdrány	8
Nyékládháza	8
Nyésta	2
Nyíri	3
Olaszliszka	8
Onga	2
Ónod	9
Ormosbánya	6
Ózd	153
Pácin	4
Pálháza	2
Parasznya	4
Pere	2
Perkupa	6
Polgár	28
Prügy	16
Pusztaradvány	1
Putnok	13
Ragály	3
Rakaca	4
Rakacaszend	1
Rásonysápberencs	2
Rátka	7
Répáshuta	1

Rudabánya	9
Rudolftelep	3
Sajóbábony	6
Sajóecseg	3
Sajógalgóc	1
Sajóhídvég	2
Sajóivánka	3
Sajókápolna	2
Sajókaza	6
Sajókeresztúr	11
Sajólád	5
Sajólászlófalva	2
Sajómercse	4
Sajónémeti	2
Sajóörös	1
Sajópetri	3
Sajópüspöki	2
Sajósenye	1
Sajószentpéter	11
Sajószöged	9
Sajóvamos	3
Sajóvelezd	5
Sály	42
Sárazsadány	2
Sárospatak	41
Sáta	15
Sátoraljaújhely	51
Selyeb	1
Serényfalva	2
Sima	1
Szakácsi	2
Szakáld	8
Szalaszend	8
Szalonna	10

Szegi	3
Szegilong	7
Szemere	3
Szendrő	36
Szendrőlád	15
Szentistván	13
Szentistvánbaksa	1
Szerencs	20
Szihalom	5
Sziksó	11
Szin	7
Szirmabesenyő	6
Szomolya	1
Szögliget	6
Szőlősardó	7
Szuhafő	3
Szuhogy	25
Taktabáj	2
Taktaharkány	10
Taktakenéz	3
Taktaszada	6
Tállya	7
Tarcal	21
Tard	2
Tardona	9
Telkibánya	3
Teresztenye	1
Tibolddaróc	1
Timár	1
Tiszabábolna	2
Tizacsermely	8
Tizadob	13
Tizadorogma	3
Tizagyulaháza	2

Tiszakarád	7
Tiszakeszi	14
Tiszaladány	2
Tiszalúc	10
Tiszapalkonya	6
Tiszatardos	2
Tiszatarján	10
Tiszaújváros	18
Tiszavalk	2
Tokaj	16
Tolcsva	20
Tornanádaska	7
Tornaszentandrás	2
Tornaszentjakab	2
Tornyosnémeti	2
Trizs	1
Újszentmargita	4
Újtikos	3
Vajdácska	10
Vámosújfalú	7
Varbó	2
Varbóc	4
Vatta	5
Vilmány	4
Vilyvitány	3
Viss	5
Vizsoly	2
Zádorfalva	3
Zalkod	2
Zemplénagárd	1

Forrás: A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság közlése alapján